

BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ❖ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**VERGİ CENNETLERİNİN ULUSLARARASI VERGİ REKABETİNE
ETKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Arif KARAKOÇ

Uluslararası Ekonomi Politikası Anabilim Dalı
Uluslararası Ekonomi Politikası Yüksek Lisans Programı

OCAK, 2022

BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ❖ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**VERGİ CENNETLERİNİN ULUSLARARASI VERGİ REKABETİNE
ETKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Arif KARAKOÇ

(19297531072)

**Uluslararası Ekonomi Politikası Anabilim Dalı
Uluslararası Ekonomi Politikası Yüksek Lisans Programı**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gökçe Çiçek CEYHUN

Ocak, 2022

BTÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 19297531072 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Arif KARAKOÇ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı **“VERGİ CENNETLERİNİN ULUSLARARASI VERGİ REKABETİNE ETKİLERİ”** başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Gökçe Çiçek CEYHUN

.....

Bursa Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri Doç. Dr. Hilal Yıldırım KESER

.....

Bursa Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Sema AY

.....

Bursa Uludağ Üniversitesi

Teslim Tarihi :

Savunma Tarihi : 10 Ocak 2022

İNTİHAL BEYANI

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belgelediğimi, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Arif KARAKOÇ

İmzası:

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında yardımlarını esirgemeyen ve her aşamasında destek olan kıymetli hocam Doç. Dr. Gökçe Çiçek CEYHUN hocama ve eğitim boyunca bana hep destek olan eşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ocak, 2022

Arif KARAKOÇ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER	II
KISALTMALAR.....	IV
TABLolar	V
ÖZET.....	VI
SUMMARY	VII
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: VERGİ CENNETLERİNİN TANIMI, TARİHÇESİ VE	
ÖZELLİKLERİ	3
1.1. Vergi Cennetlerinin Tanımı	3
1.2. Vergi Cennetlerinin Tarihçesi	4
1.3. Vergi Cennetlerinin Özellikleri	5
1.3.1. Vergi oranları	6
1.3.2. Banka işlemleri gizliliği	7
1.3.3. Nakit kontrolü	7
1.3.4. Vergi anlaşması ve bilgi değişimi	7
1.4. Vergi Cenneti Ülke Listeleri	8
1.5. Vergi Cennetlerinin Sınıflandırılması	14
1.5.1. Geleneksel vergi cenneti sınıflandırması	14
1.5.2. Üretici vergi cenneti sınıflandırması	14
1.5.3. Vergi cenneti ülkelerin vergi rejimine göre sınıflandırılması	15
1.5.4. Vergi cenneti ülkelerin coğrafi konumlarına göre sınıflandırılması	15
1.6. Vergi Cenneti Uygulamaları	16
1.6.1. Cayman adaları.....	16
1.6.2. Panama	17
1.6.3. Isle of man (Man adası)	18
1.6.4. Jersey	19
1.6.5. Liberya	20
1.6.6. Bahamalar	21
1.6.7. Andorra	21
1.6.8. Seyşeller	22
1.7. Vergi Cennetlerinin Sunmuş Olduğu Avantajlar	23
1.7.1. Vergi cenneti ülkelerin sunmuş olduğu vergisel avantajlar	23
1.7.2. Vergi cenneti ülkelerin sunmuş olduğu diğer avantajlar.....	24
1.7.3. Vergi cenneti ülkelerin bireysel avantajları	24
2. BÖLÜM: ULUSLARARSI VERGİ REKABETİNE İLİŞKİN KAVRAMLAR	
VE TANIMLAR	26
2.1. Vergi Rekabeti Kavramı	26
2.1.1. Vergi rekabetinin tanımı	27
2.1.2. Vergi rekabetinin unsurları	28
2.2. Vergi Rekabeti Türleri	29
2.2.1. Yatay vergi rekabeti	29
2.2.2. Dikey vergi rekabeti	29
2.2.3. Yararlı vergi rekabeti	29
2.2.4. Zararlı vergi rekabeti	31
2.3. Vergi Rekabeti Yaratılma Nedenleri.....	35
2.3.1. Sermaye mobilitesinin artması	36
2.3.2. Kalifiye işgücünün mobilitesinin artması	36

2.3.3. Vergi cennetlerinin ortaya çıkması	37
2.3.4. Tercihli vergi rejimlerinin ortaya çıkması.....	38
2.4. Vergi Rekabetinde Kullanılan Teşvik Araçları.....	38
2.4.1. Vergi indirimleri.....	39
2.4.2. Vergi tatili uygulaması	40
2.4.3. Yatırım indirimi	41
2.4.4. Serbest bölgeler.....	41
2.4.5. İkili gelir vergisi uygulamaları.....	41
3. BÖLÜM: VERGİ CENNETLERİNİN ULUSLARARASI VERGİ	
REKABETİNE EKONOMİK ETKİLERİ VE MÜCADELE YÖNTEMLERİ	43
3.1. Vergi Rekabetinin Ekonomik Etkileri.....	43
3.1.1. Olumlu etkileri	43
3.1.2. Olumsuz etkileri	48
3.2. Vergi Cennetlerinin Ekonomik Etkileri	52
3.2.1. Vergi cennetlerinin vergi kaçırma ve vergi kaçınmadaki etkisi.....	53
3.2.2. Vergi cennetlerinin kara para aklamadaki etkisi	55
3.3. Zararlı vergi rekabetleri ile mücadele yöntemleri	57
3.3.1. OECD'nin yapmış olduğu çalışmalar	57
3.3.2. AB'nin yapmış olduğu çalışmalar.....	59
3.3.3. Türkiye'nin yapmış olduğu çalışmalar	60
4.BÖLÜM: DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE VERGİ CENNETİ İLE İLGİLİ	
UYGULAMALAR VE DEĞERLENDİRİLMESİ	62
4.1. Vergi Oranları Bakımından Değerlendirilmesi.....	62
4.2. Banka İşlemleri Gizliliği ve Nakit Kontrolü Bakımından Değerlendirilmesi	65
4.3. Vergi Anlaşmaları ve Bilgi Değişimi Bakımından Değerlendirilmesi	67
4.4.Fiili Olarak Faaliyette Bulunup Bulunulmaması Bakımından Değerlendirilmesi	71
SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER.....	73
KAYNAKÇA	78

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

BM : Birleşmiş Milletler

ECONFIN: Economic and Financial Affairs Council

GAO : The Government Accountability Office

GİB : Gelir İdaresi Başkanlığı

IMF : International Monetary Fund

IRS : Internal Revenue service

KDV : Katma Değer Vergisi

MASAK : Mali Suçları Araştırma Kurumu

OECD : Organisation For Economic Coperation and Development

TL : Türk Lirası

UNCTAD : Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü

TABLÖLAR

Tablo 1: 2000 yılı OECD raporunda Yer Alan Vergi Cenneti Ülke Listesi	8
Tablo 2: OECD Belirlediği Kriterlere göre Beyaz, Gri ve Kara Listeler.....	10
Tablo 3: Cayman Adaları Ekonomik Göstergeleri.....	16
Tablo 4: Panamanın Ekonomik Göstergeleri	17
Tablo 5: Man Adası Ekonomik Göstergeleri	18
Tablo 6: Jersey'in Ekonomik Göstergeleri	19
Tablo 7: Liberya'nın Ekonomik Göstergeleri	20
Tablo 8: Bahamaların Ekonomik Göstergeleri.....	21
Tablo 9: Andorra'nın Ekonomik Göstergeleri	22
Tablo 10: Seyşeller'in Ekonomik Göstergeleri	23
Tablo 11: OECD üyesi ve bazı ülkelerin Kurumlar Vergisi Oranları (%) 2007-2020	44
Tablo 12: Bazı ülkelere yıllar itibarıyla gelen doğrudan yabancı yatırım stokları (Milyon Dolar)	45
Tablo 13: Bazı ülkelerin yıllar itibarı ile En Yüksek Oranlı Gelir Vergisi Oranları (%).....	47
Tablo 14: Bazı AB Ülkelerinin 2010-2017 Yılları Arasında Dolaylı Vergilerin Toplam Vergi Gelirleri Payı.....	50
Tablo 15: Türkiye'nin 2000-2018 yılları arasında Toplam Vergi Hasılatının Dolaylı ve Dolaysız vergi payları	51
Tablo 16: Vergi Cenneti Ülkelerde Uygulanan Vergi Oranları	63
Tablo 17: OECD Üyesi Ülkeler ve Türkiye'de Uygulanan Vergi Oranları.....	64
Tablo 18: Vergi Cenneti Ülkelerde Banka İşlemleri Gizliliği ve Nakit Kontrolü Uygulaması	66
Tablo 19: Vergi Cenneti Ülkelerin Yapmış Olduğu Bilgi Değişimi ve Vergi Anlaşmaları	68
Tablo 20: Türkiye ve OECD Üyesi Ülkelerin Yapmış Olduğu Bilgi Değişimi ve Vergi Anlaşmaları	69

VERGİ CENNETLERİNİN ULUSLARARASI VERGİ REKABETİNE ETKİLERİ

ÖZET

Dünyada küreselleşmenin artması ile birlikte sermaye serbestliği başlamış, bu durumdan yararlanmak isteyen ülkeler, uluslararası yabancı sermayeyi, kendi ülkelerine çekmek için vergi kanunlarında düzenlemeler yaparak başta kurumlar vergisi olmak üzere birçok alanda vergi indirimleri yapmışlardır. Ülkeler arasında yaşanan vergi rekabetinin olumsuz sonucu olarak hiç vergi alınmayan veya az vergi alınan vergi cennetleri ve off-shore finans merkezleri ortaya çıkmıştır. Vergi cennetleri, hiç vergi alınmayan veya az vergi alınan bölgeler olduğu için vergi kaçakçılığı veya vergiden kaçınmanın merkezleri haline gelmişlerdir. Birçok şirket, az vergi vermek için merkezlerini bu bölgelere taşımaktadır. Bunun sonucunda ülkelerin vergi gelirlerinde azalma meydana geldiği için bütçelerinde bozulmalar oluşmaktadır. Dünyadaki vergi cennetlerinin uluslararası vergi rekabetine etkilerinin araştırıldığı bu çalışmada; vergi cennetlerinin ortaya çıkışı, nedenleri ile mücadele yöntemleri incelenmiştir. Türkiye'nin vergi cenneti ülkeler ile rassal olarak seçilen OECD üyesi ülkeler arasında karşılaştırma yapılarak Türkiye'nin vergi cennetleri olgusunda hangi konumda olduğu araştırılmıştır. Çalışmada nitel araştırma metodlarından literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Birçok kaynaktan yapılan araştırmalar ile vergi cennetlerinin varlığının olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için uluslararası kuruluşlar öncülüğünde önlemler alındığı ve çalışmalar yapıldığı, bu önlemlere riayet etmeyen ülkelere karşı yaptırım uygulanmaktadır. Türkiye'nin de bu yaptırımlara maruz kalmamak ve vergi cenneti ülke konumuna düşmemek için mevzuatında bir takım düzenlemeler yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Vergi Cennetleri, Vergi Rekabeti, Vergi Kaçakçılığı, Vergiden Kaçınma, Vergi Politikası

EFFECT OF TAX HAVENS ON INTERNATIONAL TAX COMPETITION

SUMMARY

With the increase in globalization in the world, capital liberalization has begun, and countries that want to benefit from this situation have made tax reductions in many areas, especially corporate tax, by making arrangements in tax laws to attract international foreign capital to their countries. As a result of the tax competition between countries, tax havens and off-shore financial centers have emerged with no or less taxation. Tax havens have become centers of tax evasion or tax avoidance because they are regions with little or no taxation. Many companies move their headquarters to these regions to pay less taxes. As a result, there is a decrease in the tax revenues of the countries, resulting in deterioration in their budgets. In this study, the effects of tax havens in the world on international tax competition are investigated; The emergence of tax havens, their causes and methods of struggle are examined. By comparing Turkey's tax haven countries with randomly selected OECD member countries, Turkey's position in the phenomenon of tax havens has been researched. In the study, literature review method, one of the qualitative research methods, was used. In order to eliminate the negative effects of the existence of tax havens with research from many sources, measures are taken and studies are carried out under the leadership of international organizations, and sanctions are applied against countries that do not comply with these measures. It has been concluded that Turkey has made some arrangements in its legislation in order not to be exposed to these sanctions and not to be a tax haven country.

Key Words: Tax Havens, Tax Competition, Tax Evasion, Tax Avoidance, Tax Policy

GİRİŞ

Vergi cennetleri kavramı yeni bir olgu olmamakla birlikte, modern anlamda vergi cennetleri İkinci Dünya Harbi'nden sonra oluşmaya başlamıştır. Vergi cenneti kabul edilen yerlerin fiziki alanları çok kısıtlı olmasına rağmen iktisadi anlamda çok ciddi yatırım çeken küçük yüzölçümüne sahip ülkelerdir. Vergi Cennetleri çok uluslu şirketlere vergisel yükümlülüklerini vergi dışına bırakma olanağı sunduğu için bu tarz şirketler son yıllarda genel merkezlerini vergi cenneti bölgelerine taşımaktadırlar.

1980'li yıllar ile birlikte küreselleşmenin artmasıyla yaşanan teknolojik ilerleme, ülkelerarası sermaye hareketliliğinde artışına neden olmuştur. Ülkeler de uluslararası sermayeyi kendi ülkelerine çekebilmek için başta kurumlar vergisi olmak üzere birçok vergide indirim yapmışlardır. Bu tarz düzenlemeler ülkeler arasında vergi rekabetinin doğmasına neden olmuştur. Ülkeler arasında yaşanan vergi rekabetleri sonucunda bazı bölgelerde hiç vergi almayan veya çok az vergi alınan yerler olan vergi cennetleri bölgeleri oluşmuştur.

Bu çalışmamın amacı OECD verileri ve Türk Kanunlarına göre, Türkiye'nin vergi cenneti ülkeler ile rassal olarak seçilen OECD üyesi ülkeler arasında karşılaştırma yapılarak Türkiye'nin vergi cennetleri olgusunda hangi konumda olduğu incelenmiştir.

Vergi cennetleri, günümüzde küreselleşmenin etkisi ile birlikte popülerliği artmaktadır. Artan bu popülerlik, ülkelerin vergi kaynaklarını ve kamu mali sistemlerini bozmaktadır. Bu nedenle birçok uluslararası kuruluş tarafından '*Zararlı Vergi Rekabeti*' ile mücadele etmek için çalışmalar yapılmıştır. Türkiye'nin vergi cennetleri olgusunda hangi aşamada bulunduğu hususu uzun zamandır araştırma konusu yapılmamış olması bu çalışmayı anlamlı kılmaktadır.

Araştırmada nitel analiz metotlarından literatür tarama yöntemi kullanılmış olup Türkiye'nin vergi cenneti ülkeler ile rassal olarak seçilen OECD üyesi ülkeler arasında karşılaştırma yapılmıştır. Çalışmada; yayımlanan kitap, makale, uluslararası kuruluşların ve kamu kurumlarının yayımladığı raporlar kullanılmıştır.

Bu alışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde vergi cennetlerinin tanımı, tarihçesi, özellikleri, ülke uygulamaları ile vergi cennetleri ülkelerin kullanılma amaçlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde; uluslararası vergi rekabeti kavramı, türleri, nedenleri ve kullanılma amaçları incelenmiştir. nc bölümde vergi cennetlerinin uluslararası vergi rekabetine olumlu ve olumsuz ekonomik etkileri, uluslararası kuruluşların ve Türkiye'nin vergi cennetleri ile mücadele konusunda yapmış oldukları çalışmalara yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise vergi cennetleri uygulamaları açısından OECD yesi ülkeler ve Türkiye'nin karşılaştırması yapılarak vergi cenneti olgusunda Türkiye'nin hangi durumda yer aldığı araştırılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise, elde edilen verilen doğrultusunda yorumlara ve değerlendirmelere yer verilmiş olup çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

1. BÖLÜM: VERGİ CENNETLERİNİN TANIMI, TARİHÇESİ VE ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde vergi cennetlerinin tanımı, tarihçesi, özellikleri, vergi cenneti olan ülke uygulamaları ile vergi cennetlerinin avantajları hakkında bilgi verilmektedir.

1.1. Vergi Cennetlerinin Tanımı

OECD'nin tanımına göre, vergi cenneti kavramından bahsedebilmek için üç belirleyici unsurun varlığı gerekir:

- Anlaşılabilir vergi yasalarının, belirlenmiş muhasebe standartlarının ve iyi düzeyde denetim sistemlerinin olmaması,
- Başka ülkeler ile bilgi paylaşımında bulunulmaması,
- Ülkede ekonomik alanda faaliyet gösteren bir şirket bulunmamasına rağmen, hukuki alanda kurulmuş birçok şirketin bulunması,

Ülkelerde bu üç unsurun oluşması durumunda, ülkelerin vergi cenneti kategorisinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

AB'nin vergi cenneti tanımı ise, daha çok vergisel konularda işbirliği yapmayan ülkeleri liste halinde yayınlarak bunları ifşa etmektir.

Vergi cenneti kavramı birçok literatür de şu şekilde tanımlanmaktadır. Vergi cennetleri; çok düşük vergi oranları ve vergi ile alakalı diğer kolaylıklarla yabancı yatırımcıları çekmek veya sürekli artan uluslararası vergi rekabeti koşullarında birey ve firmalar için çeşitli vergiden kaçınma olanakları sağlamak için düzenlenen özel yer ve bölgelerdir (Öztürk ve Ülger, 2016).

Vergi cennetleri, vergi sorumlularının vergiden kaçınmasına imkân sağlayan ve gizli olarak işlemlerin yapılmasına imkân veren düzenlemelerdir. Birçok vergi avantajı veren bu ülkeler, şirketlerin merkezlerini ya da yatırımlarını kendi ülkelerine çekmeyi hedeflemektedirler. Vergi cennetleri, şirketlerin faaliyet gösterdiği ülkelerde, vergiden kaçınmasını sağlayan gizlilik yardımı yapmaktadırlar. Genellikle çok uluslu şirketler tarafından tercih edilen vergi cennetleri, vergiden kaçınma imkânı vererek şirketlerin gelirlerini artırmalarını sağlamaktadırlar. Şirketlerin bu tarz ülkeler tercih etmelerinin nihai sebebi, ya hiç vergi vermemektir ya da çok az vergilendirmeye uğramalarıdır. Vergi cenneti kavramı, gerçekte uluslararası doğrudan yatırımları kendi ülkesine

çekmeyi amaçlamaz. Bunun yerine düşük vergi oranları ve bankacılık sektöründe mutlak gizliliği esas alarak uluslararası sermayeyi kendi ülkesine çekmek için vergiden kaçınmayı ya da vergi kaçakçılığını teşvik eden bir ülke kastedilmektedir (Addison, 2009).

1.2.Vergi Cennetlerinin Tarihçesi

Vergi cennetlerinin uygulamaları hakkında literatür de birçok bilgi mevcuttur. Bunlardan birisi de 1880'lerde ABD'nin New York ve Massachusetts eyaletleri, birçok firmanın yoğunlaştığı alanlardır. 19. Yüzyılın sonlarında ise ABD'nin New Jersey ve Delaware eyaletleri vergi cennetlerinin ilk bölgelerinden olmuştur. Modern vergi cenneti teknikleri kullanılmayan bu bölgeler vergi cenneti statüsünde değerlendirilmemiştir. New Jersey ve Delaware eyaletleri yatırımcılara birçok vergisel kolaylıklar sağladığı için şirketleri kendi bölgelerine çekmeyi başarmışlardır (Yıldız ve Demir, 2019).

Modern vergi cenneti uygulamaları ise 1900'lü yıllar ile birlikte İsviçre'de vergi cenneti ülkesi olarak ortaya çıkmıştır. İsviçre'nin bu seviyeye gelmesine olanak sağlayan en önemli gelişme ise 1815 yılında yapılan Viyana Kongresi'nde İsviçre'nin büyük devletler tarafından güvence altına alınmış olması ve mutlak tarafsız ülke konumuna getirilmiş olmasıdır. İsviçre'nin bu konumu günümüzde de devam etmektedir. İsviçre bankalarının bilanço toplamaları 1913 yılında Fransız bankalarının %26 seviyesinde iken 1929 yılında %73 seviyesine yükselmiştir (Farquet, 2012). Bu ciddi oranda artışın en önemli nedeni ise, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, savaşa katılmış olan ülkelerin inşa edilme maliyetleri için bu ülkeler vergi oranlarını artırma kararı almalarıdır. Örneğin Fransa'da %4 olan vergi oranları %12 seviyesine yükseltilmiştir. Bu tarz vergi artışları o ülke vatandaşlarının servetlerini başka ülkelere kaydırmalarına neden olmuştur. Sonuç itibarıyla İsviçre bu dönemde servetlerin korunması için en önemli güvenli liman haline gelmiştir (Gomez, 2017).

1929 yılında Dünya'da meydana gelen büyük ekonomik kriz Avusturya ve Almanya'da ciddi banka iflaslarına neden olmuştur. Yaşanan bu durumla birlikte İsviçre, bankacılık sistemini korumak için bankacılık yasalarında değişikliğe gitmiş ve banka faaliyetlerinde gizlilik ilkesi ceza hukuku kapsamına alınarak gizliliği korumuştur. Yapılan bu yasa değişikliği ile banka gizlilik ilkesi, uluslararası

sermayenin ceza hukuku ile garantiye alınmış ve dokunulamaz bir sığınağa kavuşturulmuştur (Palan, 2009).

İkinci Dünya Harbinden sonra günümüz vergi cenneti uygulamaları oluşmaya başlamıştır. Bu oluşumun iki sebebi bulunmaktadır. İlki, vergi cennetleri daha erken zamanlarda zaten oluşmaya başlamıştır. İkincisi ise, İngiltere’de 1957 yılında bir bankanın off-shore finans piyasalarında faaliyetine başlaması ile birlikte vergi cenneti ülke sayılarının ciddi manada artmasına neden olmuştur. 1964 senesinde üç büyük Amerikan bankası (Citibank, Chase Manhattan ve Bank Of America) off-shore işlemlerine başlamışlardır. 1966 senesinde ise Cayman Adaları; finansal piyasalar hakkında birçok yasal düzenleme yaparak vergi cenneti ülke modeli haline gelmiştir (Palan, 2009).

Dünya genelinde sosyal refahın gelişmesi ile birlikte hükümetlerin kamu harcama giderleri ciddi manada artış göstermeye başlamıştır. Bu durum kamu bütçelerine kaynak sağlamak için vergilerin artırılmasına neden olmuştur. 1980’li yıllarda sermaye kontrollerinin kalkması ile birlikte vergi cennetleri en önemli ve gelişim gösteren dönemlerini yaşamışlardır. Uluslararası Para Fonu’nun açıkladığı verilere göre, kıyı bölgeleri finans piyasalarında yaklaşık olarak 5 trilyon ABD doları olduğu tahmin edilmektedir (Öz, 2005).

1.3. Vergi Cennetlerinin Özellikleri

Vergi rekabetinin negatif etkilerini en aza indirmek amacıyla küresel ölçekte vergi koordinasyonunu sağlamayı amaçlayan OECD’nin hazırlamış olduğu “*Zararlı Vergi Rekabeti*” isimli çalışmasında vergi cennetlerinin temel özelliklerini şu şekilde sıralanmaktadır (Arıkan ve Akdeniz, 2005):

- Vergi cennetleri, faaliyette bulunan şahıs ve firmalara ait bilgi ve belgeyi sıkı gizlilik ilkesi gereği koruma altına alır. Bu şahıs ve firmalar, bankacılık ve finansal işlemler hakkında yabancı vergi otoritelerine malumat vermezler.
- Vergi cenneti ülkelerin neredeyse tamamında finans ve vergi mevzuatında ilgili bilgiler şeffaf değildir.

- Vergi cenneti olan ülkelerde ikili döviz kontrol sistemi vardır veya hiçbir şekilde kambiyo kontrolü bulunmamaktadır. Bu ülkelerde yaşayanlar denetime tabi olurlarken, ülkede yaşamayanlar ise denetime tabi olmamaktadırlar.
- Klasik vergi cennetlerinde bankacılık sistemi oldukça önem arz eder. Başarılı bir vergi cenneti olabilmek için bankacılık sektörünün son derece gelişmiş olması zorunludur. Bu tarz ülkelerin iktisadi anlamda nüfusuna oranla ciddi manada büyüktürler.
- Vergi cenneti ülkelere ulaşım ve iletişim olanaklarının iyi seviyede olması gerekmektedir.
- Vergi cennetlerinde faaliyette bulunmak için belli bir limit oranı konulmamıştır. Birçok firmanın merkezi bu ülkelerde olmasına rağmen bu firmalar sadece kâğıt üzerinde var olan “sanal” şirketlerdir.

Vergi cenneti olan ülkelerin çoğunluğu nüfusu çok az olan ve genel itibarıyla ada ülkelerinden oluşan veya yüzölçümleri çok küçük yapıya sahip ülkelerdir. Ancak bu kadar küçük ve az nüfuslu ülkeler olmasına rağmen dünya ticareti ve sermayesinde ağırlığı fazla olan ülkelerdendir. Bu tarz ülkeler tarım, hayvancılık, sanayi gibi sektörlerde gelir elde etmeleri mümkün değildir. Söz konusu ülkelerin coğrafi yapıları uygun olanlar ise daha çok turizm geliri elde etmektedirler ancak bu gelir de yeterli seviyede değildir. Bu sebeplerden ötürü vergi cenneti ülkeler finansal hizmetler ve portföy yatırımlarını teşvik etmek amacıyla, kişi ve firmalara bankacılık, muhasebe, hukuk, iletişim, barınma gibi altyapı hizmetleri sunarak birey ve firmaların vergi yüklerini azaltmaktadırlar. Bu ülkelerden Cayman Adaları’nda yaklaşık 60.000 nüfusa sahip olmasına rağmen adada 580 adet banka şubesi ve bu bankalarda 500 milyar dolar banka mevduatı 500 sigorta şirketi ve 40 bin kadar şirket bulunmaktadır Kendi ülkelerindeki vergi yüklerini azaltmak için yöntemler arayan birçok birey ve firmaların yararlanabilecekleri vergi kolaylıkları bulunabilmektedir. Bu tarz kolaylıklar sağlayan ülkeleri, vergiden kaçınma ve vergi kaçırma girişimlerinde kullanılabilmektedir(Günaydın, 1999).

1.3.1. Vergi oranları

Vergi cennetlerinin en temel özelliği, vergi oranlarının diğer ülkelerdeki oranlara nazaran çok düşük hatta sıfır olmasıdır. Bir ülkenin vergi cenneti olmak istemesinin amacı yabancı sermayeyi kendi ülkesine çekmek olduğu için bu mevzuda

kullanılabilecek araçlar da kişi ya da firma gelirlerine uygulanacak vergi politikalarıdır (Günaydın, 1999). Vergi cennetlerinin şirket ve bireylere cazip gelmesinin başlıca sebebi ya çok düşük vergi oranları olması ya da hiç vergi alınmamasıdır.

1.3.2. Banka işlemleri gizliliği

Vergi Cennetleri ülkelerde iş yapan birey ve firmalar için banka işlemleri çok sıkı gizlilik esaslarına tabi tutulmaktadır. Bu gizlilik örf ve adetlere dayandırılmıştır. Bu gizlilik ve güvenlik çerçevesinde bankalarla iş yapan kişi veya firmaların bilgileri ve ticari sırları hiçbir şart ve koşulda üçüncü kişi, kuruluş veya ülkeye verilmez.

1.3.3. Nakit kontrolü

Nakit Kontrolü, ülke içi ekonomi politikaları ve döviz fiyatlarının kontrolü, döviz alış ve satış primleri, nakliyat, turizm, müteahhitlik, bankacılık ve sigortacılık gibi işlemlere getirilen miktar kısıtlamaları, dövizde ancak devletin sahip olması ve ödeme anlaşmalarını da içine dâhil eden kapsamlı bir denetim şeklidir. Gelişmekte olan ülkelerde dövizde talep arttığında, buna karşılık da arzın az olması durumunda karşılaşılan döviz açığı, normal şekilde karşılanamadığından döviz talep eden ülkedeki yerleşik kişilerin yurt dışına çıkarabilecekleri döviz miktarlarının kontrol edilerek sınırlandırılması gibi yasaklarla döviz açıkları karşılanmaya çalışılır. Bu ülkelerde yerli para ve yabancı para o ülkede ikamet edilip edilmediğine göre farkı muameleye tabi tutulmaktadır. Vergi cenneti ülkelerde ikamet edenler nakit kontrolüne tabi iken ikamet etmeyenler veya işlerini vergi cenneti dışında yapan firma ve kurumlar ise nakit kontrolüne tabi olmamaktadır (Günaydın, 1999).

1.3.4. Vergi anlaşması ve bilgi değişimi

Vergi anlaşmaları, iki ülke arasında aynı vergi konuları (gelir, servet, faiz, ücret vb.) hakkında çifte vergilemeyi önlemek üzere karşılıklı anlaşarak yapılan anlaşmalardır. Çifte vergileme; vergiye tabi gelir unsurunun iki ülkede de vergiye tabi olması nedeniyle aynı gelir unsurunun iki ülkede de vergilendirilmesidir (Tokmak kaya, 1996).

Vergi Cenneti ülkelerin birçoğu diğer ülkeler ile vergi anlaşması yoluna gitmemektedir. Bunun en önemli sebebi ise bu ülkelerde yabancı yatırımcılara vergi uygulamasının bulunmamasıdır. Vergi cenneti ülkelerde gizlilik esası temel alındığı için bilgi değişimi yapılan ülke sayısı çok az sayıda ülke ile yapılmaktadır. Çok az sayıda ülke ile yapılan bu anlaşmaların asıl amacı kendi ülkelerini tanıtmak ve cazip hale getirmek için yapılmaktadır (Hoşyumruk, 2003).

1.4. Vergi Cenneti Ülke Listeleri

Vergi Cenneti ülkelere ilişkin ilk liste OECD tarafından 2000 yılında yayımlanan raporunda oluşturulmuştur. Sonrasında Avrupa Birliği, Internal Revenue Service (IRS) ve The Government Accountability Office (GAO) olmak üzere farklı kurumlar tarafında da listeler yapılmıştır. Farklı kurumlar farklı kriterleri baz aldıkları için vergi cenneti ülke sayısı hakkında kesin bir sayı belirtmek mümkün olmamaktadır (Giray, 2005).

Tablo 1: 2000 yılı OECD raporunda Yer Alan Vergi Cenneti Ülke Listesi

I-İşbirliğine Gitmeyen Ülkeler	
1	Liberya
2	Lihtenştayn
3	Andorra
4	Marshall Adaları
5	Monako
II- Listedен Çıkarılan Ülkeler	
1	Tonga
2	Barbados
3	Maldiv Adaları
III- 2000 Yılı Raporundan Önce Taahhütte Bulunan Ülkeler	
1	Cayman Adaları
2	Bermuda
3	Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
4	Malta
5	Mauritius
6	San Marino
IV-2000 Yılı Raporundan Sonra Taahhütte Bulunan Ülkeler	
1	Angilla
2	Antigua ve Barbuda
3	Aruba
4	Bahama
5	Bahreyn
6	Belize
7	İngiliz Virjin Adaları
8	Cook Adası
9	Dominoca
10	Cebelitarık
11	Granada
12	Guernsey ve Sark/Alderney
13	Isle of Man

14	Jersey
15	Montserrat
16	Hollanda Antileri
17	Niue
18	Panama
19	Samua
20	Seyşel Cumhuriyeti
21	St. Lucia
22	The Federation of St. Christopher Nevis
23	St. Vincent and the Grenadiness
24	Turks and Caicos
25	ABD Virjin Adaları
26	Vanuatu Cumhuriyeti
27	Nauru Cumhuriyeti

Kaynak: OECD, www.oecd.org

OECD'nin 2000 yılında hazırladığı raporda ismi geçen 41 ülkeden Tonga, Barbados ve Maldiv Cumhuriyeti ülkeleri 2004 yılında vergi cenneti listesinden çıkarılmış, Andorra, Liberya, Lihtenştayn, Marshall Adaları ve Monako işbirliğine gitmeyen ülkeler olmasına rağmen OECD'nin 2004 yılında yayınlanmış olduğu raporda bu ülkelerle yapıcı diyalogun devam ettiği belirtilmiştir. İşbirliğine giden 33 ülke ile yapılan çalışmalarda saydamlık ve bilgi değişimi hususları ön plana çıkmıştır (Öz 2005).

OECD 2009 yılında yayımladığı raporda, ülkelerin kendileri ile işbirliği içinde çalışıp çalışmadığı ve uluslararası vergi standartlarıyla alakalı düzenlemeleri kabul edip gerekli yasal düzenlemeler yaparak yürürlüğe konulmuş ve konulmamış olmasına göre farklı listeler bulunmaktadır. OECD'de şu anda üç adet farklı liste mevcuttur (Gravelle, 2015):

- **Beyaz Liste:** Uluslararası alanda kabul görmüş vergi rejimlerine uymayı kabul eden ve şartlara nizami şekilde uyan ülkelerdir.
- **Gri Liste:** Uluslararası düzeyde kabul görmüş ve vergi rejimlerine uymayı kabul eden fakat bu kurallara çok fazla uymayan ülkelerdir. Bu listede yer alan ülkeler vergi cenneti olan veya diğer finans merkezi olan şeklinde iki kategoriye ayrılırlar.

- **Kara Liste:** Uluslararası düzeyde kabul görmüş vergi rejimlerine uyacağını taahhüt etmeyen bununla birlikte işbirliği yapmaya da yanaşmayan ülkelerdir.

Tablo 2: OECD Belirlediği Kriterlere göre Beyaz, Gri ve Kara Listeler

I-BEYAZ LİSTEDE YER ALAN ÜLKELER		
Arjantin	Danimarka	İzlanda
Avustralya	Finlandiya	İrlanda
Barbados	Fransa	Man Adası
Kanada	Almanya	İtalya
Çin	Yunanistan	Japonya
Jersey	Kıbrıs	Guernsey
Kore	Macaristan	Çek Cumhuriyeti
ABD Virgin Adaları	Slovak Cumhuriyeti	Birleşik Krallık
Polonya	Güney Afrika	Maritius
Portekiz	Meksika	İspanya
Rusya	ABD	Hollanda
Seyşeller	Yeni Zelanda	Türkiye
Birleşik Arap Emirlikleri	İsveç	Norveç
Malta		
II-GRİ LİSTEDE YER ALAN ÜLKELER		
Andorra	Grenada	St. Kitts ve Nevis
St. Lucia	Hollanda Antilleri	Anguilla
Liberya	Antigua ve Barbuda	St. Vincent ve Grenadines

Aruba	Aruba Lichtenstein	Monako
Niue	Belize	Bahamalar
Bahreyn	Dominik	Turks ve Caicos Adaları
Marshall Adaları	Montserrat	San Marino
Cebelitarık	Nauru	Bermuda
İngiliz Virgin Adaları	Vanuatu	Samoa
Cayman Adaları	Panama	Cook Adaları
III-DİĞER FİNANSAL MERKEZLER		
Avusturya	Guatemala	İsviçre
Belçika	Lüksemburg	Şili
Singapur	Brunei	
IV-KARA LİSTEDE YER ALAN ÜLKELER		
Kosta Rika	Uruguay	Malezya
Filipinler		

Kaynak: OECD (2009), <https://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/42497950.pdf> (Erişim Tarihi : 13.12.2020)

OECD tarafından oluşturulmuş olan vergi cennetleri listesi, bazı zamanlarda bir ülkenin uyguladığı verginin diğer ülkelerin vergi gelirlerine olumsuz etkisi olup olmadığı kontrol edilerek güncellenmektedir. Listede yer alan ülkeler taahhütlerini yerine getirdiğinde listeden çıkartılmakta olumsuz uygulamada bulunanlar ise listeye eklenmektedir. OECD 'nin 2000 yılında yayınladığı raporda, taahhüt edenler listesinde yer alan Güney Kıbrıs, Malta, Guernsey, Man Adaları, Jersey, Seyşel Cumhuriyeti ve Abd Virgin Adaları taahhütlerini yerine getirdiğinden OECD'nin 2009 yılında yayınladığı raporda uluslararası alanda kabul görmüş vergi rejimlerine uymayı kabul eden ve şartlara nizami şekilde uyan ülkeler kategorisi olan Beyaz Listeye geçmişlerdir (Öztürk ve Ülger,2016).

Avrupa Birliği'nin vergi cenneti listesi ise, vergi konularında ülkeler arası işbirliği yapmayan ülkeleri ifşa etmeyi tercih etmektedir. OECD'nin ana kriter olarak belirlediği şeffaflık ilkesi vergi cenneti ülkelerin belirlenmesinde en önemli kriterdir. Avrupa Birliği'nin belirlemiş olduğu kriterlere göre Gri liste ve Kara listesi mevcuttur.

- **Kara Liste:** Vergi uygulamaları sonucu işbirliğine yanaşmayan ve vergi cenneti sayılan ülkelerdir.
- **Gri Liste:** Vergi uygulamaları konusunda işbirliği için anlaşmayı taahhüt eden ülkelerin yer aldığı listedir.

Avrupa Konseyinin 5 Aralık 2017 yılında yayınlamış olduğu kara listede yer alan ülkeler şunlardır:

- Amerikan Samoası
- Bahreyn
- Barbados
- Birleşik Arap Emirlikleri
- Grenada
- Guam
- Güney Kore
- Macaco
- Marshall Adaları
- Moğolistan
- Nambiya
- Palau
- Panama
- Saint Lucia
- Samoa
- Trinidad ve Tobago

- Tunus

Avrupa Konseyinin 6 Ekim 2020 yılında yayınlamış olduğu kara listede yer alan ülkeler ise şunlardır:

- Amerikan Samuası
- Angola
- Barbados
- Guam
- Fiji
- Palau
- Panama
- Samoa
- Seyşeller Cumhuriyeti
- Trinidad ve Tobago
- Vanuatu
- Virgin Adaları (ABD)

Avrupa Birliğinin 5 Aralık 2017 tarihinde açıklamış olduğu listede Bahreyn, Grenada, Güney Kore, Macaco, Marshall Adaları, Moğolistan, Namibya, Saint Lucia, Birleşik Arap Emirlikleri yer almasına rağmen, bu ülkeler zaman içerisinde taahhütlerini yerine getirerek kara listeden çıkmışlardır.

Avrupa Birliği ile vergi uygulamaları konusunda işbirliği yapmayı taahhüt eden ülkeler ise şunlardır:

- Avustralya
- Botswana
- Bosna Hersek
- Eswatini
- Ürdün

- Maldivler
- Moğolistan
- Namibya
- Tayland
- Türkiye
- Saint Lucia
- Fas

1.5. Vergi Cennetlerinin Sınıflandırılması

1.5.1. Geleneksel vergi cenneti sınıflandırması

Geleneksel vergi cenneti olarak sınıflandırılan ülkeler, yasal ikametgâhları ve şirket merkezleri vergi cenneti olan ülkede bulunan firmaların gelirlerine çok düşük oranlarda vergi uygulayan ülkelerdir. Bu kategoride yer alan ülkeler, vergi kaçırma veya vergiden kaçınma amacı olan firma ve bireylere belli bir ücret tutarında hizmet sunmaktadırlar (Kızıler, 2011). Geleneksel vergi cennetleri, kendi ülkelerine doğrudan sermaye yatırımı çekme amaçları bulunmamaktadır. Bu türdeki ülkelerde mukim olan firma ve kurumlar ekonomik faaliyette bulunmamakta, vergi kaçırma veya vergiden kaçınma amacı doğrultusunda malvarlıklarını bu tarz ülkelere getirmektedirler. Bu tarz bir yol izleyen birey ve firmalar, haksız bir şekilde kendi üzerlerindeki vergi yükünü en aza indirmekte hatta yasa dışı yollar ile kazanç elde eden şirketlerin elde ettikleri bu varlıkları aklayabilme imkânına sahip olmaktadır.

1.5.2. Üretici vergi cenneti sınıflandırması

Günümüzde uluslararası vergi rekabetinin artması ile birlikte görülme sıklığı artan vergi cenneti sınıflandırmalarındandır. Üretici vergi cennetleri, sağlamış oldukları vergisel avantajlar ile fon yatırımları ile birlikte daha çok doğrudan sermaye yatırımlarını ülkelere çekmeye çalışmaktadırlar. Geleneksel vergi cenneti olan ülkelerin aksine bu tarz ülkelere gelen firma ve kurumlar bu ülkelere ekonomik faaliyet gerçekleştirerek mal ve hizmet üretimi meydana getirmektedirler. Ancak yabancı yatırımcılara sunulan fazlaca vergisel kolaylıklar uluslararası alanda vergi rekabetinde ciddi zararlara yol açmaktadır. Yabancı yatırımcılara sunulan bu kolaylıklar o ülkelerdeki yerli yatırımcılara ise sunulmamaktadır. Bu durumda ciddi

biçimde yatırımcı eşitliğini zedelemektedir. Bu tarz ülkelerde mal ve hizmet üretiminde bulunan çok uluslu firmalar, kendi şirketleri arasında yüksek tutarda mal ve hizmet satışı gerçekleştirerek, elde ettikleri gelirleri bu ülkelerde tutmakta ve vergisel kolaylıklardan yararlanarak karlarını ciddi oranda arttırmaktadırlar (Doğan ve Kabayel, 2016).

1.5.3. Vergi cenneti ülkelerin vergi rejimine göre sınıflandırılması

Vergi cenneti ülkeleri vergi rejimine göre dört gruba ayırabiliriz (Hoşyumruk, 2003):

- **Verginin Hiç Alınmadığı Ülkeler :** (Bahama, Bermuda, Cayman Adaları vs.)
Bu ülkelerde birey ve firmaların yapmış olduğu faaliyetlerden ve servetlerinden herhangi bir vergi alınmamaktadır. Devlet sadece şirketlerin kuruluşlarında ve faaliyetine devam etmeleri halinde yıllık bir ücret tahsil etmektedirler.
- **Vergi Cennetinde Elde Ettiği Gelirden Vergi Alan Ülkeler :** (Panama, Liberya vs.) Bu ülkelerin sınırları içinde yapmış oldukları faaliyetler sonucunda elde edilen gelirlerden vergi alınmaktadır ancak belli ölçekte ve kriterde olan şirketlere vergi kolaylıkları sağlanmaktadır.
- **Yurtdışı Faaliyetlerden Vergi Alınmayan Ülkeler:** Birey ve firmaların kendi sınırları içinde elde ettiği gelirleri vergilendirirken ülke dışında elde edilen gelirlerden hiç vergi alınmamaktadır.
- **Çok Düşük Oranlı Vergileme Yapan Ülkeler:** Birey veya firmalar kazançları ülke içi veya ülke dışı olsun, bu gelirleri üzerinden çok düşük oranda vergi almaktadırlar.

1.5.4. Vergi cenneti ülkelerin coğrafi konumlarına göre sınıflandırılması

Vergi cennetleri bazı yazarlara göre beş ayrı coğrafi bölgeye ayırmak mümkündür (Yetkiner, 2001):

- **Karayip Bölgesi:** Bermuda, Hollanda Antileri, Aruba, Bahama, Barbados, Cayman Adaları, Turks and Caicos Adaları, İngiliz Adaları, Nevis, Panama ve Anegodo
- **Akdeniz Bölgesi:** Güney Kıbrıs ve Cebelitarık
- **Avrupa Bölgesi:** İsviçre, Lihtenştayn, Andorra, Monako, Lüksemburg

- **Adalar Bölgesi:** Man Adası, Guernsey, Jersey
- **Pasifik Bölgesi:** Cook Adaları, Nauru ve Vanuatu

Yukarıda bahsi geçen ülkelerin birçoğuna coğrafi olarak bakıldığında yüzölçümleri çok küçük, dünya ölçeğinde çok az nüfusa sahip ülkelerdir. Yüz ölçüm alanları çok küçük oldukları için sanayi, tarım ve hayvancılık sektörlerinin bu ülkelerde gelişmesi mümkün olmamaktadır. Bu ülkelerin ekonomileri daha çok finansal ağırlıklı hizmet sektörü ile turizmdir. Bu sebepten ötürü, daha çok vergisel avantajlar sağlayarak çok uluslu şirketleri kendi ülkelerine çekerek kendi ülkelerine yabancı sermaye akışı sağlamaktadırlar (Yetkiner, 2001).

1.6. Vergi Cenneti Uygulamaları

Bu bölümde vergi cenneti olan bazı ülkelerin vergileme sistemleri anlatılırken kurumlar, gelir, servet ve diğer vergilerin detayları ile ülkelerin coğrafi ve ekonomik özellikleri anlatılacaktır.

1.6.1. Cayman adaları

Vergi Cenneti merkezi olan ülkelerden biri olan Cayman Adaları, Karayıp Bölgesinde Küba'nın güney kısmında yer alan 3 adadan oluşmaktadır. 264.000 km² yüz ölçüme sahip 52000 nüfusu olan Cayman Adaları Birleşik Krallık'a bağlı bir ülkedir. Ekonomisi turizm ve finansa dayanmaktadır. Ülkede yerli ve yabancıların ülke içi ve ülke dışında elde etmiş olduğu gelirlerden vergi alınmamaktadır. Ülkede yüzde 22-25 arasında değişen gümrük vergisi uygulanmakta olup devlet gelirinde önemli bir yer tutmaktadır. Ülkenin fiziki kapasitesi yeterli olmadığı için birçok tüketim ürünü ithal edildiğinden ülke sürekli cari açık vermektedir (Yılmaz, 2018). Ülkenin ekonomik göstergeleri tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Cayman Adaları Ekonomik Göstergeleri

Göstergeler	Yılı/Dönemi	Gerçekleşen
Enflasyon (%)	2020/6	1
İşsizlik Oranı (%)	2019/12	3.5
Cari Açık /GSYH (%)	2019/12	-21.5

Kurumlar Vergisi (%)	2020	0
Gelir Vergisi (%)	2020	0
Reel Büyüme (%)	2020/9	3.8

Kaynak:<https://tradingeconomics.com/cayman-islands/indicators> (Erişim Tarihi: 14.12.2020)

Cayman Adaları'nda yerleşik olan birey ve firmalar, işletme ve ticaret lisansı alma zorunluluğu bulunmaktadır. Ülkede sosyal güvenlik sistemi bulunmamaktadır. Cayman Adalarının hiçbir ülke ile vergi anlaşması bulunmamaktadır. Cayman Adalarında 93.000'den fazla yabancı firma bulunmakta olup, dünyanın çeşitli bölgelerinde faaliyet gösteren bankalar da ülke içinde aktif çalışmaktadır (Yılmaz, 2018).

1.6.2. Panama

Panama, Orta Amerika'nın güney doğusunda yer alan 77.082 km² yüz ölçümü olan 4.1 milyon nüfusa sahip bir ülkedir. Panama ekonomisi bankacılık, maden, ticaret, turizm, nakliye ve kanal ticaretine dayalıdır. Panama'da Gelir ve Kurumlar vergisi ülke içinde elde edilen gelirlere uygulanmakta iken şirketlerin malları Panama sınırları içinden geçmemesi halinde herhangi bir vergi uygulanmamaktadır(Yılmaz, 2018). Ülkenin ekonomik göstergeleri tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4: Panamanın Ekonomik Göstergeleri

Göstergeler	Yılı/Dönemi	Gerçekleşen
Enflasyon (%)	2020/5	-2.5
İşsizlik Oranı (%)	2019/12	7.1
Cari Açık /GSYH (%)	2019/12	-4.7
Kurumlar Vergisi (%)	2020	25
Gelir Vergisi (%)	2020	25
Satış Vergisi (%)	2020	7

Reel Büyüme (%)	2020/6	-38.4
-----------------	--------	-------

Kaynak: <https://tradingeconomics.com/panama/indicators> (Erişim Tarihi: 14.12.2020)

Ülkede şirket kurmak kolay olduğundan ülke içinde 120.000'den fazla firma faaliyet göstermektedir. Panama Gümrük Bakanlığı tarafından kontrol edilen İthalat Vergisi ve harcamalar üzerinden de KDV alınmaktadır. Ülke içinde bulunan bir varlığın bağışı durumunda %4-%33.75 arasında veraset vergisi alınmaktadır.

Ülke içinde düzenlenen bono, çek ve sözleşmelerden damga vergisi alınmakla birlikte yurtdışında uygulanacak sözleşmeler ise damga vergisinden muaf tutulmuştur. Panama'da çalışan ücretlilerin maaşlarından %7.25'i çalışan, %10.75'i ise işverenlerce ödenmek üzere toplamda %18 oranında sosyal güvenlik kesintisi yapılmaktadır. Ayrıca maaşlar üzerinden %1.25'i çalışan, %0.25'i ise işverenlerce ödenmek üzere toplamda %2 oranında eğitim vergisi kesintisi de yapılmaktadır. Panama'nın hiçbir ülke ile vergi anlaşması bulunmamaktadır (Coşkun, 2000).

1.6.3. Isle of man (Man adası)

Man Adası, İrlanda Denizi ve Britanya Adaları bölgesinde yer alan 572 km² yüzölçümüne sahip, yaklaşık 90.000 nüfusu olan Britanya Krallığına bağlı ada ülkesidir. Man Adasının ekonomisinin büyük bölümünü bankacılık hizmetleri oluşturmaktadır(Yılmaz,2018). Ülkenin ekonomik göstergeleri tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5: Man Adası Ekonomik Göstergeleri

Göstergeler	Yılı/Dönemi	Gerçekleşen
Enflasyon (%)	2017	4.1
İşsizlik Oranı (%)	2017	1.1
Cari Açık /GSYH (%)	2017	0.3
Kurumlar Vergisi (%)	2020	0
Gelir Vergisi (%)	2020	20

Satış Vergisi (%)	2020	20
Reel Büyüme (%)	2015	-8.6

Kaynak:<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/im.html> (Erişim Tarihi: 14.12.2020)

Ülkede faaliyet gösteren şirketlere sabit oranda vergi politikası uygulanırken, birey ve işletmelere çok düşük oranlarda vergi uygulaması yapılmaktadır. Ülkede iki tür dolaysız vergi uygulanmaktadır. Ülke içinde ikamet edenler, yurt içinde ve yurtdışında kazanç elde eden kişilerden gelirlerine göre %20 oranında Gelir Vergisi alınmaktadır. Ülkede Kurumlar Vergisi, Emlak ve Veraset Vergisi uygulaması yapılmamaktadır. Ayrıca Katma Değer Vergisi % 0 ve %15 oranlarında sabit uygulanmaktadır (Yılmaz, 2018). Ülke içinde faaliyet gösteren şirketlerden sermaye vergisi alınmaktadır. Ülkede faaliyet gösterenler sadece ülke içinde elde ettikleri kazanç üzerinden Gelir Vergisi ödemektedirler. Ülkede İngiliz modeli temel alınarak uygulanan geniş bir sosyal güvenlik sistemi mevcuttur.

1.6.4. Jersey

Jersey, Avrupa'nın batısında Fransa'nın kuzeyinde yer alan Manş Adalarından bir tanesidir. 119.500 km² yüz ölçümüne sahip olan adada yaklaşık 100.000 nüfusa sahip olan Birleşik Krallık'a bağlı ada ülkesidir. Ülkenin ekonomisi yoğun olarak finans ve turizme dayanmaktadır (Yılmaz, 2018). Ülkede yaklaşık 100.000 şirket faaliyet göstermekte olup ülkenin ekonomik göstergeleri tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Jersey'in Ekonomik Göstergeleri

Göstergeler	Yılı/Dönemi	Gerçekleşen
GSYİH (milyar \$)	2014	4.98
İşsizlik Oranı (%)	2014	4.6
Gelir Vergisi (%)	2020	20
Reel Büyüme (%)	2014	1

Kaynak:<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/je.html> (Erişim Tarihi: 14.12.2020)

Jersey, İngiltere ve Euro ekonomik alanı ülkeleri ile serbest ticaret yapma imkânı vardır. Aynı zamanda Avrupa Birliği'nin sermayenin serbest dolaşımı hakkından da yararlanmaktadır. Diğer vergi cenneti ülkeleri kıyasla çok uluslu şirketlere herhangi bir vergi muafiyeti uygulanmamaktadır. Genel olarak ülkede vergi oranları düşük seviyededir. Ülkede bireylere ve şirketlere uygulanan gelir vergisi sabit oranlı olacak şekilde %20 oranında standart uygulanmaktadır (Yılmaz, 2018).

1.6.5. Liberya

Liberya, Afrika bölgesinin batısında ve Kuzey Atlantik kıyısında yer alan, anlamı ise " özgürlüklerin ülkesi " olan Liberya, daha öncesinde köleleştirilmiş Afrika kökenli Amerikalılar tarafından kurulmuş bir Afrika ülkesidir. 111.370 km² yüz ölçüme sahip Liberya'nın 5.000.000 civarı nüfusu vardır. Ülkenin ekonomisi tarım ve madencilik sektörüne dayanmaktadır. Yakın zaman içerisinde açık kapı politikası ve yabancı sermayeye sağlanan kolaylıklar sebebiyle ülkede de hızlı büyüme artışları yaşanmıştır(Yılmaz, 2018). Ülkenin ekonomik göstergeleri tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: Liberya'nın Ekonomik Göstergeleri

Göstergeler	Yılı/Dönemi	Gerçekleşen
Enflasyon (%)	2020/7	17.1
İşsizlik Oranı (%)	2019/12	2
Cari Açık /GSYH (%)	2019/12	-22.3
Kurumlar Vergisi (%)	2020	0
Reel Büyüme (%)	2019/12	-2.5

Kaynak: <https://tradingeconomics.com/liberia/indicators> (Erişim Tarihi: 19.12.2020)

Ülkede yabancı şirket ve bireyler için çok ciddi vergi yasası mevcuttur. Bu yasaya göre Liberya'da ikameti olmayan şirket ve bireyler Gelir Vergisinden muaftırlar. Liberya'da Kurumlar Vergisi uygulaması da bulunmamaktadır. Ülke içinde yerleşik olan kişi ve firmalar sadece düşük oranlı Gelir Vergisine tabidirler.

1.6.6. Bahamalar

Bahamalar diğeri adı ise Bahama Milletler Topluluğı olan ÷lke, Karayiplerde olan coğrafi açıdan Orta Amerika bölgesinde Batı Hint Adalarının kuzeydoğı sınırında yer alan takımadaları ÷lkesidir. 13.939 km² yüz ölçümüne sahip ÷lkenin yaklaşık 400.000 nüfusu vardır. ÷lkenin ekonomisi yoğun olarak finans ve turizme dayanmaktadır (Yılmaz, 2018). ÷lkenin ekonomik göstergeleri tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Bahamaların Ekonomik Göstergeleri

Göstergeler	Yılı/Dönemi	Gerçekleşen
Enflasyon (%)	2020/9	-0.74
İşsizlik Oranı (%)	2019/12	9.5
Cari Açık /GSYH (%)	2019/12	0.6
Kurumlar Vergisi (%)	2020	0
Gelir Vergisi (%)	2020	0
Reel Büyüme (%)	2019/12	2.5

Kaynak: <https://tradingeconomics.com/bahamas/indicators> (Erişim Tarihi: 19.12.2020)

÷lkede Gelir Vergisi, Katma Değer Vergisi, Servet Vergisi ve Satış Vergisi uygulaması bulunmamaktadır. Ücretlere uygulanan sigorta giderleri ve damga vergisi işverenler tarafından karşılanmaktadır. Bahamalar ’da finansal işlemler 1960’lı yıllarda yabancı bankaların şube açmaları ile başlamıştır. ÷lkede şube açan bankaların ödenmiş sermayelerinin en az 2 milyon dolar olması şart koşulmuştur. ÷lkede faaliyet gösteren bankalar sadece özel müşterilere hizmet veren bir yapıda faaliyet göstermektedirler. ÷lkede bulunan Merkez Bankası Bankacılık hizmetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesinden sorumludurlar. Off-Shore bankacılık hizmeti veren şirketler belirli oranlarda senelik lisans ücreti öderler (Yılmaz 2018).

1.6.7. Andorra

Avrupa’nın güneybatı bölümündeki Pirene Dağlarında yer alan Andorra, 467.600 km² yüzölçümü ve yaklaşık 80.000 nüfusu bulunmaktadır. ÷lke ekonomisi turizm ve

bankacılık faaliyetlerine dayanmaktadır(Yılmaz, 2018). Ülkenin ekonomik göstergeleri tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Andorra’nın Ekonomik Göstergeleri

Göstergeler	Yılı/Dönemi	Gerçekleşen
Enflasyon (%)	2015	-0.9
İşsizlik Oranı (%)	2016	3.7
Cari Açık /GSYH (%)	2016	-6.9
Satış Vergisi (%)	2018	4.5
Reel Büyüme (%)	2015	-1.1

Kaynak: <https://tradingeconomics.com/andorra/indicators> (Erişim Tarihi: 19.12.2020)

Ülkede sermaye ve kambiyo denetimi bulunmamaktadır. Sermayesi %10’nun altında olan yatırımlar için onay gerekmemektedir ancak %10 üzeri yatırımlarda Maliye Bakanlığının onayı gerekmektedir. Ülke içinde faaliyette bulunan şirketler gelirleri üzerinden %40 oranında vergiye tabidirler. Ülkede stopaj, emlak ve intikal vergisi bulunmamaktadır. Damga vergisi ise çok düşük oranlarda uygulanmaktadır. Ülkedeki sosyal güvenlik kesintileri çalışanlardan %5-9 arası işverenler ise %18 oranında ödemekte iken ülkede çalışma izni olan yabancılar ise sosyal kesintilerden muaf tutulmuşlardır (Yılmaz, 2018).

1.6.8. Seyşeller

Seyşeller, Afrika kıtasına bağlı ve Hint Okyanusunda yer alan bir ada ülkesidir. 493 km² yüz ölçümüne sahip ülkenin yaklaşık 100.000 nüfusu vardır. Ülkenin ekonomisi yoğun olarak tarım ve turizme dayanmaktadır(Yılmaz, 2018). Ülkenin ekonomik göstergeleri tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10: Seyşeller'in Ekonomik Göstergeleri

Göstergeler	Yılı/Dönemi	Gerçekleşen
Enflasyon (%)	2020/11	2.3
İşsizlik Oranı (%)	2018/12	3.5
Cari Açık /GSYH (%)	2019/12	-17
Kurumlar Vergisi (%)	2020	33
Gelir Vergisi (%)	2020	15
Reel Büyüme (%)	2020/6	-17.2

Kaynak: <https://tradingeconomics.com/seychelles/indicators> (Erişim Tarihi: 19.12.2020)

Seyşeller, 1994 yılında çıkarmış oldukları Uluslararası Ticaret Şirketleri yasasına göre, ülke dışında yapılan faaliyet ve işlemler üzerinden hiçbir şekilde vergi alınmamaktadır. Ayrıca bu yasaya göre ülkede faaliyette bulunan şirketlerin yapmış olduğu işlemlerde gizlilik esası gözetilmekte ve hiçbir şekilde başka ülkelere bilgi verilmemektedir. Ülke içinde gelir elde eden firmalar kazançları üzerinden %33 kurumlar vergisi, bireyler ise %15 oranında gelir vergisi ödemektedirler.

1.7. Vergi Cennetlerinin Sunmuş Olduğu Avantajlar

Vergi Cenneti ülkelerde faaliyet gösteren birey ve firmaların temel amacı vergiden kaçınmak ve karlarını maksimum seviyeye çıkarmaktır. Vergi cenneti ülkelerde bulunmanın vergiden kaçınmak için kullanılması, yatırımlarını ve üretmiş oldukları ürünlerini korumaya almak, kendi şahsi malvarlıklarını gizlemek gibi bazı avantajlar mevcuttur. Bu bölümde vergisel, diğer ve bireysel olmak üzere üç aşamada incelenecektir.

1.7.1. Vergi cenneti ülkelerin sunmuş olduğu vergisel avantajlar

Vergi cenneti sayılan ülkelerde faaliyet gösterenlere sağlanan özelliklerden bazıları şunlardır (Karsan,1986):

- Birey ve firmaların üzerindeki vergi yükünü azaltması,

- Yatırımlar ve diğer faaliyetlerden oluşan gelirlerin en az seviyeye düşürülmesi,
- Birey ve firmaların elde etmiş olduğu kazançlarını vergilemenin az veya hiç olmadığı yerlerde oluşmasına imkân tanınması,
- Şirketler kazanç gelirlerini vergi cenneti ülkelere getirerek, vergiye tabi olmadığı herhangi bir ülkede merkezi teşkilatı bulunan kurumuna kazançlarını transfer yaparken vergilemeye tabi olmaması,
- Birey ve firmaların, vergi cenneti ülkede yerleşik olan şirketlerle faaliyet girişimi yaparak faiz, hizmet ve arge geliri elde ederek vergi matrahlarını azaltmaları.

1.7.2. Vergi cenneti ülkelerin sunmuş olduğu diğer avantajlar

Vergi cenneti ülkelerde faaliyette bulunan birey ve firmaların herhangi bir vergisel avantajı bulunmamasına rağmen o ülkeler de bulunmanın bazı avantajları şunlardır (Karsan,1986):

- Şirketler kendi ürünlerine gelebilecek boykot vb. yasakları korumak ve kişisel güvenliğini sağlamak için bu ülkeleri yatırım merkezi olarak tercih etmeleri,
- Savaş, ihtilal gibi durumlara karşı kendi şirketlerini koruma stratejileri yaparak vergi cenneti ülkedeki şirketlerle ortaklık kurmaları,
- Kendi ülkelerinde olası iktidar değişimleri sonucu malvarlıklarına el konulma tehlikesini gidermek için kendi şirketlerinin hisse senetlerini vergi cenneti ülkedeki bankalara teslim etmesi,
- Kendi ülkelerindeki döviz kontrolü ve yasaklamalarından kurtulmak ve fonlarını başka ülkelerde değerlendirmek amacıyla kazançlarını bu ülkelere aktarmaları,
- Yatırımcılar kendi ülkelerindeki mevzuat sorumlulukları ve aşırı bürokratik işlemlerden kurtulmak için bu ülkelerin kullanılması,
- Kendi ülkesinin belirli bir ülkelerin üretmiş oldukları ürünlere karşı uygulamış olduğu kota, engel, kısıtlama vb. durumlardan kurtulmak için kullanılması.

1.7.3. Vergi cenneti ülkelerin bireysel avantajları

Vergi cenneti ülkelerin bireylere sağlamış olduğu imkânlarda vardır. Bunlardan bazıları şunlardır (Öz, 2005):

- Bireylerin ikametgâhlarının bulunmuş olduğu ÷lkelerde çok yüksek oranlarda veraset ve intikal vergilerinden kurtulmasını sağlaması,
- Varlıklı insanların eşlerinden boşanmak istemesi durumunda kendi malvarlıklarını gizleme görevi görmesi,
- Bireylerin kendi emeklilikleri öncesi gelirlerini bu ÷lkelerde biriktirmeyi istemesi,
- Alacaklılar, ortaklar, toplum ve diğer aile bireylerinden malvarlıklarını gizlemesi.

2. BÖLÜM: ULUSLARARSI VERGİ REKABETİNE İLİŞKİN KAVRAMLAR VE TANIMLAR

Bu bölümde vergi rekabetinin kavramı, tanımı ve türlerinden bahsedilmiş olup, ülkeler arasında yaşanan vergi rekabetinde kullanılan teşvik araçları hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Vergi Rekabeti Kavramı

Devlet kavramı, insanoğlunun kendi ihtiyaçlarının zaman içinde artması ile birlikte bu ihtiyaçların karşılanabileceği bir teşkilatlanmaya ihtiyaç duyulması ile ortaya çıkmıştır. Devlet kendi halkının ortak ihtiyaçlarını karşılamak için vatandaşlarından vergi almaya başlamıştır. Kamusal hizmetlerin finansmanı için oluşan kamu giderleri ve kamu borçlanmadaki finansman yükünü karşılamak için, vatandaşlarından karşılıksız ve zora dayalı olarak alınan para şeklinde tanımlanan vergi, ilk zamanlarda kamu hizmetlerinde oluşan giderler için toplanmaktaydı. Zaman içerisinde devletlerin görevlerinin değişmesi ile birlikte kamu finansman ihtiyacı da artmıştır (Akdoğan,1999).

1929 Ekonomik Buhranı öncesinde dünyada devletin görevleri güvenlik, adalet, belediye hizmetleri ile sınırlıydı. 1929 yılında ABD’de patlak veren kriz ile birlikte devletlerinde görevlerinde ciddi değişiklikler meydana gelmiştir. Devlet sadece güvenlik ve adalet için değil ekonomide istikrarı sağlama ve işsizliği önlemek için de bir takım görevler üstlenmeye başlamıştır. Bu görevlerin gereği olarak da vergileri sadece kamu hizmetlerinin finanse etmek için değil bununla birlikte iktisadi büyümeyi sağlamak ve doğrudan yabancı sermayeyi kendi ülkesine çekmek için de devletler vergileri bir araç olarak kullanmışlardır. İkinci Dünya Savaşından sonra küresel likidite akışkanlığında önemli artışlar meydana gelmiş ve ülkelerdeki etkin olamayan vergi politikaları ve maliye politikaları sebebiyle uluslararası sermayenin ülkelerden kaçma tehdidi, ülkeler arasında baskılar oluşturmuş ve vergi alma konusunda tavizler vermeye zorlamıştır. Bunun sonucunda uluslararası sermaye vergi yükünün daha az olduğu ülkelere kaymasına sebep olmuştur (Robert,2007).

1980’li yıllardan itibaren dünyada küreselleşmenin artması ile birlikte ülkeler özellikle kurumlar vergisinde indirimlere gitmişlerdir. Küçük ve gelişmekte olan ülkeler de gelişimleri daha hızlı sağlamak ve daha fazla yatırım çekmek için bu indirimler daha yüksek oranlarda gerçekleştirmiş iken gelişmiş ülkelerde ise bu indirimler daha küçük oranlarda yapılmıştır (Öz, 2009).

Ülkeler arasında rekabet sonucu ortaya çıkan vergisel avantajlar, bazı ülkelere fayda sağlarken, bazı ülkelerinde vergi matrahlarının azalmasına sebep olduğundan vergi gelirlerinde azalma meydana getirmiştir. OECD ve AB bu sorunların giderilmesi için çalışmalar yapmaktadır ancak bu süreçten fayda sağlayan ülkeler ise bu çalışmalara karşı çıkmaktadır (Öz, 2009).

Uluslararası sermayenin dünyada serbest dolaşım imkânı elde etmesi ile birlikte, ülkelerin vergi politikalarını etkin olarak kullanımını sağlamak için önemli bir araç haline getirmiştir (Olsen,2002). Ülkeler portföy yatırımları ve doğrudan sermaye yatırımlarını kendi ülkelerine çekmek için, yatırımlar üzerindeki vergi yükünü en aza indirerek rekabet ortamı oluşturmuşlardır (Yonah,2001). Bu rekabet, dünyada uluslararası vergi rekabetinin oluşmasına neden olmuştur.

2.1.1. Vergi rekabetinin tanımı

Vergi Rekabetinin dünya da kabul görmüş genel bir tanımı olmamakla birlikte, literatür de vergi rekabetine ilişkin bazı tanımlar bulunmaktadır. Wilson ve Wildasin vergi rekabetini geniş, dar ve en dar olarak üç şekilde tanımlamaktadır (Wilson ve Wildasin,2001):

- Vergi rekabetinin geniş tanımı, bağımsız ülkeler tarafından uygulaması yapılan ve koordine içerisinde hareket edilemeyen her türlü vergidir.
- Vergi rekabetinin dar anlamda tanımı, ülkelerin uygulamış olduğu vergi politikalarının diğer ülkelerin vergi geliri dağılımını etkilemektedir.
- Vergi rekabetinin en dar anlamda tanımı ise, bağımsız ülkeler tarafından her ülkenin kendi içinde bağımsız olarak vergi uygulamasıdır. Bu uygulamada diğer ülkelerin vergi matrahlarını etkilemektedir.

Başka bir tanıma göre ise, yabancı vergi idarelerinin başka ülkede yerleşik olan sermaye gelirlerine uygulanan vergiler konusunda bu ülkelerin vergi idareleriyle işbirliği yapmak istememeleri nedeniyle ülkelerin uluslararası sermayeyi kendi ülke sınırlarına getirme isteklerinden kaynaklanmaktadır. Başka ülkelerde yerleşik olan sermaye gelirlerine uyguladıkları vergi oranlarını düşürerek bu ülkeler ile kendi ülkesi arasında rekabet oluşmaktadır. Bu durum da ülkeler arasında vergi rekabeti olarak adlandırılmaktadır (Assaf, 2005).

Avrupa Birliğinde dolaylı vergilerde vergi uyumlaşması var iken, dolaysız vergilerde ise vergi rekabeti ortaya çıkmaktadır. AB bu konuda yapmış olduğu çalışmalarda vergi rekabetine karşı düzenlemeler yapılmasını tavsiye etmiştir (Fourçans,2001).

Vergi rekabeti bir aşamada kamu harcamalarında etkinliğin sağlanmasında ve kaynakların verimli kullanımı anlamında refah yükseltici etkiler ortaya çıkarırken diğer yandan ise uluslararası yatırım kararlarının değişmesine neden olduğundan bazı ülkelerde vergi gelirlerinin azalması ile birlikte yanlış kaynak dağılımına sebebiyet vererek haksız vergi rekabetine de neden olmaktadır. Bu tarz olumsuzlukları gidermek için başta AB ve OECD olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlar çalışmalar yapmaktadırlar (Türkan ve Yenal,2005).

Yukarıda yapılan vergi rekabeti tanımlarından anlaşılacağı üzerine, ülkelerin vergiyi rekabet aracı olarak kullanmada en çok kullandıkları hususlardan birisi kurumlar vergisidir. Ülkeler yabancı yatırımcı ve sermayeyi kendi ülkelerine çekmek için düşük oranlı kurumlar vergisi uygulayarak çok uluslu şirketler ile bireylerin yatırımları sayesinde ülke ekonomilerini canlandırmayı ve gelirlerini artırmayı amaçlamaktadırlar.

2.1.2. Vergi rekabetinin unsurları

Vergi rekabetinin üç tane unsuru bulunmaktadır (Giray, 2005):

- Vergi rekabetinin kişi ve firmaların uluslararası rekabet seviyesini artırarak yabancı yatırımları kendi ülke sınırları içine çekmeye yönelik uygulamalardır.
- Vergi rekabetlerinin uluslararası alanda da oluşması sonucu ülkeler, diğer ülkelerin vergi rejimlerinden olumlu veya olumsuz etkilenmektedirler. Dünyada küreselleşmenin artması ile birlikte ülkelerde kendi vergi sistemlerini diğer ülkeler ile benzer hale getirme zorunluluğu doğmuştur. Aksi durumlarda uluslararası sermaye kendisine vergisel avantaj sağlayan ülkelere gitmek zorunda kalacaklardır.
- Vergi rekabetinin yaratacağı vergisel avantajlar sonucu birey ve firmalar çeşitli vergisel teşvikler kazanmaktadır.

2.2. Vergi Rekabeti Türleri

Vergi rekabetinin türleri, yatay, dikey, yararlı ve zararlı vergi rekabeti olarak dört adet türü mevcuttur.

2.2.1. Yatay vergi rekabeti

Yatay vergi rekabeti, vergi rekabetinin aynı düzeyde olan iki ya da daha fazla ülkenin uluslararası ölçekte yaşanmasıdır. Uluslararası vergi rekabeti olarak da adlandırılan yatay vergi rekabeti bağımsız devletlerarasında uluslararası yabancı sermayeyi ve kalifiye işgücünü kendi ülke sınırlarına çekmek için devletlerarasında yaşanan vergi rekabetidir (Öz, 2009).

2.2.2. Dikey vergi rekabeti

Dikey vergi rekabeti, vergi rekabetinin aynı ülke içinde, federal hükümet ile eyalet hükümeti arasında yaşanmasıdır. Ulusal vergi rekabeti olarak ta adlandırılan dikey vergi rekabeti, federal hükümet sistemi olan ülkelerde gerçekleşmektedir. Federatif ülkelerde eyalet hükümetlerinin kendi bölgelerinde geçerli olan vergi uygulamaları olduğundan bu ülkedeki yerel idareler kendi bölgelerine diğer eyaletlerdeki yatırımcıları çekmek için vergi sistemlerinde ve oranlarında değişiklikler yapmaktadırlar (Öz, 2009).

2.2.3. Yararlı vergi rekabeti

Yararlı vergi rekabeti, ülkelerin uygulamış olduğu vergilendirme politikaları sayesinde yurtiçi sermayeyi ülke sınırları içinde tutup, uluslararası piyasalardan doğrudan veya fon yatırımları çekerek, ülkelerinin kalkınmasını ve büyümesini ifade etmektedir. Bu rekabet uluslararası alanda yaşanmaktadır. Vergi rekabetinin şiddeti uluslararası hareketliliğin derecesi ile ilişkilidir. Uluslararası düzeyde yüksek hareketli olabilmenin şartı, katma değeri yüksek mal ve beşeri sermayeye sahip ülke olmaktan geçmektedir. Bu tarz ülkeler vergi rekabetinde kazançlı çıkmaktadırlar (Aktan,2012).

Sermayesi zengin olan ülkelere sermayesi kısıtlı olan veya hiç olmayan ülkelere sermaye akışının sağlanması kolay olmamakta ve bu geçişi gerçekleşmesi için o ülkelerde belirli kıstasların gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Ülkelerin demokrasi, hukuk, basın özgürlüğü ve gelişmişlik seviyesi gibi kıstasların kalitesi o ülkelerde ne kadar yüksek seviyeye çıkarsa, kendi ülkelerine doğrudan yabancı sermaye akışı da o derece yüksek seviyeye çıkmaktadır (Doğan ve Kabayel,2016).

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü (UNCTAD) 2015 yılında yayımladığı yatırım raporunda gelişmiş ülkelere göre gelişmekte olan ülkelerin daha fazla doğrudan yabancı sermaye çekebildiğini açıklamıştır. Gelişmekte olan ülkelere gelen doğrudan yabancı sermaye veya fon yatırımları o ülkelerde yatırımları artırarak istihdamı büyümekte ve büyüme hızlarına da ivme kazandırmaktadır. Ancak fon yatırımı olarak giren sermaye girişleri o ülkelerde hızlı büyüme artışı sağlamakla birlikte, finansal piyasalardan hızlı bir sermaye çıkışları da o ülkeleri kırılgan hale getirmektedir. 1994 yılındaki **Peso krizi**¹ ile 1997 yılındaki **Asya krizi**² bu duruma en iyi iki örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tarz finansal krizlerin önüne geçmek için sermaye yatırımlarına uygun ekonomik reformlar ve sağlam bankacılık sistemi kurarak, ülke finansal sisteminin korunması gerekmektedir (Neely, 1999).

Vergi rekabetini savunanlar, ülkelere gelen doğrudan yabancı sermaye akımlarının o ülkedeki kurumlar vergisi oranları ile doğrudan ilişkili olduğunu söylerler (Öz, 2009). Hükümetler kurumlar vergisi oranlarını daha düşük seviyelere indirerek, kendi ülkelerine doğrudan yabancı sermayenin gelmesini sağlayarak, ülkelerin de büyümeyi arttırmayı amaçlamaktadırlar. Vergi rekabeti sonucu oluşan düşük oranda vergiler, ülkelerdeki ekonomik aktiviteleri artıracığından ülkelerin vergi matrahları artacak bu durumda vergi gelirlerini azaltmaktan ziyade artmasına neden olabilecektir (Çak, 2008).

Bununla birlikte vergi oranlarında yaşanacak indirimler işverenler üzerindeki vergi yükünü de azaltacaktır. Tibeout Vergi Rekabeti Hipotezini³ savunanlar, vergi

¹ 1 1994 Peso krizi, uluslararası finansal hareketlilik nedeniyle Meksika'nın uğramış olduğu büyük mali krizdir. 1986 senesinden sonra ciddi ölçüde uluslararası sermayeyi kendi ülkesine çeken Meksika, merkez bankası rezervlerini ciddi seviyede arttırmıştır. 1986-1994 yılları arasında Meksika'nın Ekonomisi altın yılları olarak geçmektedir. (Jones, 1997:6). Ancak Meksika'nın en büyük ticari ortağı olan Amerika Birleşik Devletlerin öncülüğünü yaptığı ticari engelleri azaltmayı öneren Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) akabinde, 1994 yılında Meksika, enflasyon ve mali krizle baş başa kalmıştır. Meksika para birimi Peso, yarı yarıya değer kaybederek enflasyon artmış ve sonrasında şiddetli bir ekonomik kriz yaşanmıştır. Meksika Merkez Bankası ülke para biriminin aşırı düşüşünü engellemek istese de kısa süre içinde rezervleri 5 milyar dolara kadar düşmüştür. Ayrıca bu süre boyunca ülkenin sahip olduğu sermaye hesabı azalmış ve cari açığı ciddi oranda artmıştır (Whitt, 1996).

² 2 Asya Finans krizi, Güneydoğu Asya ülkelerinde meydana gelmiş ciddi mali krizidir. birçok ülkede meydana gelen bu kriz gelişmekte olan Asya ekonomisine ciddi bir darbe vurmuştur. 1997 senesinde ortaya çıkan ve 1998 yılında da devam eden kriz, ülkelerin borsalarında aşırı düşüş meydana getirmiş, ülkelerin bankacılık sistemlerinin ciddi zarar görmesine neden olmuştur. Ayrıca belirsizlik ortamı ülkelerin uluslararası sermayesinde ciddi oranda azalmış ve kriz daha da derinleşmiştir (Yiğidim, 1999).

³ Tibeot'un Vergi Rekabeti Hipotezi, vergi rekabeti hususuna tanımlanmış bir teoridir. Tiebout'un yapmış olduğu analizde, yerel yönetimler daha fazla bireyleri kendi bölgelerinde

rekabetinin yaşanması sonucu vatandaşların, daha iyi olanaklara sahip bölgelere göç etmeyi tercih edebilecekleri için yerel idarelerin vergi oranlarını azaltırken bir taraftan da kısıtlı vergi kaynakları ile en iyi hizmeti vatandaşlarına sunmaya çalışacaklarından, yerel idareler vatandaşların talep ve düşüncelerine daha duyarlı davranmak zorunda kalacaklardır.

2.2.4. Zararlı vergi rekabeti

Genel manada vergi rekabeti, vergi politikaları aracıyla ülke ekonomileri arasındaki uluslararası yabancı sermayeyi kendi ülkesine getiren ve ekonomik rekabet gücünü artıran rekabet olarak tanımlanmıştır. Vergi rekabeti aynı zamanda devletlerin vergilendirme sistemlerini kötüye kullanmasını engelleyerek vergi oranlarında indirimle gidilmesini sağlamaktadır. Söz konusu yapılan indirim ile birlikte üretim faktörleri daha az seviyelerde vergilendirilme olacağından, elde edilen bu az sayıda kaynak ile daha iyi hizmetler sunulması amaçlanmaktadır (Öz,2014).

Zararlı vergi rekabeti, bazı ülke vergi idarelerinin uygulamış olduğu vergi politikaları sonucu diğer ülkelerin vergi tabanlarında ve sistemlerinde aşınmaya sebebiyet veren küresel boyutta etkileri olan negatif dışsallıklardır. Negatif dışsallığın sebebi, küresel sistemde bazı ülkeler tarafından yabancı sermayeyi kendi ülkelerine çekmek için birey ve firmalara ciddi boyutlarda vergisel avantajlar sunarak diğer ülkelerin vergi matrahlarının azalmasına ve vergi gelir kaybına maruz kalmasıdır. Bu tarz uygulamalarla haksız uluslararası sermaye birikimi elde eden bu ülkeler, kendi ülkelerinde ikameti bulunanlara farklı, yabancı sermaye sahiplerine farklı vergi tarifeleri uygulayarak vergi de adaletsizliğe yol açmaktadırlar. Küresel anlamda, haksız biçimde vergi yüklerini düşürmek isteyen sermaye sahibi kişi ve firmaların bu tarz vergi uygulamalarına haiz devletlere kaçması sonucu, vergi mükellefinin mukimi olduğu ülkenin vergi gelirlerinde azalma oluşmakta ve küresel boyutta haksız bir vergi rekabeti oluşmaktadır. Gelişmiş ülkeler tarafından vergilendirilemeyen sermaye geliri yüksek seviyedeki birey ve firmalarının kazançları bu tarz ülkelere

yaşamaya ikna etmeye çalışarak bölgenin değerini artırma amacıyla olan idarecilerce yönetilmektedir. İdareciler, insanları kendi hakim bölgelerinde yaşamaya ikna etmek için yerel idarelerce finanse edilen farklı kamusal mal ve hizmetler sunmaktadırlar. Bu sayede yerel yönetimler arasında oluşan rekabet hane halklarının refahını artırmaktadır. Daha farklı ifade edilecek olur ise, bazı aile bireyleri, çocuklarını eğitim olanakları iyi olan okullarda okutmak istemeleri halinde, daha iyi olanakları olan ve eğitim kalitesi yüksek olan yerel bölgeleri tercih edeceklerdir.

gitmekte ve vergi matrahlarının azalması sonucu mukim olunan ülkenin kamu maliyesinde ciddi zararlar oluşturmaktadır (Doğan ve Kabayel,2016).

1998 senesinde OECD tarafından yayınlanan Yükselen Bir Küresel Konu (Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue) adlı raporunda; zararlı vergi rekabetinin altı tane önemli negatif dışsallığının bulunduğundan bahsedilmiştir:

- Gerçek yatırım hareketlerini bozar,
- Vergi Sistemlerinde adaleti bozar,
- Mükellefleri vergisel ödevlerini yerine getirmede isteksizleştirir,
- Vergi otoritesinin ve mükelleflerin maliyetini artırır,
- Kamu harcamalarını değiştirir,
- Vergi yükünün daha az matrahlarına kayar.

Zararlı vergi rekabeti ile alakalı olarak akademik çalışmalar ile uluslararası anlaşmalarda bazı kriterler geliştirilmiştir Bu kriterler şunlardır (Öncel, 2003):

- **Sıfır veya düşük oranlı vergi uygulamak:** Uluslararası sermayeyi kendi ülkelerine çekmek için ve finans ülkesi haline gelebilmek için özellikle yüzölçümü küçük olan ülkelerin, kazançlar üzerinden çok düşük oranlı vergi alması veya hiç almaması, çok uluslu şirketlerin kendi merkezlerini bu ülkelere çekerek haksız vergi rekabeti oluşturmaktadır.
- **Etkin bilgi paylaşımında bulunmamak:** Bazı ülkelerin diğer ülkeler ile bilgi alışverişi bulunmasında isteksiz davranması zararlı vergi rekabetinin göstergelerinden birisidir. Bir ülkenin diğer ülkelerle bilgi alışverişinde bulunmaması kendi ülkelerinde yasalar ile yasaklanmış olabilir. Bu şekilde yapılan uygulama yabancı sermayedarların bilgilerinin gizliliği için önemli olması zararlı vergi rekabetlerinden birisidir.
- **Uluslararası sermaye ve yatırımlara özel vergi sistemi uygulamak:** Uluslararası sermaye ve yatırımları kendi ülkelerine çekmek için, kendi ülkesindeki vergi sistemleri dışında bazı yabancı birey ve firmalara ayrı ve özel vergi sistemi oluşturmak zararlı vergi rekabetinin kriterlerinden birisidir.
- **Serbest bölgeler için özel vergi sistemi uygulamak:** Ülkeler, uluslararası sisteme açık olan ama kendi ekonomilerine kapalı tutulan serbest bölgeler için

özel teşvik edici önlemlerin zararlarından kendi ekonomilerini korurlar. Serbest bölge ülkelere mali yük getirmezken o bölgelerin fiziki ve altyapısından yararlanırlar.

- **Vergi matrahını oluşturmada yapay önlemler almak:** Uluslararası sermaye ve yabancı yatırımcıların vergi matrahlarına vergi muafiyet ve istisnaları uygulanması da zararlı vergi rekabetlerindendir.

Zararlı vergi rekabeti, ülkeler arasında yatırım kararları alma konusunda değiştirici sonuçlar yaratarak kaynak dağılımını bozmaktadır. Belirli sektörler sağlanan vergi avantajları yatırımın yapılacağı sektörler açısından saptırıcı etkiler oluşturmaktadır. Bu tarz vergi avantajlarının uygulandığı vergi cennetleri, kaynak dağılımını bozucu etki yaratmaktadır (Oktayer, 2007).

Ülkelerin doğrudan yabancı sermayeyi kendi ülkelerine çekebilmek için, vergi oranlarında yapılan indirimler de o ülkelerdeki vergi yükü dağılımını olumsuz etkilemektedir. Daha az hareketli olan emek kazançlarında vergisel avantajlar daha kısıtlı kalacağından bu sektördeki vergi yükünü artırmaktadır. Bu durum, vergide eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır (Peker ve Kılıçer, 2014).

Zararlı vergi rekabeti vergi sistemlerini bozması, yatırımların hangi ülkeye yapılacağı konusunda saptırıcı olması, vergide adaleti zedelemesi, kamu harcamalarının değişikliğe uğraması gibi nedenlerle vergi yükünün daha az olduğu faktörlere yönelmesi gibi olumsuz etkileri bulunmaktadır (Çevik, 2004).

Vergi rekabetinin zarar verici sonuçlarından bir tanesi de beşeri sermayenin göçüne sebep olmasıdır. Bu ülkelerde emek sektörünün sermayeye göre daha az hareketli olması ve iş olanaklarının azlığı sebebiyle emek sektörünün başka ülkelere kaçışına da imkân vermektedir.

OECD'ye göre vergi rekabeti, ülke vatandaşlarının istediği vergi politikalarını izlemekten sakındırarak demokrasiye zarar verebilmektedir. Zararlı vergi rekabetleri uygulama biçimlerinden vergi cennetleri ve tercihli vergi rejimleri ile alakalı bazı uluslararası kuruluşlar tarafından çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan en kapsamlısı OECD tarafından gerçekleştirilmiş ve bazı önlemler alınmıştır. Son senelerde OECD'nin en çok dikkat çektiği husus “ Bilgi Değişimi” olmuştur. OECD 1998 yılında yayınlamış olduğu raporunda; zararlı vergi rekabeti uygulamaları, vergi cennetleri ve tercihli vergi rejimleri olarak belirlemiştir (Bişgin ve Çelikkaya, 2012).

Vergi cennetleri birinci bölümde detaylı olarak incelendiği için bu bölümde vergi cennetlerine değinilmeyecektir.

Tercihli vergi rejimlerini vergi cennetlerinden ayıran en önemli husus, birey ve firmaların vergi cenneti ülkelerde gerçek manada herhangi bir ekonomik faaliyet gerçekleştirmemekte olup, yapılan işlemler sadece kâğıt üzerinde gerçekleştirilmektedir. Tercihli vergi rejimlerinde ise, birey ve firmalar yatırım yapacakları ülkelerdeki vergisel farklılıklara dikkat etmektedir. Anlaşılabacağı üzere, o ülkelerde gerçekte işlem yapmakta ancak kendi ülkesinden daha düşük oranda vergi avantajları bulunmaktadır (Hoşyumruk, 2003).

OECD bünyesinde yer alan ülkelerde, tercihli vergi rejimleri genel olarak banka, leasing, fon yönetimi, sigorta, serbest bölgeler, deniz taşımacılığı tarzında sektörlerde söz konusu olmaktadır. Bu tarz sektörlerde yatırım yapmak isteyen firmalara kendi ülkesinde yerleşik olan birey ve firmaların tabi olmadığı vergisel avantajlar sunulmaktadır. Bu tarz tercihli vergi rejimleri, diğer ülkelerin vergi gelirlerini olumsuz yönde etkilemekle birlikte uluslararası yabancı sermayenin de vergiden kaçınmasına yol açmaktadır (Günaydın ve Benk, 2004). Tercihli vergi rejimleri, bu rejimi uygulayan ülkelerin ekonomilerine ciddi anlamda yarar sağlarken başka ülkelerin vergi gelirlerinde negatif mali dışsallığa sebep olmaktadır.

OECD tarafından 1998 yılında yayımladığı raporunda; zararlı vergi rejimlerini tanımlamak için bazı kriterler bulunmaktadır (OECD, 1998):

- **Düşük oranlı veya hiç alınmayan vergi oranı:** Tercihli vergi rejiminin zararlı nitelendirilmesi için gelirlerden hiç vergi alınmaması veya çok düşük oranda vergi uygulanmasıdır.
- **Belli bölge ile sınırlandırılması:** Tercihli vergi rejimi uygulayan ülkenin, iç piyasasından kısmen veya tamamen izole edilmesidir. Ülkenin kendi ekonomisini söz konusu vergi rejimi uygulanan bölgeden koruma ihtiyacı hissetmesinin bu vergi rejiminin zararlı dışsallıklara neden olması kuvvetle muhtemeldir. Bu şekilde yapılan bir sınırlandırma ile bu bölgedeki vergi avantajlarından o ülkede mukim olan firmaların söz konusu avantajlardan yararlanmalarının engellenmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.
- **Şeffaflıktan yoksunluk:** Tercihli vergi rejiminin uygulanmasında şeffaflığın olmaması da vergi rejiminin zararlı etkilerindendir.

- **Bilgi paylaşımında eksiklik:** Bir ülkenin tercihli vergi rejiminden faydalanan birey ve firmalara ilişkin diğer ülkeler ile bilgi paylaşımında bulunmaması veya bulunmak için isteksiz davranması bu ülkelerin zararlı vergi rekabetinden bulunduğu önemli kriterlerinden birisidir.

OECD yayınlamış olduğu bu raporunda yer alan rehberlerin onaylanması, kuruluş üye ülkelerin zararlı vergi uygulamaları ile mücadelede işbirliğine girişmede hazır oldukları yönünde siyasi mesaj verilmektedir. OECD'nin Mali İşler Komitesi, raporda yer alan tüm tavsiyelerin zararlı vergi rekabeti ile mücadele kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Raporda yer alan tavsiyeler şunlardır (OECD, 1998):

- **Ülke içi mevzuat ile ilgili tavsiyeler:** Üye ülkelerde kendi yasal düzenlemelerinde bulunan veya bulunmaması durumunda zararlı vergi rekabeti ile alakalı çeşitli tedbirlerin alınacağını ortaya koymaktadır.
- **Vergi Anlaşmaları ile ilgili tavsiyeler:** Ülkeler ile yapılan vergi anlaşmalarının zararlı vergi rekabetine yol açacak düzenlemelerden kaçınılması ve vergi anlaşmalarının bilgi değişimlerinde etkin kullanılmasını içermektedir.
- **Uluslararası İşbirliği ile ilgili tavsiyeler:** Ülkelerin zararlı vergi rekabetine karşı uluslararası düzeyde birlikte hareket etmelerini sağlayacak yöntemleri içermektedir.

OECD bu tarz alınan tedbirler ile zararlı vergi rekabeti uygulamalarına karşı uluslararası bir boyutta ses getirmeyi ve geniş çapta baskı oluşturmaya amaçlamaktadır. OECD kendi üye ülkelerinin ve diğer ülkelerin de zararlı vergi uygulamalarına girdiklerini kabul etmekte ve bunun sakıncalarını tüm dünyaya yaptığı çalışmalar ile anlatmaktadır. Bunun için yapılan çalışmalar ile üye ülkelere tavsiyelerde bulunmaktadır.

2.3. Vergi Rekabeti Yaratılma Nedenleri

Son yıllarda küreselleşmenin artması ile birlikte dünya ekonomileri, zaman içinde birbirlerine entegre olmaya başlamıştır. Ülke ekonomilerinin birbirine bağımlı hale gelmeleri ile birlikte üretim faktörlerinden sermaye ve kalifiye emeğin akışkanlığı da

ortaya çıkması ile birlikte ülkeler arasındaki vergi rekabetinin de artmasına sebep olmaktadır (Akmaz, 2007).

Devletlerin, birey ve şirketlerin yatırım kararlarını etkilemeye ve üretim faktörlerini, özellikle sermaye dolaşımını etkilemeye çalışması ülkeler arasında vergi rekabetine neden olmaktadır (Öz, 2005). Devletlerin bu gayretlerini kolaylaştıran ve vergi rekabetinin yaratılmasına neden olanları dört başlıkta değerlendirmek mümkündür.

2.3.1. Sermaye mobilitesinin artması

Vergi rekabetinin ortaya çıkışı, birey ve firmaların vergi yüklerinin en aza indirme gayretinden kaynaklanmaktadır. Bu gayretler, vergi oranlarının birey ve firmaların yatırım kararlarında önemli bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle komünist rejim ülkelerinin piyasa ekonomi modeline geçmeleri ve bununla ilgili bir dizi reform yapmaları sonucunda ülkelerin uygulamış olduğu vergi politikaları uluslararası sermayenin kendisine yön bulmasında önemli bir faktör olmuştur (Yereli, 2005).

lke ekonomileri son 30 yılda birbirleri ile entegre hale gelmişlerdir. Bu entegrasyon da, ülkeler arası yabancı yatırımların katkısı çok büyüktür. lkeye gelen yabancı sermayenin o ülkenin milli gelirine olumlu etkisi ve teknoloji transferi yabancı yatırımların önemini artırmıştır. Bu tarz önemli gelişmeler sebebiyle ülkeler yabancı yatırımlar önündeki birçok bürokratik engelleri kaldırmak için çaba içine girmişlerdir. 1980’lerden itibaren ülkelerin bir çoğunluğu kambiyo denetimlerini ortadan kaldırarak uluslararası yabancı sermayenin önündeki engelleri kaldırmışlardır. Bunun yanında ülkeler kendi aralarında yapılan ikili anlaşma ve ifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları yabancı yatırımların dünya genelinde artmasına sebep olmuştur. İletişim, ulaşım ve teknolojik gelişme gibi altyapı faaliyetlerinin maliyetinin düşmesi, bilgisayar ve internet kullanımının yaygınlaşması ile birlikte sermayenin akışkanlığında artmasına neden olmaktadır. Vergi rekabetinin ortaya çıkması, uluslararası yatırımların önündeki engellerin kalkmasını sonucu oluşmakta ve yabancı sermayenin özgür olmadığı bir ülkede hem yatırımlar artmayacak hem de vergilerin ülkeler arasında rekabet etmesi mümkün olmayacaktır (Aktan ve Vural, 2004).

2.3.2. Kalifiye işgücünün mobilitesinin artması

Dünyada sermaye hareketlerinin özgürleşmesi ile birlikte işgücünününde serbest dolaşımı sağlamaya yönelik gelişmeler, kalifiye işgücünün küresel piyasada belirli kriterler de bilgi ve tecrübe şartlarını sağlayarak işgücünün ülkeler arasında akışkan

hale gelmesini sağlamıştır. OECD verilerine göre, 2000’li yıllarla birlikte dünyada oluşan göç dalgası dünya ekonomilerinde de etki göstermiştir. Bunu yanında işgücünün mobilitesinin fazla olduğu bölgesel birleşmelerde, aynı dil, din ve kültüre sahip ülkelerde kalifiye işgücünü çekmeye yönelik rekabetinde artacağı söylenmektedir. İşgücü olarak incelendiğinde özellikle yüksek eğitim ve gelir seviyesine sahip işgücünün, vergisel endişeler ile göçleri hızlandırmıştır (Aktan ve Vural, 2004). Örneğin;

- Çok sayıda iyi yerlerde eğitim görmüş ve İngilizce dil bilgisi olan birçok genç İrlandalının daha iyi yaşam koşullarına sahip İngiltere ve Almanya’ya göç etmiştir. Ancak İrlanda’nın kurumlar vergisinde yapmış olduğu indirimle birlikte gelir vergisinde de indirime gitmesi ülkeye tersine göçe dönüştürmüştür. İrlanda günümüzde ciddi sayıda göç alan ülkelerdendir.
- Vergi rekabetinin sonuçlarını ünlü sanatçı ve sporcuların yaşadıkları ile de görmekteyiz. Arjantinli futbolcu Messi’nin İspanya Maliyesine yıllık 50 milyon avro ödediği ve geçtiğimiz yıllarda 4.1 milyon avroluk vergi kaçırma suçlaması ile hakkında açılan davada 21 ay hüküm giymiş ancak bu para cezasına çevrilmiştir. Yine Avrupa’da top koşturan birçok futbolcu vergi oranı düşük ve ya hiç olmayan Türkiye ve Arap ülkelerine de transfer olmaktadır.

Teknolojide yaşanan hızlı ilerlemeler, internetin gelişimi ile birlikte yabancı ülkelerdeki iş olanaklarının gelişmesi ülkeler arasında işgücünün akışkanlığını artırmıştır. Ulaşım maliyetlerinin azalması da işgücünün çok rahat ülkeler arasında yer değişimine imkân tanımıştır. Çokuluslu şirketlerin istihdam ettiği işgücünün kendi işyerleri arasında aktarımı, nitelikli işgücü arayan istihdam bürolarının faaliyete başlamaları, daha iyi eğitim almak için tahsillerini yurtdışında yapan gençlerin artışı beyin göçü aktarımını ülkeler arasında hızlandırmıştır (Aktan ve Vural, 2004).

2.3.3. Vergi cennetlerinin ortaya çıkması

Vergi rekabetine neden olan faktörlerden birisi de vergi cennetleri ülkelerin varlığının artmasıdır. Özellikle dünya genelinde çok uluslu şirketlerin sayısının artışı ve bu şirketlerin merkezlerini kolayca değiştirebilme olanağı ile vergi yüklerini azaltma çabalarından ötürü dünyada zarar verici vergi rekabeti olarak ortaya çıkmaktadır (Owens, 2008).

2.3.4. Tercihli vergi rejimlerinin ortaya çıkması

Tercihli vergi rejimlerinde, ülkeler mobilitesi son derece yüksek olan finansal faaliyetleri çekebilmek için “tahrip edici tercihli vergi rejimleri” (harmful preferential tax regimes) ortaya çıkmaktadır. OECD’nin 1998 yılında açıklamış olduğu Raporunda; bu tarz rejimlerin idari uygulamalar ile vergi dışına çıkarılması ile meydana gelebileceği açıklanmıştır (Akmaz, 2007).

2.4. Vergi Rekabetinde Kullanılan Teşvik Araçları

Vergi rekabeti, bazı vasıtaların kullanımı ile yerel ve küresel bazda meydana gelmektedir. Vergi rekabetinde kullanılan üç adet vasıta bulunmaktadır (Saraç, 2006):

- Vergi oranları indirimleri
- Genel amaçlı kullanılan vergisel teşvikler
- Özel amaçlı kullanılan vergi teşvik ve indirimler

Vergi oranları, vergi rekabetinde kullanılan en önemli araçlardan birisidir. Ülkeler, egemenlik yetkisinin en önemli göstergesi olan vergilerde indirimle giderek kendi ülke sınırları içine doğrudan yabancı sermaye ve fon yatırımlarını çekmeyi amaçlamaktadırlar. Yapılan bu indirimler sonucu yabancı sermaye üzerindeki vergi yüklerinin azalmasına sebep olmaktadır. Bu vergi yükünün azalışı birey ve firmaların yatırım yapmadaki kararlarına etki etmektedir (Saraç, 2006). Bilhassa kurumlar vergisinde yapılan ciddi indirimler birey ve firmaların doğrudan yatırımlarını etkilediği için vergi rekabetinde sıklıkla kullanılmış olan araçlardan birisidir.

Genel amaçlı vergi teşvikleri, ülkelerin yatırım kapasitesini yükseltmeyi amaçlayan en önemli araçlardandır. Birey ve firmaların tavırlarını ve davranışlarını olumlu yönde değiştiren ve etkileyen çeşitli uygulamalardır. Vergi teşviki yapılmasının ana sebebi, yatırımları artırarak büyümenin ve kalkınmanın sağlanmasını amaçlamaktadır. Birey ve firma ayrımı yapmadan teşviklerini adil bir şekilde uygulanması gerekir. Vergi teşviklerine amortisman indirimi, yatırım indirimi, faiz indirimi, muafiyet ve istisnalarını örnek olarak verebiliriz (Giray,2010).

Özel amaçlı vergi teşvikleri, ülke sınırları içinde faaliyet gösteren birey ve firmaların kapsam dışında tutularak sadece belirli birey ve firmaların yararlanabildiği teşviklerdir. Bu tarz teşviklerin genele yayılmaması ve belirli bir kesime hitap etmesi sebebiyle vergi de adalet olgusunu zedeleyici etkisi bulunmaktadır (Saraç, 2006). Özel

amaçlı vergi teşvikine en önemli örnek ise vergi tatili uygulamasıdır. Vergi tatili uygulaması, belirli kişi ve firmaların önceden belirlenmiş sektörlerden belli bir süreliğine vergiden muaf tutulmasıdır. Geçici bir süre yatırımcıların üzerindeki vergi yükünü azaltmaktadır. Yönetimi kolay olan vergi tatili, birey ve firmaların vergi idaresi ile belli bir süre muhatap olmaması yatırımcıları teşvik edici özelliği ile dikkat çekmektedir. Ülkeler tarafından kullanılan bu uygulamanın amacı, yurtdışında belirli seviyede uzmanlaşmış birey ve firmaları kendi ülkelerine çekerek, yerli şirketlerin de bu konuda zaman içinde uzmanlaşması ile birlikte kalkınmanın kalıcı hale getirilmesi hedeflenmektedir (Pinto, 2003).

Vergi rekabetinde uygulanabilecek birçok farklı araç vardır. Ülkeler, uluslararası yabancı sermayeyi kendi ülkelerine çekmek için ciddi oranda vergi indirimleri, vergi tatil uygulaması ve serbest bölgelerin işleyişinde değişiklikler yaparak ikili gelir vergisi uygulamasını kullanırlar. Ayrıca KDV desteği, Ar-Ge ve yatırım kredi gibi birçok konuda vergisel avantajlar kullanılmaktadır (Peker ve Kılıçer, 2014).

Aşağıda vergi rekabeti araçlarından vergi indirimleri, vergi tatili uygulaması, yatırım indirimi, serbest bölgeler ve ikili gelir vergisi uygulamaları incelenecektir.

2.4.1. Vergi indirimleri

Vergi rekabetinde amaç, ülke içine yabancı yatırımları çekmek ise bunun en kolay yolu bu yatırımlarda ki vergi yüklerini en aza indirerek yatırımları cazip hale getirmektir. Vergi yükünün belirleyicisi olan düşük vergi oranları en önemli araç olarak kullanılmaktadır. Çok sayıda ülke kurumlar vergisi ve gelir vergisi oranlarında ciddi oranlarda indirim yaparak uluslararası arena da vergi rekabeti açısından diğer ülkelere göre daha avantajlı duruma gelmektedir (Yenal, 2005).

Kurumlar vergisinde yaşanan rekabette önümüze iki şekilde uygulama ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki, kendi ülkesine yatırım yapacak şirketlerin kurumlar vergisinden muaf tutulmasıdır. Bu tarz uygulamalar daha çok vergi cenneti olan ülkelerde ortaya çıkmaktadır. Örneğin, Cayman Adaları, Liberya, Bahamalar ve Man Adasında kendi ülkelerine yatırım yapan şirketlerden kurumlar vergisi alınmamaktadır (Gencel, 2007).

Yabancı şirketlerin o ülkedeki yerli şirketlere göre daha az oranda kurumlar vergisine tabi olmasına olanak sağlanan düşük oranlı kurumlar vergisi ortaya çıkmaktadır. Örneğin Vietnam'da mukim olan şirketler kazançlarından %32 oranında kurumlar

vergisine tabi iken bu ÷lkeye yatırım yapmaya gelen yabancı sermayeli şirketler ise kazançlarından %25 oranında kurumlar vergisine tabi tutulmaktadır. Kurumlar vergisi oranının daha düşük oranda uygulanmasının vergi tatili uygulamasına göre bazı avantajları bulunmaktadır. Bunlar (Mintz ve Tsiopoulos 1992):

- Vergi mükelleflerinin uyumu ve uygulaması vergi idaresince kolay uygulanan düşük oranlı kurumlar vergisi uygulaması, yatırımcıların vergi planlamasında daha az planlama ihtiyacı olması nedeniyle ÷lkelerin kurumlar vergisi gelirlerinde azalma oluşturmaz,
- Yatırımcılara piyasanın en karlı yatırımını sunması mesajını veren önemli vergi teşviklerindendir,
- Yatırımcıların diğer ÷lkelere göre düşük oranlı kurumlar vergisi uygulamasından ötürü kazançlarının büyük kısmını kendi şirketlerinde tutmalarına imkân vermesidir.

2.4.2. Vergi tatili uygulaması

Vergi tatili uygulamaları, bilhassa gelişmekte olan ÷lkeler tarafından uluslararası yabancı sermayeyi hedef almakta bazı önemli sektörlere gelir ve kurumlar vergisinde bazı önemli vergisel avantajlar sunmaktadır.

Son zamanlarda uluslararası sermaye yarışında olan devletlerin önemli teşvik araçlarından olan vergi tatili uygulamaları birçok ÷lkede tatbik edilmektedir. Ancak yapılan bazı araştırmalarda vergi tatillerinin yatırım kararlarında etkisi son derece az olduğu tespit edilmiştir. Şirketler farklı ÷lkelerde yatırım yapma kararı alır iken dikkate önem gösterdikleri faktörler ve bu faktörlerde vergi tatilinin önemli olduğu belirtilmiş. Ancak yapılan araştırmada, merkezleri ABD’de bulunan çok uluslu şirketlerin ABD’den başka ÷lkelerde yatırım yapma kararları etkisi araştırılmış ve bu araştırma sonucunda ABD dışında yatırım yapma kararı verilecek ÷lke seçiminde vergi tatillerinin çok önem arz etmediği sonucuna ulaşmışlardır (Yetkiner,2001).

Vergi tatili uygulaması, yatırımın yapılmasından sonraki dönemde elde edilecek gelirlerden verginin istisna tutulması veya çok düşük oranlarda vergi alınması olarak uygulanmaktadır. Vergi tatili uygulaması, doğrudan yabancı sermayeyi kendi ÷lkelerine çekmek için birçok faydası bulunmaktadır. Vergi tatili, daha çok gelişmekte olan ÷lkeler tarafından kendi ÷lkelerine doğrudan yabancı sermayeyi kendi ÷lkelerine çekmek için uyguladıkları bir tür vergi teşvikidir.

2.4.3. Yatırım indirimi

Yatırım indirimi, vergi matrahlarının hesaplanmasında amortismanlara ilave sağlanan indirimlerdir. Ülkelerin belirlemiş olduğu şartları sağlayan yatırımlar, yapılan yatırımın maliyeti kadar veya belirli oranlarda indirimle gidilmesidir. Yatırımlar için bir tür gider olarak kullanılan teşvik türlerinden olan yatırım indirimi, birçok ülkede uygulanmaktadır. Yatırım indirimi üç şekilde uygulaması vardır. Bunlar (Mintz ve Tsiopoulos 1992):

- Yatırım yapan şirketlere yatırımları için harcadıklarını giderleşme imkânı vermesi,
- Yatırım yapan şirketlere koşulları sağlaması durumunda yatırımlarda yapılan harcamaları daha sonra vergilendirileceği gelirlerinden indirim imkânı sağlaması,
- Yatırım yapan şirketlere yatırım giderlerinin belli bir kısmını vergilendirilecek gelirlerinden indirim sağlayarak yatırım kredi uygulamasıdır.

2.4.4. Serbest bölgeler

Serbest bölgeler, vergi rekabetinde kullanılan araçlardan bir tanesidir. Ülkeler uluslararası ticaretten daha fazla pay almak için ülke sınırları içinde ticareti artıracak bir araçtır. Serbest bölgeler, bir ülkenin sınırları içindedir ancak o ülkenin gümrük vergilerinden muaf, mali ve ekonomik düzenlenmiş yasalarından muaf tutulan özel yerlerdir (Saraç, 2006).

Serbest bölgeler, aranan koşulları sağlayan şirketlere önemli vergisel avantajlardan yararlanmasına imkân vermektedir. Türkiye’de bulunan serbest bölgelerde faaliyetlerini yürüten firmalar bu serbest bölgelerde elde etmiş olduğu kazançları vergiden istisna edilmiştir.

OECD’de serbest bölgelerin zararlı vergi rekabetine yol açmaları sebebiyle, bu bölgeleri tercihli vergi rejimleri içerisine almıştır. Serbest bölgeler vergisel avantajların sağlandığı özel alanlar olduklarından vergi rekabetinin araçlarından birisi olmuşlardır (Eyüpgiller, 2002).

2.4.5. İkili gelir vergisi uygulamaları

Küreselleşmenin artması ile birlikte ülkelerin vergi sistemlerindeki değişimler, yapısal sıkıntılar ve ekonomik durgunluk nedeniyle, ülkeleri sermaye geliri ile birey ve

firmaların vergilendirilmesi hususunda bazı reformlar yapmaya teşvik etmiştir. Bazı ülkeler vergi sistemlerini modernize ederek vergi rekabeti ile mücadele etmeye çalışmışlardır. İskandinavya ülkeleri başka ülkelere karşı bazı vergisel avantajlar elde etmek için vergi rejimlerini değiştirmişlerdir. Bu ülkeler ikili Gelir Vergisi uygulamasını vergi sistemlerine dâhil ederek bazı vergisel avantajlar elde etmeye çalışmışlar. Bu vergi uygulamasında mükelleflerin emek gelirlerine artan oranlı vergi tarifesi uygulanırken sermaye gelirlerine ise düşük veya düz oranlı vergi tarifesi uygulanmaktadır. Düşük emek geliri elde eden mükelleflere asgari geçim indirimi uygulaması yapılarak vergide adalet sağlanması amaçlanmaktadır (Karakurt ve Akdemir, 2010).

İkili gelir vergisi sisteminde, emek ve sermaye kazançlarının aynı oranda vergi tarifesine tabi olmaları ve sermaye kazançlarının emek kazançlarından daha az oranda vergilendirilmesidir. İkili gelir vergisi sistemini ilk olarak uygulamış olan ülke Danimarka'dır. Daha sonraki yıllarda İsveç, Finlandiya ve Norveç de bu sistemi kendi ülkelerinde uygulamışlardır (Çelikkaya, 2010).

3. BÖLÜM: VERGİ CENNETLERİNİN ULUSLARARASI VERGİ REKABETİNE EKONOMİK ETKİLERİ VE MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Bu bölümde vergi rekabetinin uluslararası düzeyde yaşanan olumlu ve olumsuz etkilerinden bahsedilmiştir. Zararlı vergi rekabetlerinden vergi cennetlerinin ekonomik etkileri, vergi kaçırma ve kaçınmadaki etkileri ile kara para aklamadaki etkisi hakkında bilgi verilmiş olup, Türkiye ve uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan mücadele yöntemleri anlatılmıştır.

3.1. Vergi Rekabetinin Ekonomik Etkileri

3.1.1. Olumlu etkileri

Vergi rekabetini savunan kişiler, kurumlar vergisinde yapılan indirimler ile uluslararası yabancı sermayenin o ülkelerde artışa sebep olduğunu iddia etmektedirler. Aynı zamanda o ülkede yatırım kararlarında sadece vergi oranları ile değil ülkenin politik istikrarı, kalifiye eleman kapasitesi, altyapı sistemlerinin de etkili olduğu bilinmektedir. (Öz ve Yaraşır, 2009).

Birçok ülke doğrudan yabancı sermayeyi kendi ülkelerine çekebilmek için indirimli vergi oranları, vergi tatili uygulaması, yatırım indirimi gibi vergi teşviklerini kullanarak yabancı yatırımcıları kendi ülke sınırlarına çekmeyi amaçlamaktadırlar (Akkaya, 2003).

Vergi rekabetini savunan kişilerin diğer bir görüşü ise, uluslararası düzeyde yapılan vergi rekabetinin her türlüşünün ülkeler için faydalı olduğudur. Rekabet üzerine mücadele etmek yarardan çok zarar getirmektedir. Vergi rekabetini engellemek yerine o rekabetin bizatihi içinde yer almak gerekmektedir. Eğer küresel boyutta bir vergi rekabeti oluşmaz ise gelişmiş ülkeler daha da fazla gelişecek, gelişmekte olan ülkeler ve gelişmemiş ülkeler ise daha da fakirleşecektir (Teather, 2002).

Vergi rekabetinin olumlu etkileri, vergi indirimlerinin etkin kullanımı sonucu ülkelere yabancı sermaye girişlerindeki artışlardır. Üretim faktörlerinden işgücü ve sermayenin akışkanlığının artması sonucunda, bir ülkenin vergi idareleri tarafından vergi oranları ile almış oldukları kararlar sonucunda diğer ülkelerin vergilendirme sistemlerini de etkilemektedir. Bir ülke kendi ülke sınırları içine uluslararası yabancı sermayeyi çekmek için vergi oranlarında indirim yapabilir ancak diğer ülkelerde buna benzer karşı hamlede bulunabilecektir (Öncel ve Öncel, 2003).

Dünyada küreselleşmenin hızlı bir şekilde başladığı 1980li yıllar ile birlikte, batılı devletler ciddi etkileri olan bir dizi vergi reformları gerçekleştirmiştir. Birçok ülke, kendi ülkesinde uygulamış olduğu kurumlar vergisi oranlarının düşürülmesini tartışmış ve vergiler içerisinde kurumlar vergisi oranını düşürerek uluslararası sermayeyi kendi ülkelerine çekme gayreti daha çok gelişmekte olan veya gelişmemiş ülkeler tarafından uygulanmaktadır.

Tablo 11: OECD üyesi ve bazı ülkelerin Kurumlar Vergisi Oranları (%) 2007-2020

Ülke	2001	2007	2019
ABD	40	39,27	21
Avusturya	34	25	25
Avustralya	34	30	30
Belçika	40.17	33,99	29
Çekya	31	24	19
Finlandiya	29	26	20
Kanada	42.17	19,5	15
Fransa	35.33	33,33	33,33
Almanya	38.36	39,78	30-33
İrlanda	24	12,5	12,5
İtalya	40.25	37,25	24
Japonya	42	30	23,2
Hollanda	30-35	25,5	25
İspanya	35	32,5	25

İsviçre	24,7	8	8,5
İngiltere	30	30	19
İsrail	36	29	23

Kaynak: <http://www.worldwide-tax.com/>

<http://www.in.kpmg.com/pdf/CorporateTaxRateSurvey2002.pdf> (Erişim Tarihi: 28.12.2020)

Tablo 11’de görüleceği üzere son 15 yıl içinde birçok ülke kurumlar vergisi oranlarını indirme yoluna gitmişlerdir. Örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde 2007 yılında firmaların kazançlarından ödemek zorunda olduğu kurumlar vergisi oranı 39,27 iken günümüzde bu oran %21 e kadar düşmüştür. Avrupa bölgesinde en düşük kurumlar vergisi oranlarından olan İrlanda’da birçok uluslararası firmanın merkezi bulunmaktadır. Google, Microsoft, Apple, Facebook gibi teknoloji şirketlerinin merkezleri İrlanda’da bulunmaktadır. Bu tarz firmaların merkezlerini İrlanda’ya çekmelerinin en önemli sebeplerinden birisi de düşük oranlı uygulanan kurumlar vergisidir. İrlanda Cumhuriyeti bu tarz uygulama ile son yıllarda ciddi manada yabancı sermayeyi ülkesine çekmeyi başarmıştır.

Tablo 11’de görüleceği üzere, günümüzde birçok ülke kurumlar vergisini %20’nin altına çekmeye çalışmaktadır. 2007 yılında sadece dört ülkenin kurumlar vergisi oranı %20’nin altında iken 2020 yılında ise 6 ülkeye çıkmıştır. Yine 2007 yılına göre kurumlar vergisi oranını artıran veya sabit tutan ülke sayısı 7 iken vergi oranlarını indirerek yabancı sermayeyi ülkesine çekmeye çalışan ülke sayısı 20’dir.

Tablo 12: Bazı ülkelere yıllar itibarıyla gelen doğrudan yabancı yatırım stokları (Milyon Dolar)

Ülke	2000	2010	2019
ABD	2,738.235	3,422.293	9,465.835
Avusturya	31.165	160.615	205.634
Avustralya	121.686	527.728	714.249

Belçika	-	473.358	566.116
Çekya	21.644	128.504	170.682
Finlandiya	24.273	86.698	78.353
Kanada	325.020	983.889	1,037.092
Fransa	184.215	630.710	868.691
Almanya	470.938	955.881	953.306
İrlanda	127.089	285.575	1,120.301
İtalya	122.533	328.058	445.741
Japonya	50.323	214.880	222.527
Hollanda	243.733	588.077	1,749.779
İspanya	156.348	628.341	751.510
İsviçre	101.635	648.092	1,350.682
İngiltere	439.458	1,068.187	2,075.71
İsrail	20.426	60.086	166.229

Kaynak: UNCTAD, *World Investment Report*, 2020, https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020_en.pdf s.242-243 (Erişim Tarihi: 02.01.2021)

Tablo 11 ve tablo 12 birlikte incelendiğinde; ülkeler 2000 yılından 2019 yılına kadar kurumlar vergisi oranların da indirime gitmişler ve bunun sonucunda kendi ülkelerine ciddi oranda doğrudan yabancı sermaye girişi almayı başarmışlardır. Bu ülkeler arasında İrlanda'nın 2000 yılında uygulamış olduğu % 24 olan kurumlar vergisi oranı ile 127 milyar 89 milyon dolar doğrudan yabancı yatırımı çekerken, İrlanda'nın kurumlar vergisi oranını %12.5'e çekmesi ile birlikte, ülkeye ciddi manada başta

teknoloji şirketleri olmak üzere doğrudan yabancı yatırım gelmiştir. Yine tabloda yer alan ülkelerden Kanada ise 2000 yılında %42,17 olan kurumlar vergisi oranı ile 325 milyar 20 milyon dolar doğrudan yabancı yatırımı çeken ülke, kurumlar vergisi oranını kademeli olarak %19.5 ve %15'e çekmesi ile birlikte Kanada'ya ciddi manada doğrudan yabancı sermaye gelmiş ve 3 katı aşmıştır.

Tablo 13: Bazı ülkelerin yıllar itibari ile En Yüksek Oranlı Gelir Vergisi Oranları (%)

Ülke	2000	2007	2020
ABD	42	35	37
Avusturya	50	50	55
Avustralya	47	47	45
Belçika	58	50	50
Kanada	44	29	33
Fransa	54	48,09	45
Almanya	59	42	45
İrlanda	42	41	41
İtalya	51	43	43
Japonya	50	40	50
Hollanda	52	52	52
İspanya	48	45	45
İsviçre	31	31	11,5
İngiltere	40	40	45

Kaynak: OECD, www.oecd.org ve <http://www.worldwide-tax.com/> den derlenmiştir.

Sonuç olarak yukarıdaki tablolar incelendiğinde, ülkeler doğrudan yabancı yatırımını kendi ülkelerine çekebilmek için şirketlerin kazançlarından kesilen kurumlar vergisi oranlarında ciddi indirimlere gitmişler ve bunun sonucunda ülkelerine ciddi doğrudan yatırım alabilmişlerdir. Yine bu ülkelerin bazıları gelir vergisi oranlarında indirim yapmalarına rağmen kurumlar vergisi kadar ciddi indirimlere gidilmediği gibi bazı ülkelerin 2000 yılına kıyasla artırım yaptığında görülmektedir. Tablo 16 da yer alan gelişmiş ülkelerin kişisel gelir vergilerinde, kurumlar vergisine oranla indirim yapmamaları sonucu emek gelirlerinde vergi yükü artmakta iken sermayeden alınan vergi yükleri ise azalmaktadır. Oluşan bu vergi rekabeti sonucu faiz, kar payı ve diğer yatırım kazançları üzerindeki vergilerde azalmaktadır (Edwards ve Rugy, 2002).

3.1.2. Olumsuz etkileri

Vergi rekabetinin olumsuz etkileri, ülkelerin vergi gelirlerinin azalması sonucunda kamu harcamalarında düşüş oluşmaktadır. Bu düşüşün sonucu olarak ortaya çıkan kamu gelir kaybının borçlanma ile finansı, etkin yapılmayan vergi inceleme oranları, vergi yükünün birey ve firmalar arasında orantısız dağılımı ile vergi rekabeti sonucu yapılan vergilerdeki indirimleri ile vergi gelirlerinde yaşanan düşüşü olumsuz etkiler olarak sayılabilmektedir (Yereli, 2005). Vergi rekabetinin zararsız etkilerinin iki sonucu ortaya çıkmaktadır. İlki ülkelerin kamu sistemindeki mali bozulma ikincisi ise vergi yükünün adaletsiz dağılımıdır (Öz, 2005).

Ülkelerin kamu gelirleri içinde en yüksek oranlı ve önemli payının vergi gelirleri olduğu bilinmektedir. Ülkelerin uygulamış olduğu vergi politikaları ile ekonomide istikrarın sağlanması ve gelir dağılımının düzeltilmesi gibi amaçları bulunmaktadır (Öz ve Yaraşır, 2009).

Vergi oranlarının, birey ve firmaların yapacağı yatırım kararları üzerinde etkisi fazladır. Ülkelerin yapacağı vergi indirimleri, vergisel avantajlar ile teşvikler sonucu bazı ülkeler bu durumdan kazançlı çıkarken bazıları ise kayıplar yaşamaktadır. Bu durum ülkelerin vergi matrahlarında ciddi manada erozyon meydana getirerek ülkelerin kamu sistemlerinde mali bozulmalara yol açmaktadır (Giray, 2005).

Bir ülkenin, çok uluslu şirketlerin sermayelerini ve yatırımlarını kendi ülke sınırlarına çekmek için yapmış olduğu vergisel avantajlar, başka ülkenin vergi gelirlerinde ciddi hasarlara sebep olmuştur (Cangir, 2000). Doğrudan yabancı yatırımlarında günümüzde artık daha serbest hareket etme imkânlarının olmasından dolayı emek

yoğun ürün ihraç eden ülkelerin zayıflamasına, sermaye yoğun ürün ihraç eden ülkelerin ise güçlenmesine neden olmaktadır (Öz ve Yaraşır, 2009).

Vergi rekabeti sonucu bazı ülkelerin vergi oranlarında indirimle giderek yabancı sermayeyi kendi ülkelerine çekme çabaları Avrupa Birliğinin genişlemesi sürecinde de bazı sorunlara yol açmıştır. 2004 ile 2007 yılları arasında Avrupa Birliğine katılan 12 üye ülkenin düşük ücret ve düşük vergi yükleri sebebiyle vergi rekabetinde avantaj yaşayacak olmaları 15 eski Avrupa Birliği ülkesini tedirgin etmiştir (Ferhatoğlu, 2006).

Ülkelerin vergi gelirlerini etkileyen diğer önemli husus ise, çok uluslu şirketlerin doğrudan yabancı yatırımlarında önemli bir yer tutması nedeniyle bu şirketlerin yapmış olduğu faaliyetlerdir. Çok uluslu şirketlerin doğrudan yabancı sermaye yatırımı yapmak için gittikleri ülkelerin ekonomilerine istihdamın artışı ile ekonomik büyüme sağlaması, teknoloji transferi gibi pek çok fayda ile birlikte ülkelerin vergi oranları düşürmesi sonucunda vergisel kayıplara da yol açmaktadır. Ayrıca çok uluslu şirketler, transfer yöntemini kullanarak elde etmiş oldukları kazançları daha düşük vergi oranı olan ülkelere aktararak, gittikleri ülkelerinde vergi gelirlerinde azalmaya sebep olmaktadır (Benk ve Akdemir, 2004).

Transfer fiyatlaması, çok uluslu şirketlerin farklı ülkeler de kurmuş olduğu şubeler arasında yapmış olduğu mal ve hizmet satışı sonucunda oluşan fiyatlamaya denilir. Transfer fiyatlaması kavramı, yabancı yatırımların vergisel durumlarını ilk akla getirmektedir. Yüksek oranlı vergi uygulayan ülkede elde etmiş olduğu kazancı, daha düşük oranlı vergi uygulayan ülkelere kazançlarını aktarmaktadırlar. Vergilerin ciddi manada maliyet oluşturması, çok uluslu şirketleri piyasa ve transfer fiyatları ile oynayarak karlarını maksimize etmeye çalışmaktadırlar. Ülkeler vergileme kapasitelerinin seviyesi bakımından bu tarz çok uluslu şirketlere bağımlı hale gelmekte bu durumda ülkelerin mali piyasalarını kontrol edemeyeceği bir sorun haline getirmektedir (Uyanık, 2001). Transfer fiyatlandırması, birçok ülkenin vergi matrahlarında tahribata yol açtığından, OECD gibi ekonomik birlikler ile birçok ülkenin vergi idareleri tarafından inceleme yapılarak mücadele edilmektedir.

Birçok ülke, kendi ülke sınırlarına doğrudan yabancı sermaye yatırımı çekebilmek için vergi oranlarında ciddi değişiklikler yapmaktadır. Bu durum vergi yüklerinde adaletsizliklere yol açmaktadır. Vergi yükü, sermaye gelirinden emek gelirine doğru

ciddi manada kaymaktadır. Çoğu ülke hükümeti KDV gibi dolaylı vergiler üzerindeki vergileri artırmaktadır. Bu durum bilhassa gelişmekte olan ülkelerdeki vergi gelirleri içinde dolaylı vergilerin payı, dolaysız vergilere göre daha da artmakta bunun sonucunda vergi yükünde adaletsiz dağılım oluşmaktadır (Öz ve Yaraşır, 2009).

Tablo 14: Bazı AB Ülkelerinin 2010-2017 Yılları Arasında Dolaylı Vergilerin Toplam Vergi Gelirleri Payı

Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Belçika	30,5	29,9	29,9	29,3	29,3	29,4	30,4	30,0
Danimarka	36,4	36,6	36,0	35,8	33,5	35,5	35,6	35,3
Almanya	29,7	29,8	29,2	28,7	28,5	28,5	27,9	27,5
İrlanda	39,3	37,5	37,5	37,8	38,1	37,3	37,5	37,0
Yunanistan	39,7	40,4	39,0	40,4	43,9	44,5	45,0	44,4
İspanya	33,1	32,3	32,9	34,4	34,7	35,7	35,4	35,0
Fransa	35,0	35,0	34,6	34,3	34,5	34,9	35,3	35,3
Lüksemburg	32,7	33,2	33,5	33,6	35,0	32,3	31,8	31,2
Macaristan	47,1	47,5	48,6	48,7	48,5	48,5	46,6	47,4
Hollanda	32,0	31,4	30,6	31,0	31,4	31,2	31,1	30,9
Avusturya	35,1	35,1	35,1	34,2	33,8	33,5	34,6	34,1
Portekiz	43,8	43,2	43,9	40,5	41,7	42,4	43,5	43,8
Romanya	45,2	46,4	47,6	46,7	46,4	47,6	44,0	41,6
İngiltere	36,5	37,5	38,3	38,7	39,3	39,1	38,7	38,3

Kaynak: European Commission, Taxations and Customs Union.

Tablo 15: Türkiye'nin 2000-2018 yılları arasında Toplam Vergi Hasılatının Dolaylı ve Dolaysız vergi payları

Yıllar	Dolaylı Vergiler	Dolaysız Vergiler
2010	56,72	43,28
2011	56,19	43,81
2012	55,13	44,87
2013	57,04	42,96
2014	55,32	44,68
2015	56,02	43,98
2016	54,79	45,21
2017	55,26	44,74
2018	52,21	47,79

Kaynak: www.gib.gov.tr

Yukarıda yer alan Tablo 14'de gösterildiği üzere, Avrupa Birliği ülkelerinde dolaylı vergilerin toplam vergi hasılatları içinde payları genel itibarıyla %50'nin altında kalmış ve vergide adaleti sağlamaktadır. Ancak gelişmekte olan ülkelerden biri olan Türkiye'de ise dolaylı vergilerin, toplam vergi hasılatındaki payları yıllar itibarıyla tablo 15'de görüldüğü üzere Türkiye'de dolaylı vergilerin toplam vergi hasılatındaki paylarının %50 üzerinde olduğu görülmektedir.

Türkiye'de 2000 yılında Kurumlar Vergisi %33 iken zaman içinde %20'ye kadar indirilmiş ancak bu süre içinde tablo 15'de görüldüğü üzere Türkiye'nin toplam vergi hasılatında, dolaylı vergilerin oranı sürekli yükselmiştir. Küreselleşme süreci ile birlikte Türkiye'de dolaysız vergilerin payı düşmüş ancak dolaylı vergilerin payı ise artmıştır. Buna karşılık AB ülkelerinde dolaylı vergilerin vergi tahsilatlarındaki payı %35 iken dolaysız vergilerin payı %65 seviyelerinde gerçekleşmiştir.

Bu durum Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde adaletsiz bir vergi dağılımına sebep olmakta iken gelişmekte olan ülkelerde ise vergi dağılımında adaleti yükseltmektedir (Öz ve Yaraşır, 2009).

Vergi rekabeti sonucunda ülkelerin gelir dağılımı konusunda güçlerini kaybetmektedirler. Birey ve firmaların yüksek oranlarda vergilendirilen ülkelere düşük oranlı vergilendirilen ülkelere kayacak olması sonucunda, sermaye kaybı yaşayan ülkelerin ciddi manada vergi kaybına uğramaktadırlar (Özel, 1998). Küreselleşme ile birlikte artan vergi rekabeti, vergi kaçakçılığını ve vergiden kaçınmayı artırması sebebiyle ülkelerin vergi gelirlerinin zarar göreceği, ülke dışına çıkan sermayenin artması ile vergi kapasiteleri de ciddi zarar görmektedir.

3.2. Vergi Cennetlerinin Ekonomik Etkileri

Günümüz dünyasının karanlık yüzü olarak isimlendirilen vergi cennetleri, uluslararası sermayeyi ülkelere çekme ve finansal faaliyetler konusunda uzmanlaşmış bölge veya yerlerdir. Vergi cennetleri kara para aklama, vergi kaçakçılığı, vergiden kaçınma, finansal istikrarsızlık gibi uluslararası sorunlara yol açtığından son 20 25 yıldır vergi cenneti ülkeler; G-7, OECD, AB, IMF gibi uluslararası kuruluşlar tarafından mücadele edilen ve ortak kararlar alarak bazı düzenlemeler yapmak üzere sürekli çalışmalar yapılmıştır (Lesage, 2010).

Vergi cenneti ülkelerin genel itibarıyla basit bir vergi sistemleri bulunmaktadır ve vergi cenneti ülkelerin kamu hizmeti giderlerini dolaylı vergiler ile finanse etmektedirler. Bu sebeple, bu tarz ülkelere dolaysız vergiler ya hiç uygulanmamaktadır ya da çok düşük oranla uygulanmaktadır. Birey ve firmaların gelirleri üzerinden vergi uygulanmadığından vergi yükleri hemen hemen hiç olmamaktadır. Bu sebeple bu tarz kişi ve firmaların kamu hizmetlerinden bedelsiz yararlanmaları negatif olarak algılanabilir (Atdın, 2009).

Vergi cenneti ülkelerin ve olumsuz vergi rekabetinin, ülkelerin vergi politikalarında egemen güçlerini kaybetmelerine ve kamu politikalarında etkinliklerini ve güçlerini kaybetmelerine neden olacaktır (Ulusoy ve Karakurt, 2009).

Küresel finansal ve ekonomik sistem ele alındığında, vergi cenneti ülkelerin ciddi olumsuz sonuçları olduğu söylenmektedir. Örneğin, vergi cenneti ülkelerin varlığı; küresel piyasalarda riski artırdığı, vergi sistemi ve kamu mali sistemini zayıflattığı,

vergi dağılımında adaletsizliğe sebep olduğu, kaynak tahsisinde etkinliği zayıflattığı, yasal olmayan kazançların yasal hale getirilmesinin sağlayarak haksız kazanç elde edilmesi, ülkelerin kurumsal sistemlerini ve büyümelerini ciddi oranda zayıflattığı söylenmektedir (Arslan, 2011).

Vergi cenneti ülkeler, ilk zamanlarından beri çok uluslu şirketlerin vergi yüklerini en aza indirmek amacıyla kullanılmaktadır. Özellikle çok uluslu şirketler, bu ülkelerde kurdukları şubeler aracılığı ile transfer fiyatlandırması yolunu kullanarak, düşük vergi oranları ile karlarını maksimize ederek sermayelerini bu tarz ülkelere kaydırmaktadırlar (Öztürk ve Ülger, 2016).

3.2.1. Vergi cennetlerinin vergi kaçırma ve vergi kaçınmadaki etkisi

Vergi kaçırma ve vergiden kaçınmanın iki türünde ülkelerin vergi sistemlerinde tahribata yol açmaktadır. Ancak vergiden kaçınma yasal yolları kullanarak birey ve firmaların vergi matrahlarını azaltma yoluna gitmeleri iken vergi kaçakçılığı ise, yasa dışı yolların kullanılarak vergi matrahını azaltmaya çalışılmasıdır. Bu aynı zamanda ülkelerin yasalarında suç teşkil etmekle birlikte hapis cezalarına varan cezaları bulunmaktadır. OECD ve G-20 ülkeleri, vergi cennetleri ve off-shore merkezlerinin varlıkları, vergi kaçakçılığını teşvik ettiğini iddia etmektedirler.

Birey ve firmaların vergi cenneti ülkelerde ekonomik faaliyette bulunmalarının en önemli sebebi, bu tarz yerlerin birey ve firmalara sağlamış oldukları vergisel uygulamalardır. Bu tarz ülkelerde verginin hiç alınmaması ya da az oranda alınması, başta banka ve çok uluslu şirketler olmak üzere uluslararası yatırımcıları kendi ülkelerine çekme politikalarından kaynaklanmaktadır. Vergi cenneti ülkeler, vergiden kaçınmanın yanında vergi kaçakçıları tarafından da kullanılmaktadır (Öz, 2005).

Vergi cennetleri sorunu asıl olarak küresel ölçekte bir sorundur. Birey ve firmaların dört aşamada çıkarlarına hizmet etmektedir. Vergi cenneti ülkelerdeki gizli olan banka hesapları ve off-shore tröstler zenginlere ve şirketlere vergi yükümlülüklerinden kaçınma imkânı vermektedir. Çok uluslu şirketlerin vergi cenneti ülkelerdeki paravan şirketler aracılığı ile sermaye akışlarını yönlendirerek vergi yüklerini azaltabilmektedirler. Bu durum da haksız vergi rekabetine sebep olmaktadır. Vergi cenneti ülkelerdeki finansal şirketler tarafından sunulan banka sırları ve off-shore ortaklığı, yasadışı silah satışı sonucu elde edilen kazançları aklamaya imkân vermektedir. Vergi cenneti ülkeler aynı zamanda dünyada finansal krizlerin sebebi

olmakta veya etkilerini artırarak gelişmemiş ülkelerin gelirlerinin azalmasına neden olmaktadır (Somo, 2008).

Vergi cenneti ülkelerin büyük kısmı dünyanın finans merkezleri ile ilişkilidirler. Vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığı ile finansal sistemlerin eksik tarafları ile ciddi bir bağlantı içerisinde bulunmaktadırlar. Vergi cenneti ülkelerdeki şeffaflığın zayıflığı, fazla riskli finans araçları, kötü düzenlemeler sebepleriyle vergi cennetleri ülkelerin yaygın kullanılmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda vergi cennetlerindeki varlıklar ve veriler ile finansal piyasanın doğru bir biçimde çalışıp çalışmadığını tespit etmek zorlaşmaktadır. Sermayenin bu tarz ülkelere kayması ile birçok ülkenin döviz kayıplarına neden olmakta, bu durumda hükümetlerin borçlanmasını güçlendirmektedir. Bu sebeple zararlı vergi uygulamaları, ülkelerin bütçe açıklarını artırmakta, dışarıdan borç almayı zorlandırmaktadır. Bunun sonucunda hükümetlerin vergileri artırması ve sosyal harcamalarında azaltılmasına sebep olmaktadır (Birinci,2018).

Genel itibari ile vergi cennetleri ve off-shore sistemlerinin bankalara vermiş oldukları kolaylıklar şu şekilde sıralamak mümkündür (Akdiş, 2006):

- Yatırım şirketleri toplanan mevduatlara karşı o ülkenin Merkez Bankasına karşılık yatırma zorunluluğu bulunmazlar,
- Tasarruf mevduatları için sigorta fonu primi ödenmezler,
- Bu tarz bankalar maliyetleri az olduğu için daha yüksek faiz verme imkânları vardır ve bu şekilde daha çok mevduat toplayabilmektedirler,
- Şirket hesapları yurtdışında gözüktüğü için kendi ülkesindeki resmi denetim otoritelerinden kurtulurlar,
- Sorumlulukları ve vergileri az olduğundan yüksek oranda kar elde ederler.

Bankalar ile birlikte birey ve firmalarında, vergi cenneti ve off-shore bankalarında yaptıkları yatırımlar sonucu bazı vergisel avantajlar kazanmaktadırlar. Bu tarz yerlerde tutulan nakit ve fonlar için elde edilen faiz gelirlerinden herhangi bir kesinti yapılmamaktadır. Bu sebeple birçok ülke off-shore bankalarına yatırılan paralar için büyük oranda gelir kayıplarına uğramaktadırlar. Bu kayıpları şu şekilde sıralamak mümkündür (Akdiş, 2006):

- Faizler ülke içinde elde edilmiş gelirlerden sayılmadığından beyan edilmeyecektir bu sonucunda da vergi kaybı yaşanmaktadır,
- Ülke Merkez Bankası Otoriteleri, mevduatlardan kanuni karşılıklar toplayamadığından, sağlıklı bir para politikası uygulanamamaktadır,
- Merkez Bankaları güvenini ve denetim olanaklarını tam sağlayamadığından etkinliği ve denetimi olanaklarını etkisizleştirmektedir.

3.2.2. Vergi cennetlerinin kara para aklamadaki etkisi

Kara para, genel anlamıyla kayıt dışı elde edilen ekonomik değerlerin gizlenmesi sonucu, yasal yollarla elde edilmiş bir kaynak kullanılarak elde edilmiş gibi gösterilen eylemlerdir. Kara para aklama ise, kişi ve bireylerin işledikleri suçları gizlemek veya bu suçtan elde ettikleri gelirleri yasal hale getirmek amacıyla, suçtan elde edilen malvarlığının niteliğini, miktarını, kaynağını, kime ait olduklarını saklama ve olduğundan farklı gibi göstermeye yönelik işlem ve faaliyetlerdir (Aykın, 2009).

Suçlu kişiler kara parayı aklarken iki amaçla bunu yaparlar. İlki, kara paranın elde edilirken işlenmiş olduğu suçun kapatılması ve gizlenmesidir. Çünkü bu paralar genelde nakit olarak tutulduğu için, bu paraya zilyet olan kişi suçun işlemiş olduğunun kanıtı niteliğindedir. Bu sebeple tutulan parayı yasallaştırmak istemektedirler. İkincisi ise, kara paranın devlete intikalinin engellenmesi ve günlük hayatta rahat bir şekilde kullanılmasının sağlanmasıdır (Aykın, 2009).

Vergi cennetlerinin kara paranın aklanmasında kullanıldığına dair, uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanmış birçok rapor mevcuttur. Bu hususta Amerikan Gelir İdaresi (İRS) tarafından 1993 yılında yapmış olduğu tespit; kendisini Antigua veya Belize’de gösteren şahsın ABD vatandaşları ile anlaşarak internet üzerinden yasa dışı kumar oynatması ve buradan elde edilen kazançları vergi cenneti ülkelerdeki off-shore bankalara transfer ettiği olay, kara para aklamadaki en önemli örneklerden birisi olmuştur (Öztürk ve Ülger, 2016). Yaşanan bu tarz olayların vergi cennetlerinin yasa dışı elde edilen paraların aklanmasında kullanıldığı, uluslararası bankacılık sisteminin kurallarının yetersiz olduğu, uluslararası mali sistemde birçok boşluğun bulunduğu gibi birçok eleştiri konusu olmuştur. Kara paranın aklamasından bahsedebilmek için şu iki unsurun varlığı olması gerekir:

- Bir olay neticesinde bir suç işlenmiş olması gerekir.

- Bu işlenen suç sonucunda ekonomi bir varlık elde edilmiş olması gerekir. Bu ekonomik varlığın değeri yasal hale getirilmesi amacına yönelik bir hareket ile gerçekleştirilmelidir.

Kara para aklamanın üç aşamalı bir süreci vardır. Bunlar:

- **Yerleştirme:** Suçtan elde edilen bir varlığın nakit olarak elde tutulmasından kurtarılacak finansal piyasa sisteme dâhil edilmesidir. Uyuşturucu gibi yasa dışı suçlardan elde edilen gelirler ilk etapta nakit olarak elde tutulmaktadır. Bu aşamada nakit para finansal sisteme dâhil olduktan sonra para artık nakit olmayacaktır. Bu aşamayı geçen kara paranın ortaya çıkarılması zorlaşacağı için kurum ve kuruluşların nakit işlem bildirimi ve şüpheli işlem bildirimine azami dikkat edilmesi gereken aşamalardan birisidir (MASAK, 2006).
- **Ayrıştırma:** Bu aşamada nakit olarak elde tutulan kara paradan kurtarılan parayı yasadışı elde edilen kaynağından mümkün olduğunca uzaklaştırmaktır. Bu şekilde kara paranın izinin sürülmesi ve yakalanmasının zorlaştırması sağlanmaktadır (MASAK, 2006).
- **Bütünleştirme:** Bu aşamada kara paranın yasal hale getirildikten sonra yuvaya dönmesidir. Ayrıştırma ile kara paranın ana kaynağından mümkün olduğunca uzaklaştırılmış ve bütünleştirme ile yasal işlemler ile paranın ülkenin mali sistemine tekrar sokulması işlemidir. Bu son aşamada para aklanmış ve incelemeye mahal verecek olaylardan arınmıştır (MASAK, 2006).

Vergi cenneti ülkelerin, kara para aklamasında yerleştirme ve ayrıştırma aşamalarında ortaya çıkmaktadır. Kara paranın elde tutulan nakit varlığından sıyrılması için vergi cenneti ülkelerdeki finansal kurumları kullanarak yapmaktadırlar. Örneğin; kara parayı aklayacak kişi, vergi cenneti ülkesinde faaliyet gösteren A bankasına yatırır. Daha sonra kendi ülkesindeki B bankasına gider ve A bankasında bulunan parasını teminat göstererek kredi talebi isteğinde bulunur. B bankası, A bankasındaki parayı teminat göstererek şahsa krediyi verir. Kredi ödemesi geldiğinde şahıs ödemeleri B bankasına yapmaz. B bankası da teminat gösterilen A bankasındaki paralara haciz uygulatır ve bu şekilde kişinin kara parası aklanarak yasal hale gelmiş olur (Yetkiner,2001).

3.3. Zararlı vergi rekabetleri ile mücadele yöntemleri

Zararlı vergi rekabetleri ile mücadelede uluslararası işbirliği ve uyum en önemli başlangıç noktalarından birisidir. Zararlı vergi rekabetlerinden vergi cennetlerini ortaya çıkaran hususlar ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Ülkelerin ekonomik durumu, sosyal yapısı gibi durumlar işbirliği ve uyum içinde çalışmayı engelleyen unsurlardır. Ülkelerin tasarruf açıkları ve sermaye yetersizlikleri sebebiyle gelişmemiş ve gelişmekte olan birçok ülke için sorun olmaktadır. Küreselleşme ile birlikte hızla gelişen mali bütünleşmeler ülkelerdeki maliye politikalarına özel nitelik kazandırmış ve vergi politikaları da çok uluslu şirketlerin yatırımlarını ülkelerine çekmek için şirketlerin beklentilere göre şekillendirmektedirler. Bu tarz şirketlere sunulan vergisel avantajlar sebebiyle vergi cenneti ülkeler çok uluslu şirketler için ayrıcalıklı yerler haline gelmiştir. Diğer bir deyişle mali sistemleri temel kronik sorunları o olan bu ülkelerin sorunlarını çözmeden zararlı vergi rekabetleri ile mücadele etmek kolay olmayacaktır (Yıldız ve Demir, 2019).

Zararlı vergi rekabeti ile mücadele de OECD, AB, BM gibi birçok uluslararası kurum ve kuruluşun çeşitli çalışmaları olmuştur. Bu kurumlar arasında en kapsamlı ve önemli çalışma OECD tarafından yapılmıştır.

3.3.1. OECD'nin yapmış olduğu çalışmalar

OECD, zararlı vergi rekabetlerinin yaygınlaşmasını önlemek ve uluslararası düzeyde refah kaybının engellenmesi için, vergi tabanını koruyacak önlemler alınması ve küresel işbirliğinin artırılmasını tavsiye etmektedir. OECD' ye üye olan ülkeler, zararlı vergi rekabetinin tanımlanması, çeşitleri ve bunlara karşı mücadele edilmesi konularında alınacak önlemlerin neler olacağı konusunda anlaşmaya varmışlardır (Günay, 2011).

OECD Mali İşler Komisyonu tarafından 1998 yılında zararlı vergi rekabeti konulu rapor açıklamıştır. Bu açıklanan rapor, iki temel konu üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunlar vergi cennetleri ve tercihli vergi rejimleridir. Bahse konu raporda; vergi cenneti olan ülkeler ile daha önce yapılmış ikili anlaşmaların kaldırılması ve ileride bu ülkeler ile hiçbir anlaşmanın yapılmaması konusunda tavsiye kararı verilmiştir. Ancak rapor OECD ülkelerinin tamamı tarafından onaylanmamıştır. Lüksemburg ve İsviçre raporun coğrafi faaliyetler ile finansal hareketler ile sınırlandırılmış olmasına karşı çıkarak raporun sonuç bildirgesini imzalamamışlardır (Giray, 2005).

OECD'nin 2000 yılında yayınlamış olduğu “Küresel Vergi İşbirliği ve Gelişmeler” isimli raporu, 1998 yılında yayınlamış olduğu rapor temel alınarak hazırlanmıştır. Söz konusu raporda, vergi cennetleri ve zararlı tercihli vergi rejimlerinin listesi hazırlanmıştır. Ülkemizdeki serbest bölgeler ve İstanbul kıyı bankacılığı, OECD'nin hazırladığı zararlı tercihli vergi rejimi listesinde yer almış olup, Türkiye'nin vergi cennetlerinin özelliklerinden birisi olan gizlilik ilkesini benimsemediği için vergi cennetleri listesinde yer almamıştır. OECD'nin 2000 yılında yayımladığı bu rapor birçok uluslararası platformda tartışılmıştır. OECD'nin zararlı vergi rekabeti konusunda aldığı tavsiye kararlarının bazıları eleştiri konusu olmuştur. Bu eleştirilerden en yaygın olanı ise; OECD'nin zengin ülkelerin hegemonyasında olan ve küçük ölçekli ülkelerin mali bağımsızlıklarını kısıtladığı bir kuruluş olduğu iddia edilmiştir. OECD'nin yetkili kişileri ise, yapılan bu tarz çalışmaların tavsiye kararları olduğu ve yapılacak olan işbirliklerinin ülkelerin bağımsızlıklarına engel olmayacağı, kararlarının tavsiye niteliği taşıdığından herhangi bir yaptırım gücü bulunmadığı şeklinde yanıt vermektedir. Ancak OECD'nin vergi cennetleri ve zararlı vergi rejimleri listelerinde yer almış olan birçok ülke tavsiye edilen düzenlemeleri yapmak zorunda bırakılmıştır. (Giray, 2005).

Bu eleştiriler sebebiyle OECD, kendi bünyesinde yer alan İş ve Endüstri Danışma Komitesinin (BIAC) üye alımını genişletmiş ve uluslararası vergi işbirliğinde şu engelleme hedeflerinin yapılmayacağı taahhüt edilmiştir (Çalıcıoğlu, 2003):

- Vergi sistemleri ve oranlarını düzenlemek,
- En az vergilendirme seviyesini belirlemek,
- Uluslararası yatırımları engelleyecek işlere girişmek,
- Holding şirketleri gibi ticari olarak yararlı yapıları dışlamak,
- Meşru vergi planlamasını kesintiye uğratmak,
- Bilgi değişiminin meşrulaştırılması sırasında mahremiyet haklarını ihlal etmek,
- Herhangi bir ülkenin kendi vergi yapısını ve politikalarını belirleme hakkını reddetmektir.

OECD tarafından 2004 yılında zararlı vergi rekabetiyle ilgili bir rapor daha yayınlanmıştır. Bu raporda; 2000 yılında zararlı vergi rejimi listesinde yer almış birçok

ülkenin 2004 yılındaki listesinde yer almadığı görülmektedir. Bu raporda zararlı vergi rekabetine karşı alınmış önlemlerin nitelikleri araştırılmıştır. Ayrıca koruyucu önlemlerin çerçevesi belirlenmiş ve bu konuda prensip kararı alınmıştır (Giray, 2005).

OECD'nin yürütmüş olduğu bu çalışmalara karşı birçok eleştiri yapılmıştır. Vergi cennetleri ile alakalı yapılan çalışmalar ve güçlünün güçsüze karşı politika dikte etmeleri bu konuda en önemli hususlardır. Eleştirilerden bazıları şu şekildedir (Karaca, 2002):

- OECD, üyesi olmayan ülkelerin mali egemenliklerini tehdit etmektedir,
- OECD üye ülkeler, vergi cenneti ülkeler ile rekabet edemedikleri için bu tarz vergi cenneti ülkeleri ortadan kaldırmaya çalışmaktadır,
- OECD'nin uygulamaları zengin ve gelişmiş ülkelerin argümanlarıdır,
- OECD'ye üye ülkeler ile üye olmayan ülkeler arasında çifte standart vardır,
- OECD, bazı ülkelere yaptırım veya ambargo tehdidi yapmaktadır,
- OECD, zararlı vergi rekabetini tanımlayabilmiş değildir,
- OECD'nin uygulamaları küreselleşmeye aykırıdır.

Söylenen bu eleştiriler genel olarak vergi cenneti sıfatı taşıyan ülkeler tarafından yapılmaktadır. Bu ülkeler bu tarz eleştiriler ile kendi reklamlarını yapma fırsatı elde etmektedirler. Kendi hareket alanları engelleyici bu tarz kararlara sürekli karşı gelmektedirler.

3.3.2. AB'nin yapmış olduğu çalışmalar

Avrupa Birliği'nin zararlı vergi rekabeti ile ilgili ilk çalışması 1996 yılında AB üye ülkelerinin Ekonomi ve Maliye Bakanları ile Verona'da yapılan toplantıda gündeme gelmiştir. Avrupa Birliğinde Zarar Verici Vergi Rekabeti ile Mücadele Paketi ismi ile başlatılan ve 1997 yılında somut hale getirilen çalışma ile başlamıştır (Öz, 2004). 1 Aralık 1997 yılında kabul edilen vergi paketinin üç aşaması mevcuttur (Soydan, 2002):

- Şirketlerin Vergilendirmesinde Eylem Önerisi,
- Avrupa Birliği Üyeliği içinde faiz gelirlerinin minimum seviyede vergilendirilme önerisi,

- Bağılı şirketler arası faiz ve gayrimenkul hak bedellerinin ödenmesine ilişkin önerisi.

Verona toplantısında varılan nihai sonuç; adil rekabetin piyasanın tek anahtarı olmasıdır. Ancak vergi düzenlemelerinde adil olmayan rekabet, birlik içerisinde vergi gelirleri, ekonomik kaynakların etkisizliği ve işsizlik gibi konularda olumsuz etkilere sebep olacaktır. Bu amaçla, üye ülkeler arasında haksız, zararlı vergi rekabetine neden olan vergi uygulamalarının azaltılması kararına varılmıştır (Soydan,2002). 2003 yılında Lüksemburg’da düzenlenen ECONFIN AB Maliye Bakanları toplantısında üç ana tedbir alınması kararlaştırılmıştır (Öner, 2004):

- Birey ve firmaların vergilendirilmesinde haksız vergi rekabetinin engellenmesine yönelik tedbirlerin alınması,
- İlişkili şirketler arasında faiz ödemelerinin vergilendirilmesi,
- Yapılan tasarrufların vergilendirilmesi.

OECD ve AB’nin zararlı vergi rekabeti ile ilgili yapmış oldukları çalışmalar aynı paralelde olsa bile, AB’nin çalışmaları daha çok ticari alana yönelik iken OECD’nin çalışmaları ise finansal piyasalar ve hizmet faaliyetleri ile ilgili olmuştur. Bunun yanında AB’nin almış olduğu kararlar birliğe üye ülkelere uyması gerekli zorunluluk iken OECD’nin kararları ise tavsiye niteliğinde olmuştur (Öz, 2005).

3.3.3. Türkiye’nin yapmış olduğu çalışmalar

Ülkemizde vergi cenneti olan ülkelere karşı ilk yaptırım Kurumlar Vergisi Kanunu ile hayata geçmiş ve Bakanlar Kurulu tarafından vergi cenneti ülke listesi yayınlanacağı deklare edilmiştir. Bu listede yer alacak olan ülkelerdeki bir şirket ile yapılacak mal veya hizmet ticareti ile ilgili ödemede bulunulması halinde, ödeme yapan firmanın transfer fiyatlandırması bakımından ilişkili kişi sayılması ve vergi kesintisi yapılması kararlaştırılmıştır (Türk, 2010). Ancak bu zaman kadar Bakanlar Kurulu tarafından vergi cenneti listesi yayımlanmamıştır.

OECD’nin 2000 yılında yayımladığı raporda; Türkiye’de bulunan serbest bölgeler ve kıyı bankacılığı rejimleri tercihli vergi rejimi ülke listesi içinde yer almış ve 2003 yılına kadar bu uygulamaların sonlandırılması istenilmiştir. Bu karar sonrası Türkiye OECD’nin yaptırımlarına maruz kalmamak için çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar sonucunda serbest bölgelere uygulamış olduğu indirim, muafiyet ve istisnalar

hakkında bir takım kararlar almıştır. Türk hükümeti 12 Ocak 2002’de vergi rejiminin modernize edilmesi ve düzenlemesi hakkında “5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” 06.02.2004 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile serbest bölgelerdeki zararlı vergi rekabeti uygulamaları son bulmuştur (Hoşyumruk, 2007).

OECD’nin Türkiye’nin tercihli vergi rejimleri listesinde yer alan başka uygulaması ise kıyı bankacılığıdır. Türkiye’nin 1999 yılında yapmış olduğu düzenleme ile Türkiye’deki kıyı bankacılığı faaliyeti sona erdirilmiştir. Bu konuda yaptığı çalışmalar ile OECD’nin hazırlamış olduğu 2004 ve 2006 yılı raporlarında Türkiye kıyı bankacılığı listesinden çıkarılmıştır. Serbest bölge uygulamaları hakkında yaptığı düzenlemeler ile zararsız hale geldiği yönünde açıklamalar yapılmıştır (Hoşyumruk, 2007). 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ile vergi sistemimize getirilmiş olan yeniliklerden biriside vergi cennetleriyle mücadele etmeye yönelik yapılmış olan düzenlemelerdir. Yapılan bu düzenlemeler ile uluslararası ekonomide zararlı vergi rekabeti oluşturan ülkelerde yapılan faaliyetlerin vergilendirilmesi amaçlanmakta, ülkeden sermaye çıkışını, kara paranın aklanmasını önleme ve vergi matrahlarının miktarını azaltmak amaçlanmaktadır. (Sarıaslan, 2010).

Zarar verici vergi rekabeti ile alakalı uluslararası düzeyde yapılan çalışmalardan istenilen sonuçların elde edilebilmesi için uluslararası kamuoyunun desteği ve işbirliğine bağlı olduğu söylenebilir. Küreselleşme ile birlikte OECD’ye üye olmayan ülkelerin zarar verici vergi rekabetinden negatif yönde etkilenmektedirler. Buna karşın üye olmayan ülkelerin bazılarının da zararlı vergi rekabetinin kaynakları olduğu bilinmektedir. OECD’nin çalışmalarının başarıya ulaşabilmesi için uluslararası desteğe, işbirliğine ve üye olmayan ülkelerinde bu çalışmaları desteklemesi ile mümkündür (Öz, 2005).

4.BÖLÜM: DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE VERGİ CENNETİ İLE İLGİLİ UYGULAMALAR VE DEĞERLENDİRİLMESİ

OECD'nin yapmış olduğu çalışmalar sonucunda vergi cenneti ülkelerin en önemli özelliği çok az vergi alınması veya hiç vergi alınmamasıdır. Bunun yanında banka işlemlerinin gizliliği, nakit kontrolü, ülkeler arası bilgi değişimi, diğer ülkeler ile vergi anlaşmalarının yapılmaması ve fiili olarak o ülkede faaliyette bulunup bulunmadığı gibi hususlar vergi cenneti ülkelerin en belirgin özelliklerindendir.

Bu bölüm de uluslararası kuruluşların belirlemiş olduğu kriterler temel alınarak Türk Vergi Kanunları açısından Türkiye'nin Vergi Cennetleri olgusunda nerede olduğu ve hangi aşamada bulunduğu rassal olarak seçilen OECD ülkeleri ile vergi cennetleri ülkeleri arasında değerlendirmeler de bulunulacaktır.

4.1. Vergi Oranları Bakımından Değerlendirilmesi

Vergi cenneti ülkelerin en temel özelliği, çok az vergi alınması veya hiç vergi alınmamasıdır. Vergi oranları bakımından vergi cenneti ülkelere farklı şekillerde uygulamalar mevcuttur. Vergi cenneti ülkeleri vergi rejimine göre dört gruba ayırmak mümkündür (Hoşyumruk, 2003):

- Bahamalar, Bermuda, Cayman Adaları ve Nauru gibi verginin hiç alınmadığı ülkeler,
- Panama, Seyşeller ve Liberya gibi sadece ülke sınırları içinde elde edilen gelirlerden verginin alındığı ancak ülke dışında elde edilen gelirlerden verginin alınmadığı ülkeler,
- Lihtenştayn ve Andorra gibi birey ve firmaların ülke içi veya dışında elde edilen gelirlerden düşük oranda vergi alınan ülkeler,
- Monako gibi bütün vergi çeşitlerini uygulamakla birlikte sinema gibi bazı özel sektörleri vergiden muaf tutan ülkeler,

şeklinde dört gruba ayrılmaktadır.

Tablo 16: Vergi Cenneti Ülkelerde Uygulanan Vergi Oranları

Ülkeler	Gelir Vergisi (%)	Kurumlar Vergisi (%)	KDV (%)
Andorra	10	10	4,5
Bahamalar	0	0	0
Bermuda	0	0	
Cayman Adaları	0	0	0
Panama	25	25	7
Seyşeller	15	30	15
Liberya	0	25	0
Lihtenştayn	21	12,5	7
Monako	0	26,5	19,6

Kaynak : https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=CTS_CIT (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

<https://www.lowtax.net/tax-rates/> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

Tablo 16’da görüldüğü üzere vergi cenneti ülkelerin birçoğunda gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi gibi vergi uygulamaları bulunmamaktadır. Panama, Seyşeller ve Liberya gibi ülkelerde yurt içinde faaliyet gösteren ve kazanç elde eden firma ve şahıslar için ayrı vergileme sistemi bulunmakta olup, bu tarz ülkelerde elde edilen gelirler vergilendirilirken, ülke dışında elde edilen gelirlere ise vergi uygulanmamaktadır. Lihtenştayn ve Monako gibi ülkelerde birçok vergi uygulanmakla birlikte sadece bazı sektörler vergiden muaf tutulmuşlardır.

Vergi cenneti ülkelerin çoğunluğu yüzölçümü küçük olan, tarım ve fiziki yatırım yapılamayan küçük ülkeler olduğu, asıl gelir kaynaklarının kişi ve firmalara sağladıkları muafiyet ve istisnalar ile damga vergisi, veraset ve intikal vergisi gibi daha düşük gelir elde edilebilen vergilerle kendilerini finanse etmektedirler. Vergi cenneti ülkeler, şirket ve kişilere belli süre vergiden muaf olma, denetim dışı bırakılma, çok

kısa sürede şirket kurma, bilgi paylaşımı yapmama ve düşük sermaye oranları gibi kolaylıklar sağlamaktadır.

Tablo 17: OECD Üyesi Ülkeler ve Türkiye’de Uygulanan Vergi Oranları

Ülkeler	Gelir Vergisi (%)	Kurumlar Vergisi (%)	KDV (%)
Avusturya	20-55	25	20
Almanya	42-45	15.83	19
Kanada	15-33	15	5
Şili	4-35	10	19
Fransa	11-45	28.41	20
İsrail	10-50	23	17
Yunanistan	9-44	24	24
İtalya	23-50	24	22
Japonya	5-45	23.20	10
Meksika	1.92-35	30	16
Polonya	17-32	19	23
Hollanda	9.7- 49.5	25	21
İspanya	9.5- 22.5	25	21
İngiltere	20-45	19	20
Türkiye	15-40	25	18
OECD Ortalaması	14.14-41.73	17.6	18.3

Kaynak: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=CTS_CIT (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

<https://www.lowtax.net/tax-rates/> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

Tablo 17’deki veriler analiz edildiğinde; Türkiye ve OECD üyesi ülkelerin vergi rejimlerinde Gelir vergisi, Kurumlar Vergisi ve KDV gibi temel vergilerin bulunduğu, bir iki ülke hariç vergi oranlarının da yakın oranlarda olduğu görülmektedir. Analize

dâhil edilmiş OECD üyesi ülkelerden İspanya’da Gelir Vergisinin (% 9.5-22.5) en düşük oranda olduğu, kurumlar vergisinde ise Şili’nin (%10) en düşük orana sahip ülke olurken, KDV’de ise (%5) ile Kanada’nın en düşük oranda olduğu görülmektedir. Analize dâhil edilmiş OECD üyesi ülkelerin ortalaması incelendiğinde; Gelir Vergisinde %14.14 - 41.73, kurumlar vergisinde % 17.6, KDV de ise % 18.3 lük bir ortalama görülmektedir. Türkiye’nin vergi oranları OECD üyesi birçok ülkeden daha fazla vergi oranlarına sahip olduğu ayrıca OECD ortalaması seviyesinde olduğu görülmektedir.

Tüm bu veriler birlikte incelendiğinde; vergi cenneti olan ülkelerde vergilerin az olması veya hiç olmaması Türkiye’de ise temel vergilerin mevcut olması ve vergi oranlarının OECD üyesi ülke ortalamaları seviyesinde olmasından dolayı Türkiye’nin vergi oranları bakımından vergi cenneti ülkeler ile benzerliği bulunmamaktadır.

4.2. Banka İşlemleri Gizliliği ve Nakit Kontrolü Bakımından Değerlendirilmesi

Vergi cenneti ülkelerin en belirgin özelliklerinden bazıları da banka işlemlerinin gizliliği, yasal mevzuatın şeffaflığı ve nakit kontrolüdür. Vergi cenneti olarak adlandırılan ülkeler, kendi ülkelerinde veya ülkeleri vasıtasıyla başka ülkelerle iş yapan kişi ve firmalar için gizlilik ilkesi en önemli yer tutmaktadır. Gizlilik ilkesine göre, bankalarla iş yapan şahıs veya firmalara ait bilgi ve sırlar üçüncü kişilere veya diğer ülkelere hiçbir şartta verilmemektedir(Hoşyumruk, 2003). Bunun yanında bu tarz ülkelerdeki yasal mevzuatlar şeffaf değildir, Vergi oranları ve matrah tanımları net ve anlaşılır değildir. Bu tarz ülkelerde vergi idareleri ile kişi ve firmalar arasında özel anlaşmalar yapılmaktadır. Bununla birlikte mevzuatın karmaşık olması bilgi değişimini zorlamakta ve zararlı vergi rekabetini güçlendirmektedir (Öz, 2009).

OECD tarafından 2014 yılında bilgi değimi ve mevzuatın şeffaflığı konusunda çalıştay düzenlenmiştir. Düzenlenen çalıştay sonucu açıklanan raporda; Virgin Adaları, Kıbrıs, Seyşeller ve Lüksemburg uluslararası standartlara uyumsuz ülke kategorisinde yer alırken Türkiye ise kısmen uyumlu ülkeler arasında yer almıştır (OECD, 2014).

Nakit Kontrolü; ülke içi ekonomi politikaları, döviz fiyatlarının kontrolü, döviz alış ve satış primleri, nakliyat, turizm, müteahhitlik, bankacılık ve sigortacılık gibi işlemlere getirilen miktar kısıtlamaları, dövize ancak devletin sahip olması ve ödeme anlaşmalarını da içine dâhil eden kapsamlı bir denetim şeklidir.

Vergi cenneti ülkelerde normal nakit kontrolü sisteminden farklı olarak ikili nakit kontrol sistemi mevcuttur. Bu ülkelerde ikamet eden ve kazancını bu ülkede sağlayanlara nakit kontrolü uygulanmakta iken, bu ülkelerde ikameti olmayan ve kazançlarını yurt dışında elde edenlere ise nakit kontrolü uygulanması yapılmamaktadır (Hoşyumruk, 2003).

Vergi cenneti olarak adlandırılan ülkelerde banka işlemleri gizliliği ve nakit kontrolünün uygulanmasının olup olmadığını gösterir tablo aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 18: Vergi Cenneti Ülkelerde Banka İşlemleri Gizliliği ve Nakit Kontrolü Uygulaması

Ülkeler	Banka İşlemleri Gizliliği	Nakit Kontrolü
Andorra	Uygulanıyor	Uygulanmıyor
Bahamalar	Uygulanıyor	Uygulanmıyor
Bermuda	Uygulanıyor	Uygulanmıyor
Cayman Adaları	Uygulanıyor	Uygulanmıyor
Panama	Uygulanıyor	Uygulanmıyor
Seyşeller	Uygulanıyor	Uygulanmıyor
Liberya	Uygulanıyor	Uygulanmıyor
Lihtenştayn	Uygulanıyor	Uygulanmıyor

Kaynak: <https://www.lowtax.net/information> (Erişim Tarihi: 09.09.2021)

Tablo 18’de görüldüğü üzere, vergi cenneti olarak adlandırılan ülkelerin hepsinde gizlilik temel alınmıştır. Bu tarz ülkelerde bankalarda işlem yapan kişi ve firmaların bilgileri hiçbir surette üçüncü ülkelere açıklanmamaktadır. Yine tablo 18 analiz edildiğinde, nakit kontrolünün hiçbir vergi cenneti ülkede uygulanmadığı görülecektir. Ancak bu ülkelerde ikili nakit kontrolü sistemi uygulanmaktadır. Bu ülkelerde ikamet eden kişiler ve faaliyet gösteren firmalara nakit kontrolü uygulanırken bu ülkelerde faaliyeti olmayan kişi ve firmalara ise nakit kontrolü uygulanmamaktadır bunun amacı da yabancı yatırımcıyı kendi ülkelerine çekmeyi amaçlamaktadırlar.

Banka işlemleri gizliliği konusunda Türkiye ve OECD ülkeleri analiz edildiğinde; OECD’nin 2000 yılında yayınlamış olduğu raporunda, vergiden kaçınma ve vergi

kaçakçılığını önlemek amacıyla OECD üye ülkelerin hepsinde banka işlemleri gizliliği kaldırılmıştır. 2014 yılında OECD'nin Vergi Değişiminin Otomatik Bilgi Değişimi adlı bildirisinde de üye ülkelerde faaliyet gösteren finansal kuruluşlara bazı sorumluluklar yükletilmiş, bu kuruluşlar kendi bünyelerinde bulunan finansal bilgileri, ülkenin yetkili makamlarına göndermek ile sorumlu tutulmuşlardır. Alınan bu kararlar gizliliğin tamamen kaldırıldığı ve her bilginin halka açık olduğu anlamı taşımamakta olup sadece anlaşmaya taraf olan ülkelerin yetkili makamları tarafından talep etmesi halinde paylaşım yapılmaktadır.

OECD'nin Nakit Kontrol Politikası adlı raporunda; OECD üyesi ülkelerde nakit kontrolü uygulanmamaktadır. Ayrıca vergi cenneti ülkelerde olduğu gibi yerli ve yabancı yatırımcı ayırımına gidilmemiştir. Türkiye'nin de bir OECD üyesi ülke olmasından dolayı Türkiye'de de nakit kontrolü uygulanmamaktadır.

Türkiye, OECD tarafından 2014 yılından yayımlanan Finansal Hesap Bilgilerinin Otomatik Değişimine ilişkin Çok Taraflı Yetkili Makam Anlaşmasını 21.04.2017 tarihinde imzalamış, 31.12.2019 tarihinde ise söz konusu anlaşmayı onaylamıştır. Bu anlaşma ile finansal hesap bilgileri başkaca bir talep olmadan ilgili ülkelerin yetkili makamları ile paylaşılacaktır (GİB, 2021).

Türkiye'nin finansal bilgileri ilgili ülkeler ile paylaşım yükümlüğü ve nakit kontrolünün bulunmaması sebebiyle banka işlemleri gizliliği ve nakit kontrolü bakımından vergi cenneti ülke konumunda bulunması mümkün değildir.

4.3. Vergi Anlaşmaları ve Bilgi Değişimi Bakımından Değerlendirilmesi

Vergi anlaşmaları, iki ülke arasında aynı vergi konuları (gelir, servet, faiz, ücret vb.) hakkında çifte vergilemeyi önlemek üzere karşılıklı anlaşarak yapılan anlaşmalardır. Çifte vergileme; vergiye tabi gelir unsurunun iki ülkede de vergiye tabi olması nedeniyle aynı gelir unsurunun iki ülkede de vergilendirilmesidir (Tokmakkaya, 1996).

Uluslararası hukuk kuralları dikkate alınarak yapılan vergi anlaşmaları ile çifte vergilendirmenin engellenebilmesi ancak anlaşmaya taraf olan ülkelerin karşılıklı vergilendirme yetkilerini sınırlandırması ile mümkündür (Çavdar ve Öz, 2012). Çifte vergileme anlaşmaları, taraf ülkelerde verginin uluslararası yatırımlar, işgücü ve sermayenin serbestliği üzerindeki olumsuz etkileri yok etmek için yapılmaktadır.

Çifte vergileme anlaşmaları yanında OECD ve birçok küresel kuruluş tarafından vergi kayıp ve kaçagını önlemek için ülkeler arasında bilgi değişimi anlaşmalarının yapılması da teşvik edilmiştir. Bilgi değişimi anlaşmaları vergi mükelleflerinin vergi cenneti bölgelerine yapılan yatırım ve sermaye girişlerinin o ülkelerin vergi idarelerine bilgi verilmesinin sağlanmasıdır (Uludere, 2016).

OECD, 2000 yılından bu zamana kadar vergisel konularda ‘Bilgi Değişimi ve Şeffaflık Küresel Forumu’ ile vergide şeffaflığın sağlanması ve bilgi değişiminin kolay hale getirilmesi için çalışmalar yapmaktadır. Küresel Forum, vergi ile ilgili bilgi değişiminin uyumu amacıyla ‘Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Anlaşması’ hazırlamış ve 2010 yılında bu anlaşma protokol haline getirilmiştir (Uludere, 2016). Vergi kayıp ve kaçagını önlemek amacıyla yapılan bu anlaşmada 2021 yılı itibarıyla Türkiye dâhil 141 ülkenin imzası bulunmaktadır. Bu anlaşmanın sonucu olarak ortaya çıkan ve 110 ülkenin taraf olduğu ‘Finansal Hesap Bilgilerinin Otomatik Değişimine İlişkin Çok Taraflı Yetkili Makam Anlaşması’ nı ise Türkiye 21.04.2014 yılında imzalamış ve 31.12.2019 tarihinde onaylamıştır (GİB, 2021).

Vergi cenneti ülkeler, Türkiye ve OECD üyesi ülkelerde yapılmış olan vergi anlaşmaları ve bilgi değişimi anlaşmaları bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 19: Vergi Cenneti Ülkelerin Yapmış Olduğu Bilgi Değişimi ve Vergi Anlaşmaları

Ülkeler	Bilgi Değişimi ve Vergi Anlaşmaları
Andorra	7 ülke ile bilgi değişimi, 9 ülke ile de vergi anlaşması mevcuttur.
Bahamalar	29 ülke ile bilgi değişimi vardır. Vergi anlaşması bulunmamaktadır.
Bermuda	Sadece ABD ile bilgi değişimi anlaşması vardır. Vergi anlaşması bulunmamaktadır.
Cayman Adaları	7 ülke ile bilgi ve vergi anlaşması mevcuttur.
Panama	Sadece İtalya ile anlaşması mevcuttur.
Seyşeller	7 ülke ile bilgi değişimi, 15 ülke ile vergi anlaşması mevcuttur.

Liberya	Sadece Almanya ile anlaşması mevcuttur.
Lihtenştayn	Sadece Avusturya ve İsviçre ile anlaşması mevcuttur.
Monako	22 ülke ile bilgi değişimi, 9 ülke ile de vergi anlaşması mevcuttur.

Kaynak: <https://www.lowtax.net/information> (Erişim Tarihi: 09.09.2021)

Tablo 20: Türkiye ve OECD Üyesi Ülkelerin Yapmış Olduğu Bilgi Değişimi ve Vergi Anlaşmaları

Ülkeler	Bilgi Değişimi ve Vergi Anlaşmaları
Avusturya	88 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.
Almanya	97 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.
Fransa	126 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.
Japonya	87 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.
Hollanda	97 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.
Şili	32 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.
İspanya	81 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.
İsrail	109 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.
İtalya	97 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.
İngiltere	120 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.
Polonya	90 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.
Meksika	60 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.

Kanada	92 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.
Yunanistan	57 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur.
Türkiye	86 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması mevcuttur

Kaynak: <https://www.lowtax.net> (Erişim Tarihi: 14.09.2021)
<https://bofip.impots.gouv.fr/bofip/2509-PGP.html/identifiant=BOI-ANNX-000306-20180307>(Erişim Tarihi: 14.09.2021)
https://www.gov.il/en/Departments/DynamicCollectors/international_agreements?skip=0(Erişim Tarihi: 14.09.2021)
<https://taxsummaries.pwc.com/> (Erişim Tarihi: 14.09.2021)
<https://www.aade.gr/keimena-symbaseon-symfonion-apofygis-diplis-forologias-tis-elladas-me-0> (Erişim Tarihi: 14.09.2021)
<https://www.podatki.gov.pl/podatkowa-wspolpraca-miedzynarodowa/wykaz-umow-o-unikaniu-podwojnego-opodatkowania/>(Erişim Tarihi: 14.09.2021)

Tablo 19 ve 20 birlikte analiz edildiğinde; vergi cenneti ülkelerin birçoğunda başka ülkeler ile vergi anlaşması mevcut değil veya az sayıda ülke ile mevcut iken OECD üyesi ülkelerde ise ciddi sayıda ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşmaları yapıldığı görölmektedir. Bu durum OECD üyesi ülkeler ile vergi cenneti ülkeleri arasında farklılığı ortaya koymaktadır.

Türkiye’nin OECD üyesi bir ülke olması sebebiyle yapmış olduğu anlaşmaları OECD modeli temel alarak yapmaktadır. Ancak bazı şerh ve çekincelerini bu anlaşmalara şerh koydurarak kendi model anlaşmasını geliştirmiştir (Güngör, 1997). Bu model anlaşmayı temel alarak 2021 yılına kadar Türkiye toplam 86 ülke ile bilgi değişimi ve vergi anlaşması imzalamıştır (GİB, 2021).

OECD tarafından standartları belirlenen ve Türkiye’nin de imzaladığı ‘Finansal Hesap Bilgilerinin Otomatik Değişimine İlişkin Çok Taraflı Yetkili Makam Anlaşması’ gereği taahhütlerin yerine getirilmesi OECD ile birlikte Avrupa Birliği tarafından da takip edilmekte ve taahhütlerini yerine getirmeyenlere yaptırım uygulanması üzerinde çalışılmaktadır. AB Komisyonunun 22.02.2021 tarihli kararında; Türkiye’nin üye ülkeler ile otomatik bilgi değişimi konusunda ilerleme sağlamadığını, taahhütlerini yerine getirmediğini ve 31.05.2021 tarihine kadar taahhütlerini yerine getirmediği takdirde Türkiye’nin kara listeye alınacağı ifade edilmektedir. Söz konusu AB Komisyonu kararı gereği Türkiye, Resmi Gazete de yayımlanan 01.06.2021 tarih ve 4025 sayılı Cumhurbaşkanın Kararı ile Avrupa Birliği üyesi ülkeler ile otomatik bilgi

değişimine başlama kararı almıştır. Bu karar ile olası Avrupa Birliği yaptırımlarından ve kara listeye girme riskinden kurtulmuştur.

Türkiye'nin OECD modelini temel alarak vergi kayıp ve kaçagını önlemek için birçok ülke ile vergi anlaşması yapmıştır. 'Finansal Hesap Bilgilerinin Otomatik Değişimine İlişkin Çok Taraflı Yetkili Makam Anlaşması' gereği taahhütlerini yerine getirerek başta AB üye ülkeleri olmak üzere anlaşmaya taraf ülkeler ile bilgi değişimine başlaması göz önüne alındığında Türkiye'nin bu konuda vergi cenneti ülke uygulamaları ile benzerliği bulunmamaktadır.

4.4.Fiili Olarak Faaliyette Bulunup Bulunulmaması Bakımından Değerlendirilmesi

OECD'nin 1998 yılında yayınladığı raporunda vergi cennetlerini tanımlarken bahsettiği dört temel unsurdan birisi de vergi mükellefleri için o ülkede fiili olarak faaliyetinin zorunlu olmamasıdır. Bu sebeple birçok kişi ve firma vergisel yükümlülüklerinden kaçınmak için vergi cenneti ülkelerde fiili olarak faaliyette bulunmasalar bile sadece bina kiralaması, bir masa ve sekreterden oluştuğu, yapılan işlemlerin kâğıt üzerinde bu ülkelerde gerçekleşiyormuş gibi gösterilmektedir. Vergi cenneti ülkelerde şirket kurmak için minimum ortak sayısı şartı aranmamaktadır. Ayrıca ülkede şirket adına temsilci bulundurması, belirli zamanlarda toplantı yapılması zorunluluğu bulunmamaktadır. Yine bu tarz ülkelerde gizlilik esas olduğu için şirket bilgilerinin tescil ve ilan edilme zorunluluğu mevcut değildir (Hoşyumruk, 2003).

Konunun Türkiye açısından analizi yapıldığında; Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunlarında vergi cenneti ülkeleri anımsatacak bir düzenleme mevcut değildir. Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre, Türkiye'de Anonim Şirket veya Limited Şirket kurulabilmesi için ilk aşama da Noter onaylı şirket kuruluş sözleşmesi ile Ticaret Sicil Müdürlüklerine başvuru yapılması gerekmektedir. Yapılan bu başvuru tescil edildikten sonra Ticaret Sicil Gazetesinde ilan edilmektedir. Yine şirketin yönetici, ortakları ve müdürlerinin de tescil ve ilan edilmesi zorunludur. Bu durum vergi cenneti ülkelerindeki gizlilik ilkesine tamamen ters durumdur.

Türk Ticaret Kanununa göre Limited Şirket için en az 10.000 TL, Anonim Şirket için ise en az 50.000 TL sermaye şartı bulunmaktadır. Ayrıca Anonim Şirket ve Limited Şirketlerinin Kurumlar Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre de

belirli dönemlerde beyanname bildirim zorunluluğu bulunmaktadır. Anonim Şirketler için ayrıca yıllık bilanço ve gelir tablosu düzenleme yükümlölükleri mevcuttur.

Yukarıda yapılan açıklamalar ile anlaşılacağı üzerine Türkiye de şirketler için ciddi yükümlölüklerin varlığı, vergi cenneti ölkelerdeki uygulamalar ile hiçbir şekilde benzerliğı mevcut değildir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Vergi cenneti olan ülkelerin çoğunluğu nüfusu çok az olan ve genel itibarıyla ada ülkelerinden oluşan veya yüzölçümleri çok küçük yapıya sahip ülkelerdir. Ancak bu kadar küçük ve az nüfuslu ülkeler olmasına rağmen dünya ticareti ve sermayesinde ağırlığı fazla olan ülkelerdir. Bu tarz ülkeler tarım, hayvancılık, sanayi gibi sektörlerde gelir elde etmeleri mümkün değildir. Söz konusu ülkelerin coğrafi yapıları uygun olanlar ise daha çok turizm geliri elde etmektedirler ancak bu gelir de yeterli seviyede değildir. Bu sebeplerden ötürü vergi cenneti ülkeler, finansal hizmetler ve portföy yatırımlarını teşvik etmek amacıyla, kişi ve firmalara bankacılık, muhasebe, hukuk, iletişim, barınma gibi altyapı hizmetleri sunarak birey ve firmaların vergi yüklerini azaltarak kendi ülkelerine sermaye çekmektedirler. Bu ülkelerden Cayman Adaları yaklaşık 60.000 nüfusa sahip olmasına rağmen adada 580 adet banka şubesi, bu bankalarda 500 milyar dolar banka mevduatı, 500 sigorta şirketi ve 40 bin kadar şirket bulunmaktadır. Kendi ülkelerindeki vergi yüklerini azaltmak için yöntemler arayan birçok birey ve firmaların yararlanabilecekleri vergi kolaylıkları bulunabilmektedir.

Dünyada son yıllarda yaşanan küreselleşmenin etkisi ile birlikte işgücü ve sermayenin dünya üzerinde dolaşımı serbestleşmiştir. Bu serbestleşme ile birlikte, ülkeler arasında yabancı sermayeyi kendi ülkelerine çekme yarışı başlamış ve birçok ülke vergisel alanlarda yapmış olduğu indirim ve teşvikler ile yabancı sermayenin kendi ülkelerine gelmesini sağlamaya çalışmışlardır. Ülkeler arasında yaşanan vergi rekabeti, ülkelerin vergi sistemlerini etkin kullanmaları şartı ile; yeni kaynak yaratmaları ve özel sektör yatırımlarının etkisiyle ülkelerin büyüme ve kalkınma trendine girmelerine vesile olmaktadır. Yine ülke dışından gelecek olan yatırımlar sebebiyle kamu sektörünün ülke içine yapacağı kamu yatırımları ihtiyacı azalacağı için kamu kesiminin bütçe harcamalarının da rahatlamasına sebep olmaktadır.

Yapılan vergi indirimleri sonucu, ülkede mukim olan şahıs ve firmaların üzerindeki vergi yüklerinin azalması sonucunu doğurabilmektedir. Ancak yoğun şekilde uygulanacak vergi teşvik ve indirimleri devletin gelirlerinde azalma meydana getireceği için bütçe sistemlerinde bozulma meydana getirebilmektedir. Özellikle vergi sistemleri düzgün işlemeyen gelişmekte olan ülkelerin vergi politikalarının yabancı sermayeyi ülkelere yeterli miktarda çekememeleri sonucunda mali sistemleri bozulmaktadır.

1980’li yıllar ile teknolojinin gelişimi ve küreselleşmeyle birlikte özellikle çok uluslu şirketler yüksek oranlı vergiye tabi oldukları ülkelerden daha düşük oranlı vergiye tabi oldukları ülkelere genel merkezlerini taşımaya başlamışlardır. Bu değişim ile vergisel avantajları olan vergi cennetlerine ilgiyi arttırmıştır. Yaşanan bu gelişmeler sonucunda zararlı vergi rekabetinin sonucu olarak ortaya çıkan vergi cennetleri, küresel düzeyde sorun haline gelmiş ve ülkelerin en büyük gelir kalemlerinden olan vergi gelirlerinin aşınmasına bunun sonucu olarak da mali bağımsızlıklarının zayıflamışa neden olmuştur.

Vergi rekabetinin olumlu etkileri, vergi indirimlerinin etkin kullanımı sonucu ülkelere yabancı sermaye girişleri artmaktadır. Üretim faktörlerinden işgücü ve sermayenin akışkanlığının artması sonucunda, bir ülkenin vergi idareleri tarafından vergi oranları ile almış oldukları kararlar sonucunda diğer ülkelerin vergilendirme sistemlerini de etkilenmektedir. Bir ülke kendi ülkesine uluslararası yabancı sermayeyi çekmek için vergi oranlarında indirim yapmaktadır ancak diğer ülkelerde buna benzer karşı hamlede bulunabilmektedir.

Ülkelerin vergi gelirlerinin azalması sonucunda kamu harcamalarında düşüş oluşturmaktadır. Bu düşüşün sonucu olarak ortaya çıkan kamu gelir kaybının borçlanma ile finanse edilmesi sebebiyle borçlanma maliyetinin artışı, etkin yapılmayan vergi inceleme oranları, vergi yükünün birey ve firmalar arasında orantısız dağılımı ile vergi rekabeti sonucu yapılan vergilerdeki indirimler sebebiyle vergi gelirlerinde yaşanan düşüş vergi rekabetinin olumsuz etkiler olarak sayılabilmektedir.

Zararlı vergi rekabeti sonucu ortaya çıkan vergi cennetlerinin olumsuz sonuçlarını en aza indirmek, zararlı vergi rekabeti uygulamalarını engellemek ve küresel refah kaybını azaltmak için birçok uluslararası kurum ve kuruluş çalışma yapmışlardır. Yapılan bu çalışmalar, ülkelerin kendi aralarında bilgi paylaşımı ve şeffaflık üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu kurumlar arasında en kapsamlı çalışma ise OECD tarafından yapılmıştır. OECD, zararlı vergi rekabetlerinin yaygınlaşmasını önlemek ve uluslararası düzeyde refah kaybının engellenmesi için, vergi tabanının koruyacak önlemler alınması ve küresel işbirliğinin artırılmasını tavsiye etmektedir.

OECD Mali İşler Komisyonu tarafından 1998 yılında zararlı vergi rekabeti konulu rapor açıklamıştır. Bu açıklanan rapor, iki temel konu üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunlar vergi cennetleri ve tercihli vergi rejimleridir. Bahse konu raporda; vergi cenneti olan

lkeler ile daha önce yapılmış ikili anlaşmaların kaldırılması ve ileride bu ülkeler ile hiçbir anlaşmanın yapılmaması konusunda tavsiye kararı verilmiştir.

OECD'nin 2000 yılında yayınlamış olduğu “Küresel Vergi İşbirliği ve Gelişmeler” isimli raporu, 1998 yılında yayınlamış olduğu rapor temel alınarak hazırlanmıştır. Söz konusu raporda, vergi cennetleri ve zararlı tercihli vergi rejimlerinin listesi hazırlanmıştır. Türkiye serbest bölgeler ve İstanbul kıyı bankacılığı konularında OECD'nin hazırladığı zararlı tercihli vergi rejimi listesinde yer almış olup, Türkiye'nin vergi cennetlerinin özelliklerinden birisi olan gizlilik ilkesini benimsemediği için vergi cennetleri listesinde yer almamıştır.

OECD'nin 2000 yılında yayımladığı raporda; Türkiye'de bulunan serbest bölgeler ve kıyı bankacılığı rejimleri tercihli vergi rejimi ülke listesi içinde yer almış ve 2003 yılına kadar bu uygulamaların sonlandırılması istenilmiştir. Bu karar sonrası Türkiye OECD'nin yaptırımlarına maruz kalmamak için çalışmalar yapmıştır. Bu alışmalar sonucunda serbest bölgelere uygulamış olduğu indirim, muafiyet ve istisnalar hakkında bir takım kararlar almıştır. Türk hükümeti 12 Ocak 2002'de vergi rejiminin modernize edilmesi ve düzenlemesi hakkında “5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” 06.02.2004 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile serbest bölgelerdeki zararlı vergi rekabeti uygulamaları son bulmuştur.

OECD'nin Türkiye'nin tercihli vergi rejimleri listesinde yer alan başka uygulaması ise kıyı bankacılığıdır. Türkiye'nin 1999 yılında yapmış olduğu düzenleme ile Türkiye'deki kıyı bankacılığı faaliyeti sona erdirilmiştir. Bu konuda yaptığı çalışmalar ile OECD'nin hazırlamış olduğu 2004 ve 2006 yılı raporlarında Türkiye kıyı bankacılığı listesinden çıkarılmıştır.

Türkiye vergi cenneti olan ülkelere karşı ilk yaptırımı, Kurumlar Vergisi Kanunu ile hayata geçirmiş ve Bakanlar Kurulu tarafından vergi cenneti ülke listesi yayınlanacağı deklare edilmiştir. Bu listede yer alacak olan ülkelerdeki bir şirket ile yapılacak mal veya hizmet ticareti ile ilgili ödemede bulunulması halinde, ödeme yapan firmanın transfer fiyatlandırması bakımından ilişkili kişi sayılması ve vergi kesintisi yapılması kararlaştırılmıştır. Ancak bu zaman kadar Bakanlar Kurulu tarafından vergi cenneti listesi yayımlanmamıştır.

Vergi kayıp ve kaçagını önlemek, vergisel işbirliğini arttırmak için OECD tarafından standartları belirlenen ‘Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi’ hazırlanmıştır. Bu sözleşme kapsamında uluslararası işbirliği ve şeffaflık gereği OECD tarafından ‘Finansal Hesap Bilgilerinin Otomatik Değişimine İlişkin Çok Taraflı Yetkili Makam Anlaşması’ oluşturulmuştur. Bu anlaşmanın taahhütlerinin yerine getirilmesi, OECD ile birlikte Avrupa Birliği tarafından da takip edilmekte ve taahhütlerini yerine getirmeyen ülkeler, vergi cenneti listelerine eklenerek bazı yaptırımlara maruz kalmaktadır.

Türkiye’de yaptırımlara maruz kalmamak için anlaşma taahhütlerini 01.06.2021 tarihli Resmi Gazete ’de yayımlanan 4025 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile AB ve taraf olan diğer ülkeler bilgi değişimine başlama kararı almıştır. Türkiye’nin bilgi değişimine başlama kararı vermiş olması, Avrupa Birliği ülkelerinde çok sayıda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının yaşaması, Türkiye’de finansal varlıkları olan bu kişilerin ikamet ettiği ülkelerdeki yetkili kurumlar karşısında bir takım sıkıntıların yaşanması muhtemeldir. Bu sıkıntılardan bazıları şunlardır:

- Yabancı ülkede vergi mükellefi olan kişiler, Türkiye’de elde ettiği geliri beyan etmemesi sebebiyle bu gelir üzerinde vergi cezasına maruz kalması,
- Vergi mükelleflerinin Türkiye’deki gelirlerini beyan etme zorunluluğu doğacağından, bir üst vergi diliminden vergilemesi,
- Türkiye’de geliri olması halinde, ikamet ettiği ülkeden almış olduğu sosyal yardımların kesilme ihtimali,
- En önemlisi de vergi kaçakçılığı, dolandırıcılık gibi suçlamalara maruz kalma ihtimali olmasıdır.

Türkiye’nin özellikle kendi vatandaşlarının yoğun olarak yaşadığı ülkelerle bilgi değişimi yapılacak ise; o ülkede ikamet eden vatandaşlarına ayrıntılı bilgi verilmesi ve tedbirlerini alması, Türkiye’de elde ettiği geliri mukim olduğu ülkede beyan etmesinin sağlanarak mağdur olmaları giderilmelidir.

Sonuç olarak, vergi cennetlerinin uluslararası vergi rekabetinde yaratmış olduğu olumsuz etkileri ile mücadele etmek için uluslararası alanda desteğin sağlanması ve ülkeler arasında mutlak bir işbirliğinin elde edilmesi halinde bu mücadeleden sonuç elde etmek mümkün hale gelecektir. Bu mücadele ülkelerin tek başına yapabileceği bir husus olmadığından küresel ölçekte oluşturulması gereken bir kurum tarafından yapılacak düzenlemeler ve denetim ile çözüme kavuşturulabilir. Yine ülkeler kendi

aralarında yapacakları ikili anlaşmalar ile vergi kayıp ve kaçığını tespit etmek mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

Akdiş, M. (2006). Offshore Bankacılığındaki Gelişmelerin Karapara ve Karaparanın Aklanmasına Olan Etkileri, Süleyman Aydın ve Yakup Yılmaz (Eds), Yolsuzluk ve Mali Suçlar İçinde, Ankara Turhan Kitabevi

Akdoğan, A. (1999). Kamu Maliyesi 7.Baskı

Ali Ç. & Aytül B. (2012). Uluslararası Alanda Vergi İdareleri Arasında Bilgi Değişimi: Türkiye'nin Taraf Olduğu Anlaşmalar Açısından Konunun Değerlendirilmesi, Maliye Dergisi, Sayı:164, Temmuz-Aralık, ss.76-94

Aktan, C. C. & Vural, İ. Y. (2002). Vergi Rekabeti, Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı: 22 ss.1-18

Aktan, C. C. & Vural, İ.Y. (2004). Yeni Ekonomi ve Yeni Rekabet, TİSK Rekabet Dizisi: 1

Asunakutlu, T. (1998). Türkiye'de Sigorta İşletmelerinin Yatırımları, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(2), 113-126

Avrupa Birliği, (2020). Vergi Konularında Anlaşma Yapmayan Ülkeler <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/10/06/eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions-for-tax-purposes-anguilla-and-barbados-added-cayman-islands-and-oman-removed/> (Erişim Tarihi: 02.02.2021)

Avrupa Birliği, (2020). Resmi Gazetesi [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52020XG0227\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52020XG0227(01)) (Erişim Tarihi: 02.02.2021)

Burçin Y. (2005). Macroeconomics Effects of Tax Competition İn Turkey, South-East Europe Review, Volume 8, Number 1, May 2005, s. 19-25

Bilici, N. (2013). Avrupa Birliği ve Türkiye: Mali Yardımlar, Vergilendirme, Seçkin Yayıncılık, Ankara

Coşkun, İ. (2000). Vergi cennetleri, Vergi Dünyası Dergisi Sayı:192, s.41-48

Çak, M. (2008). Uluslararası Vergi Rekabeti Transfer Fiyatlaması ve Vergileme. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yayın No: 385 Ankara

Doğan A. & Kabayel M. (2016). Küresel Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri Üzerine Değerlendirmeler

Edizdoğan N. & Kıziler N. (2011). Vergi ve Vergi Politikası Üzerine İncelemeler (s. 1-38), Vergi Cennetleri, Nisan, Ekin Yayınevi, Bursa

Edwards, Chris & Rugy. (2002). Veronique de; “International Tax Competition: A 21 st-Century Restraints on Government”, Policy Analysis, No: 431

Euro Bölgesi İndikatörleri. <https://tradingeconomics.com/euro-area/indicators> (Erişim Tarihi:01.12.2020)

Eyüpgiller, S. (1998). Vergi Cennetleri ve Tercihli Vergi sistemleri: Uygun olmayan Vergi Rekabetinin 1998 OECD Vergi Komitesi Raporu Işığında Değerlendirilmesi, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 222

Eyüpgiller, S. (2002). Vergi Cenneti Ülkelerin Zarar Verici Uygulamalardan Vazgeçme Taahhütleri, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 249

Fourçans, A. (2001). Tax Harmonization Versus Tax Competition In Europe: A Game Theoretical Approach, Cahier De Recherche Working Paper, No: 132

Gencel, U. (2007). Türkiye’de Yatırım Kararları Üzerinde Kurumlar Vergisinin Etkisi: Bir Alan Araştırması. Dokuz Eylül Üniversitesi Matbaası Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayın No:2 ss.130-143

Gelir İdaresi Başkanlığı, (2021). Finansal Hesap Bilgilerinin Vergi Konularında Otomatik Değişimi <https://www.gib.gov.tr/finansal-hesap-bilgilerinin-vergi-konularinda-karsilikli-olarak-otomatik-degisim-standardi> (Erişim Tarihi: 15.09.2021)

Giray, F. “Küreselleşme Sürecinde Vergi Rekabeti ve Boyutları”. Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (9), 2005, ss.93-122.

Giray, F. Avrupa Birliği ve Türkiye’de Efektif Vergi Oranları, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2010.

Gravelle, J. G. (2015). Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion, CRS Report for Congress, Congressional Research Service, 15 January, Retrieved from, <http://www.fas.org>

Günaydın, G. Ve Benk, S. (2004). Globalleşme Sonucu Oluşan Vergi Kayıp ve Kaçaklarını Önlemede Uluslararası İşbirliğinin Önemi. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü 19. Türkiye Maliye Sempozyumu. Türkiye’de Vergi Kayıp ve Kaçakları Önlenmesi Yolları, Belek/Antalya. Ss.381-420.

Güngör A. F. (1997). Uluslararası Hukuksal Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi ve Türkiye Uygulaması, Vergi dünyası, Sayı 190 ss.30-38

Hoşyumruk, Ş. (2003). Vergi Cennetleri, Tercihli Vergi Rejimleri ve Zarar Verici Vergi Rekabetinin OECD Ülkeleri ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Hoşyumruk, Ş. (2007). Türkiye Zararlı Vergi Rekabeti İle Mücadelenin Neresinde?, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:314.

Jenkins, R. (2007). Sanayileşme ve Dünya Ekonomisi, Kalkınma İktisadı Yükselişi ve Gerilemesi içinde, (Yay. Haz. Fikret Şenses, Çev. Sedef Öztürk), İstanbul İletişim Yayınları.

Karaca Y. (2001). Zararlı Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri: OECD Bünyesinde Çalışmalar Ne Aşamada, Vergi Dünyası, s.90-99

Karsan, M. E. (1986). Vergi Kaçırma ve Vergiden kaçınma ile Mücadelede Uluslararası İşbirliği, Maliye ve Gümrük Bakanlığı APK Kurulu Yayını No:280, Ankara.

Mintz, Jack M. & Thomas Tsiopoulos, (1992). Corporate Income Taxation and Foreign Direct Investment in Central and Eastern Europe, World Bank Publications

Masak, (2006). Genel Hatlarıyla Kara para ve Aklama Kavramları, <http://www.masak.gov.tr>.

OECD, (2017). Vergi Konularında Anlaşma Yapmayan Ülkeler <https://www.consilium.europa.eu/media/33082/council-conclusions-non-cooperative-jurisdictions-5-december-2017.pdf> (Erişim Tarihi: 02.02.2021)

OECD, (2021). Vergi Veri Tabanı <https://www.oecd.org/ctp/tax-policy/tax-database/> (Erişim Tarihi: 02.02.2021)

OECD, (2015). Zararlı Vergi Uygulamalarıyla daha Etkin Mücadele, Şeffaflık ve Özü Dikkate Alınan 2015 Sonuç Raporu https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/countering-harmful-tax-practices-more-effectively-taking-into-account-transparency-and-substance-action-5-2015-final-report_9789264241190-en (Erişim Tarihi:15.12.2020)

OECD, (2021). Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi (2021). <https://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/convention-on-mutual-administrative-assistance-in-tax-matters.htm> (Erişim Tarihi: 15.09.2021)

OECD,(2010)https://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/2010_Protocol_Amending_the_Convention.pdf (Erişim Tarihi: 15.09.2021)

Oktayer, N. (2007). Küresel Ekonomik Düzendeki Vergi Rekabeti, Güncel Ekonomik Sorunlar: Dünya Ekonomisi, Ed. Sadi Uzunoğlu, İstanbul: Literatür Yayınları

Owens, Jeffrey & Alessandra Sanelli, (2008). Fiscal Havens in Latin America and The Caribbean, Tax Systems and Tax Reforms in Latin America, Luigi Bernardi ve Diğerleri (drl.), Routledge

Öncel, T. & Öncel, S. Y. (2003). Uluslararası Vergi Rekabeti, İ.Ü. İktisat Fakültesi, Maliye Araştırma Merkezleri Konferansları, Sayı: 43-44

Öncel, Y. (2002). Transfer Fiyatlaması, Örtülü Kazanç Dağıtımı ve Vergilendirme, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 41. Seri

Öncel, Y. (2005). Kurumlar Vergisinde Değişim ve Uluslararası Vergi Rekabeti", Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 47. Seri

Öz, S. (2004). "Zarar Verici Vergi Rekabeti Konusunda OECD'nin 2004 Yılı İlerleme Raporu", e yaklaşım, Sayı: 136, ss.1-12

Öz, S. (2004). Vergi Cennetleri Konusunda Yapılan Uluslararası Çalışmalar, e-Yaklaşım Dergisi, Sayı: 139, ss.1-39

Öz, S. (2005). Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara ss

Öz E. & Çavdar F. (2012). "Çifte Vergilemenin Önlenmesine Yönelik OECD ve Türkiye Uygulamaları", Vergi dünyası Dergisi, Sayı:371 ss.51-66

Öz, E. & Yaraşır, S. (2009). Global Bir Kavram: Vergi Rekabeti. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları 52. Seri ss.1-40

Öztürk S. & Ülger Ö. (2016). Vergi Cennetlerinin Küresel Kriz Üzerine Ekonomik Etkileri: Vergi Kaçırma, Vergiden Kaçınma ve Kara Para Aklamadaki Rolü Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi Sayı:9 ss.237-254

Palan, R. (2010). Tax Havens, The Crisis Of 2007 And Financial Regulations, Retrieved from, <http://www.europeanfinancialreview.com/>

Pinto, C. (2003). Tax Competition and EU Law. Kluwer Law International,USA

Saraç Ö. (2006). Küresel Vergi Rekabeti ve Ulusal Vergi Politikaları, Ankara:Maliye Hukuk Yayınları

Sarıaslan, O. (2010). Küreselleşmenin Temel Türk Vergi Kanunlarına Etkileri, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı:1, 2010, ss.335-362

Somo (2008). The Global Problem of Tax Havens: The Case of the Netherlands, SOMO Paper, <https://www.somo.nl/the-global-problem-of-tax-havens-the-case-of-the-netherlands-update>

Susam, N. & Oktayer, N. (2012). Vergi Rekabetinin Türkiye Üzerindeki Yansımaları. Küresel Dönemde Vergileme: Dönüşüm ve Türkiye'ye Yansımalar. (Derleyenler: Önal, A.Y. ve Temelli, S.). İstanbul: Beta Yayınları ss.167-206

Taş B. (2021). Türkiye Bilgi Almak mı Vermek mi İstemiyor? , VergiAlgi.Net

Teather, R. (2002). Harmful Tax Competition, Institute of Economic Affairs, Vol: 22

Türk, Y. (2010). Türkiye’de Vergi Matrahlarının Aşındırılmasını Önlemeye Dönük Düzenlemeler ve Bakanlar Kurulunca İlan Edilecek Vergi Cennetlerinin Belirlenmesinde Kriterler-I, Vergi Dünyası, Sayı:341, ss. 94-110

Uyanık, K. “Küreselleşme ve Neden Olduğu Vergisel Sorunlar”, Yaklaşım Dergisi, Kasım 2001. Ss.11-18

Uludere E. (2016). Türk Vergi Hukukunda Bilgi Değişimi

Ülke Vergi Bilgileri <https://www.lowtax.net/information> (Erişim Tarihi:01.12.2020)

Wildasin, D. E. (2006). “Fiscal Competition”, The Oxford Handbook of Political Economy, Barry R. Weingast, Donald A. Witmann (drl.), Oxford University Press, ss.503-520

Wilson, J. D. (1999). “Theories of Tax Competition”, National Tax Journal, Volume: 52, No:2

Wu, T. N. (1999). Tax Havens, the George Washington Universty, Retrieved from, <http://www.gwu.edu/~ibi/minerva/Fall1999/WU.Tun.pdf>

Yenal, Ö. (2005). Kurumlar Vergisinde Değişim ve Uluslararası Vergi Rekabeti, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 47. Seri, 2005 ss.19-26

Yetkiner E. (2001). Vergi Cennetleri ve Yabancı Sermayenin Vergi Cennetleri Ülkeleri Seçme Nedenleri, Vergi Dünyası, ss.235-246

Yerelli, A, B. (2005). Macroeconomics Effects of Tax Competition İn Turkey, South-East Europe Review, Volume 8, Number 1

Yılmaz, M. (2018). Vergi Cennetleri ve Ülke Uygulamaları, Manisa Celal Bayar Sosyal Bilimler Dergisi Sayı:4 ss.197-222

Zucman, G. (2015). Vergi Cennetleri Ulusların Gizli Zenginliği (Çev. Y. Özden Charles), Yordam Kitap, İstanbul

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Arif KARAKOÇ

Doğum Tarihi ve Yeri :

E-posta :

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2009, Anadolu Üniversitesi, İktisat
- **Yüksek Lisans** : 2022, Bursa Teknik Üniversitesi, Uluslararası Ekonomi Politikası Anabilim Dalı, Uluslararası Politik Ekonomi

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- Bursa Vergi Dairesi Başkanlığı-Gelir Uzmanı (2013-Halen Devam Ediyor)

TEZDEN TÜRETİLEN ESERLER, SUNUMLAR VE PATENTLER:

-
-
-

DİĞER ESERLER, SUNUMLAR VE PATENTLER:

-
-